

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Andra kammaren.

Nr 35.

Onsdagen den 12 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning andra lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckta motioner om skyldighet för järnväg att inhägna sitt område, och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*Ang.
skyldighet för
järnväg att
inhägna sitt
område.*

(Forts.)

Herr **Hage**, som yttrade: Herr talman! Det var en medlem av utskottet, som förklarade, att förevarande utskottsutlåtande var enhälligt; och det är ju riktigt, därför att det icke finnes någon reservation, men det hade kanske varit lämpligt, om denne medlem av utskottet, herr Magnusson i Kalmar, även meddelat, att det dock var votering i utskottet om den här frågan, och därvidlag avgåvos åtta röster för ett yrkande att gå fram på den här linjen, som utskottet kommit till, under det sju röster avgåvos för att stryka den sista delen i klämmen. Det är en upplysning, tror jag, som har något värde vid bedömandet av den här frågan och som det är lämpligt att meddela.

Jag skall tillägga för övrigt, att jag inom utskottet hyste mycken tvekan att i klämmen sätta in detta sista »dels»; ty det är ändock på det sättet, att det måste väcka betänkligheter att i en sådan här fråga ge ett direktiv till ett statens affärsverk, när själva frågan ännu icke är utredd. Man kan naturligtvis vara med om en utredning av en sådan fråga som denna, men att säga till vederbörande verk, innan ännu frågan är utredd, att det skall vidtaga de och de åtgärderna, anser jag icke bör äga rum. Jag gick också för min del emot ett sådant yrkande, d. v. s. jag gick emot sista delen i klämmen; och detta även med hänsyn till att fog kunde finnas för ett sådant påstående, som att ett lagutskott knappast är rätt forum för att yttra sig i en sådan fråga som denna. Emellertid avgav varken jag eller någon annan från vårt håll någon reservation. Men när saken kommit upp på det sätt som nu skett, så måste jag säga, att jag lutar starkt åt den uppfattning, som här framfördes av herr Anderson i Råstock.

Däremot står jag fullt och helt enig med utskottet, när det gäller utredningen; men jag vill starkt betona, att denna utredning skall vara förutsättningslös, att man där måste taga hänsyn till de faktiska förhållandena, och att ett uppehållande av stängselpraxisen innebär en nationalekonomisk belastning, som kan resultera i ekonomiska konsekvenser i form av högre taxor m. m. sådant. Det är en realitet, vilken man alldeles givet bör ta i betraktande vid denna fråga.

Sedan måste man naturligtvis å andra sidan taga hänsyn till den omständigheten, att här kan framföras, särskilt när det gäller små jordägare som bo vid järnvägen, den synpunkten, att om det icke finnes några stängsel, så kan detta

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 35.

Ang.
skyldighet för
järnväg att
inhägna sitt
område.
(Forts.)

resultera i ekonomiska förluster för dessa människor, och något sådant vill jag icke vara med om att förorsaka. Utskottet har också skrivit något sådant som att det understryker och hyser sympatier för dessa sista synpunkter; och jag menar då, att de synpunkterna böra få komma fram och göra sig gällande vid avvägningen mellan de olika skäl, som här kunna föras fram i en blivande utredning angående denna sak.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till denna korta deklarerings om min ställning i utskottet till den här föreliggande frågan.

Vidare anförde:

Herr Öberg: Herr talman! Om jag får betrakta herr Anderson i Råstock såsom talesman för statens järnvägars styrelse, så vill jag göra gällande, att han då för talan för en part, som ser ganska ensidigt på denna sak.

Här står intresse mot intresse: Här står ett järnvägarnas intresse, som vill komma ifrån en ganska avsevärd merkostnad genom att utesluta en del redan uppförda stängsel utefter järnvägen och att upphöra med att nyuppsätta sådana stängsel. Här vill vederbörande styrelse, efter min och utskottets uppfattning, komma ifrån sin tydliga och klara plikt bara för att åt ämbetsverket i fråga göra en inbesparing av i runt tal 100.000 kronor. Men här står också ett jordbrukarnas intresse, som vill vara säkerställt för att inte genom järnvägarnas framdragande utan inhägnad behöva vidkännas och lida alltför stora ekonomiska förluster.

Nu kan man ju, såsom också skett, fråga sig: vilket intresse är mera berättigat och vilket bör ge vika? Olika synpunkter ha även härvidlag rätt så mycket brutit sig mot varandra inom utskottet.

Här låter sig, mina herrar, den grundsatsen väl hävdas, att den som åstadkommit störning och gjort intrång på låt mig säga jordbrukarnas egendom och vållat åtskilliga olägenheter, den bör också kännas skyldig att ersätta de förluster, som härav förorsakats. Jag har också gjort detta gällande inom utskottet, så att den som gjort detta intrång och åstadkommit denna störning också skall ha skyldighet att bekosta de åtgärder, som krävas för att ersätta den skadegörelse, som härav blivit en följd. Jag håller därför på, att vederbörande järnvägar, vare sig statens eller enskilda, inhägna sina områden, så att icke genom järnvägsdriften behöver uppstå några skador eller svåra förvecklingar för jordbrukarna. Vilja eller kunna de icke för kostnadernas skull vidtaga sådana stängselåtgärder, så skola de i varje fall vara skyldiga att gälda nödigt skadestånd, då genom järnvägsdriften sådana skador uppstå, som genom de motioner, vilka ligga till grund för utskottets betänkande, blivit påtalade. Hade exempelvis järnvägarnas framdragning över jordbrukarnas ägor icke kommit till stånd, då hade jordbrukarna såsom tillförene fått vara i fred och inte åsamkats de olägenheter och de skador, som nu påtalats och som gång efter annan uppstått; och då är det, efter min uppfattning, från jordbrukarnas sida sett, en obestriddig rätt att kräva, det järnvägarnas ägare antingen inhägna sina områden eller också ersätta de skador, som genom ett underlåtande härav blivit en följd.

Vill man sålunda efter min uppfattning rättvisligen se på denna sak, så skall det bli omöjligt att komma ifrån en sådan ståndpunkt. Jag skulle här vilja göra det antagandet, att herrarna i en järnvägsstyrelse jämte herr Anderson i Råstock hade sina ägor exempelvis utefter en järnvägslinje och att ägarna gång efter annan genom att inhägnader saknades blivit utsatta för rätt så avsevärda skador, skador, som i liknande fall kanske gälla jordbrukarnas vara eller icke vara. Jag tror då, att uppfattningen hos herrarna i en sådan järnvägsstyrelse och även hos herr Anderson i Råstock borde kunna bli nå-

got justerad. Men nu är det ju så, att man är litet ensidig här i världen en och var, och man skall icke taga sig fri ifrån mer än vad som rättvisligen är. Järnvägsstyrelsen och herr Anderson i Råstock se uteslutande på det ekonomiska och finna då kostnaderna för järnvägarnas inhägnande så stora, att de icke vilja gå in för ett sådant, under det vi jordbrukare vilja resonera ungefär som så: bortsett från vad det kostar, böra vi, då vi blivit störda och fått vidkännas detta intrång, bliva gottgjorda för de olägenheter, som därav uppstå. Så har jag resonerat och så har också flertalet av kamraterna inom andra lagutskottet resonerat, och utskottet har därför ifrågasatt något annat och mera, än att man i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en utredning, som ginge ut på en undersökning, huruvida nuvarande regler eller andra nya sådana böra komma till för att reglera dessa missförhållanden. Järnvägsstyrelsen skulle nämligen därjämte få sig en anbefallning att upphöra med att nedriva järnvägens stängsel liksom också att inte dra sig för nyuppförande av sådana, där omständigheterna det påkalla.

Detta är efter min uppfattning icke något obilligt begär, utan det är vad man bör med viss rätt kunna kräva; och därjämte bör man få fram en utredning, som ger vid handen, hur här i framtiden skall förfaras, var det ovillkorligen bör inhägnas och var det låter sig göra utan inhägnad. Den som — jag vill hoppas det — ser opartiskt på denna sak, bör kunna godtaga detta andra lagutskottets förslag.

Med den syn jag sålunda, herr talman, haft på denna fråga, så är jag fortfarande oskiljaktlig från utskottets hemställan, vartill jag också yrkar bifall.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Det var med anledning av herr Hages yttrande som jag begärde ordet. Han gav sig in på en förklaring, hur detta utskottsutlåtande kommit till och talade om att det var en liten strid rörande den sista punkten i själva hemställan och att det voterades om denna punkt, varför den enhällighet varom herr Magnusson i Kalmar talade icke var så alldeles hel. Detta om jag fattade herr Hages yttrande rätt. Ställer man emellertid ställningen inom utskottet i förhållande till herr Andersons i Råstock yrkande, med vilket herr Hage nu instämde, så skiljer det sig dock rätt väsentligt ifrån vad som yrkats inom utskottet, därför att inom utskottet aldrig ifrågasattes annat, än att den sista punkten av motiveringen skulle få vara som den är. Man satte i utskottet rent av dessa båda saker mot varandra på sådant sätt, att om man å ena sidan ginge med på att stryka sista delen av klämman, skulle man å andra sidan skriva ännu kraftigare i motiveringen, att man ansåg, att den pågående nedrivningen av stängsel icke skulle få fortgå under tiden till dess utredningen kommit till stånd.

Att inom utskottet rådde en ganska stark stämning för den meningen, bör förstås genom vad som framgår av vad utskottet skrivit på sid. 11 i utlåtandet, där utskottet refererar järnvägsstyrelsens meddelande, att densamma redan låtit nedriva 100,000 längdmeter stängsel och att avsikten vore att ytterligare nedriva cirka 1,500,000 längdmeter stängsel.

Det var klart, att om man inom utskottet hade den meningen, att icke hela stängselfrågan skulle få rinna ut i sanden genom att man låte den väsentligaste delen av nuvarande stängsel rivas ner, så måste utskottet säga något om att man ville, att de nuvarande förhållandena skulle någorlunda bestå, intill dess utredningen vore klar och man därigenom finge besked om vad det i fortsättningen skulle bli.

Nu har man här talat om kostnaderna. Jag ber att få hänvisa till vad utskottet härvidlag refererar av järnvägsstyrelsens siffror. Nämda styrelse säger nämligen i sitt yttrande, att genom vad som nedrivits och ytterligare är planerat att nedrivas, skulle en årlig inbesparing av cirka 100,000 kronor komma

Ang.
skyldighet för
järnväg att
inhägna sitt
område.
(Forts.)

Ang.
skyldighet för
järnväg att
inhägna sitt
område.
(Forts.)

att ske. Det är sålunda icke någon så förfärlig summa, som det rör sig om, och det kan väl icke verka synnerligen störande på järnvägsstyrelsens stora stat, om man ett eller annat år låter bli att spara de 100,000 kronorna, tills man fått full klarhet om, hur stängselfrågan rätteligen ur alla synpunkter bör ordnas.

Jag har ansett mig böra påpeka detta, innan vi gå till votering. För övrigt har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det var ju väl, att herr Öberg erkände, att parterna varit litet ensidiga i detta fall. Jag har vidare för min del ansett, att utskottet var i ovanligt hög grad ensidigt. Men efter herr Hages upplysning om vad som förekommit i utskottet förstår man, att det är meningen, att vi här skola lagstifta på krokvägar. Det har ju erkänts från alla håll, att järnvägarna icke utan vidare ha någon skyldighet att inhägna, men nu vill man genomföra en sådan skyldighet på omvägar. Jag tycker icke om sådant, och jag vidhåller min ståndpunkt utan att jag därför är representant i denna fråga för vare sig järnvägsstyrelsen eller de enskilda järnvägarna. Ha herrarna för övrigt gett akt på, huru det går till när kreatur komma in på en järnväg? Ni kanske icke ha observerat, att kommer det ett tåg och det finns stängsel på båda sidor, så rusa djuren rakt fram i stället för att springa åt sidan. Det finns faktiskt större möjligheter att de bli ihjälkörda, om stängsel finnes än om det saknas.

Nu har emellertid jag för min del icke påyrkat, att stängslen utmed järnvägarna skulle slopas, jag har endast begärt, att man icke skall lagstifta på krokvägar utan taga hänsyn till huruvida man icke även en smula kan lätta på stängselskyldigheten.

Då herr Öberg gör vederbörande den otjänsten att tala om det intrång och den störning, som åstadkommes för jordbrukarna genom järnvägarna, skall jag be att i all blygsamhet få erinra om, att den saken ordnas ju upp genom expropriationsersättning, så att man behöver icke påminna härom i förevarande sammanhang.

Jag har, som jag sade, icke yrkat avslag på den begärda utredningen, men jag har sagt uttryckligen ifrån, att jag ville ha även andra synpunkter lagda på frågan än dem som man här kommit med, när saken i alla fall skall utredas. Jag förstår för övrigt icke, varför herrarna i andra lagutskottet gå upp i en så stor bataljon för att slå ihjäl en enda man, som kommer och vill göra några erinringar. Jag tackar för uppmärksamheten; jag hade verkligen icke tänkt mig en sådan effekt av vad jag yttrade, när jag gått med på det väsentligaste.

Herr talman! Då jag, som jag nämnde, icke vill vara med om att lagstifta på krokvägar, anser jag mig ha fog för mitt yrkande, och jag kommer även att begära votering för att konstatera, hur många som vilja vid lagstiftning gå fram på dylika krokvägar.

Herr **Samuelsson**: Herr talman! Man har här under debatten från jordbrukarhåll framhållit, att vissa intressen stå emot varandra i denna fråga, nämligen dels järnvägarnas intressen och dels jordbrukarnas, och det synes även framgå, att de förra intressena huvudsakligen förfäktas av järnvägsmän. Jag anser, att denna debatt varit mycket lärorik, därför att man fått en del belägg för vilka åtgärder man särskilt från statens järnvägars sida vidtagit i förevarande avseende, något som särskilt framgick av det anförande, som herr Ols-son i Hov höll. Jag kan för min del, trots att jag är järnvägsman, icke under några förhållanden vara med om det förslag, som herr Anderson i Råstock framfört, och jag anser, att alla skäl tala för de tillägg, som framlagts av ut-

skottet och som herr Anderson i Råstock vill ha bort. Jag kommer sålunda att rösta för utskottets utlåtande i dess helhet.

*Ang.
skyldighet för
järnväg att
inhägna sitt
område.
(Forts.)*

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Enligt min mening bör i denna fråga icke råda någon tveksamhet. Det är förenligt med svensk rättsuppfattning, att de som åstadkomma en skada också böra ersätta densamma, och statens järnvägar böra icke intaga någon särställning härvidlag. Jag anser det vara en lapsus i vår lagstiftning, att däri icke finns någon bestämmelse om järnvägarnas plikt att ersätta skada på grund av bristfälligt stängsel. Om nu järnvägarna ha sådant stängsel eller taga bort det stängsel som finnes, är det verkligen för mycket begärt, att jordägaren skall bekosta det nya stängslet. Om t. ex. statens järnvägar köra ihjäl torparens enda ko eller småbrukarens enda häst, böra vi väl icke vara tveksamma om att det allmänna bör ersätta en dylik skadegörelse. Även om herr Anderson i Råstock kallar en lagstiftning i denna riktning för en krokig sådan, kommer jag att rösta för utskottets förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Anderson i Råstock under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Anderson i Råstock, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anlogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Anderson i Råstock under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Vidare företogs till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om personalindragningar i statsdepartementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang.
personalin-
dragningar i
statsdeparte-
menten m. m.*

Sedan *Avd. I* föredragits, anförde:

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Då så många ärenden fortfarande stå kvar på föredragningslistan och med hänsyn till en viss överenskommelse, som träffats mellan utskottets ledamöter, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till den reservation, som återfinnes överst på sidan 78 i betänkandet, vilken reservation är avgiven av herr Oscar Olsson m. fl. och innebär, att den rad i utskottets motivering å sidan 24, som å tionde raden nedifrån börjar med orden »Föredraganden i sistnämnda departement» och slutar med ordet »jordbruksdepartementet» må utgå. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag. Dessutom kommer jag, att framställa ett yrkande, när vi hinna till avdelning

Ang.
personalin-
dragningar i
statsdeparte-
menten m. m.

V), som avser kommunikationsdepartementet. Jag kan vidare meddela, att första kammaren redan bifallit ett liknande yrkande som det av mig nu framställda.

(Forts.)

Herr **Järte**: Herr talman! Med hänsyn till den långa föredragningslista, som återstår, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till den av herr Widell m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Rydén**: Herr talman! Första kammaren har bifallit allt, som har principiell innebörd i utskottets hemställan, men kammaren har tillika i ett par detaljfrågor, varav den ena berördes av herr Jansson i Falun och den andra behandlas under punkten V), som avser kommunikationsdepartementet, gått ifrån utskottets förslag. Då det nu skulle inträda vissa svårigheter i fråga om gemensam votering och sammanjämkning, ifall andra kammaren fattade ett annat beslut än första kammaren, tillåter jag mig, herr talman, att i samråd med åtskilliga av utskottets ledamöter, som tillhöra majoriteten, förklara, att vi å vår sida äro villiga biträda det förslag, som framställts av herr Jansson i Falun. I detta sammanhang och för att slippa ytterligare begära ordet ber jag vidare få förklara, att när vi komma till punkten V), ha vi ingen önskan att driva någon annan mening än reservanternas. Jag ber sålunda, att, med frånträdande av utskottets hemställan, få biträda det förslag, som framställts av herr Jansson i Falun.

Med herr Rydén förenade sig herr *Bengtsson* i Norup.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Med hänsyn till de förhållanden, som nu framlagts, vill jag endast förklara, att det från regeringens sida icke föreligger någon anledning att ej acceptera utskottets förslag med de av första kammaren antagna jämkningarna.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande den del av motiveringen, som avsåges i den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, å sid. 78 i det tryckta utlåtandet antecknade reservationen, nämligen först på godkännande av utskottets motivering i berörda del samt vidare på bifall till det av herr Jansson i Falun i avseende härå under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Härpå gav herr talmannen i fråga om de delar av motiveringen, som avsåges i den av herr Widell m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, propositioner först på godkännande av utskottets motivering i nämnda delar samt vidare på bifall till det av herr Järte i avseende härå framställda yrkandet; och godkändes utskottets motivering i förevarande delar.

På herr talmannens därå givna proposition blev utskottets motivering i övrigt härefter av kammaren godkänd.

Utskottets hemställan i Avd. I bifölls i vad den ej kunde anses vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om motiveringen.

Avd. II—IV.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Avd. V.

Sedan *punkten 1* föredragits, yttrade:

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag om uppförande i staten av 1 expeditionschef och 2 kansli-råd. På grund härav yrkar jag att utskottets hemställan bifalles med den ändring att i departementets stat upptages förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän till 143,000 kronor och sammanlagda förslagsanslaget till ordinarie avlöningsstaten till 166,700 kronor samt förslagsanslaget till övergångsstat till 24,400 kronor och att ordinarie förslagsanslaget till kommunikationsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 189,300 kronor, höjes med 1,800 till 191,100 kronor.

Ang.
personalin-
dragningar i
statsdeparte-
menten m. m.
(Forts.)

Herr Olsson i Blädinge: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Jansson i Falun under överläggningen framställda yrkandet; och blev berörda yrkande av kammaren bifallet.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Avd. VI—VIII.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till kommerskollegium och navigationsskolorna jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Sedan *punkten 1*, angående anslag till kommerskollegium, föredragits, begärdes ordet av

Ang. anslag
till kommers-
kollegium.

Herr Törnkvist i Karlskrona, som anförde: Ja, herr talman! Jag kommer icke att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men då jag är motionär i det ärende, som behandlas under denna punkt, så anhåller jag, särskilt eftersom herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet är närvarande i kammaren, att få säga några ord till belysande av utskottets utlåtande i denna del. Det är, som kammaren torde ha sig bekant, en ännu olöst fråga denna, var de sociala sjölagsärendena böra handläggas, i kommerskollegium eller i socialstyrelsen. Hittills ha de varit förlagda till kommerskollegium, som emellertid i viss mån samarbetar med socialstyrelsen på detta område. Man har på grund av de av mig och min medmotionär påpekade svårigheter, som upprepa sig när det gäller att taga ställning till förevarande spörsmål, icke hittills kommit någon vart med dess slutliga lösning. Som kammarens ledamöter torde ha sig bekant, höra de ärenden, som röra det sociala yrkesskyddet beträffande näringarna i allmänhet under socialstyrelsen, medan däremot de ärenden, som gälla yrkesskydd inom sjöfartsnäringsen, behandlas av det ämbetsverk, som speciellt är organ för näringarna, nämligen kommerskollegium. Det är denna, jag vill inte säga oförmåga, men olämplighet, det givetvis bör vara angeläget att söka eliminera, så att man även i fråga om de sociala sjöärendena får samma be-

Ang. anslag
till kommers-
kollegium.
(Forts.)

handlingsmetod som tillämpas för behandling av sociala ärenden rörande industrien och näringslivet i övrigt. Nu är det ju bekant, att kommerskollegium motsatt sig en överflyttning till socialstyrelsen av detta ärendekomplex, medan socialstyrelsen å sin sida i ett utlåtande, som med anledning av motionen inkommit till statsutskottet förklarar, att den i och för sig rationellaste lösningen av den föreliggande frågan onekligen torde vara den, som av motionärerna närmast angives, nämligen att en tudeining av de sjöfartssäkerheten rörande ärendena genomföres, så att handläggningen av de ärenden, som helt och hållet röra arbetsskydd, överflyttas till socialstyrelsen. Inom socialstyrelsen har man nog en ganska klar, för att icke säga mycket klar, mening om att dessa ärenden böra läggas under styrelsen och icke under kommerskollegium. Det torde icke finnas någon i kammaren, som kan bestrida detta. Jag vill i detta mitt anförande göra en hemställan till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, att när frågan om kommerskollegii omorganisation, som länge varit aktuell, ävensom frågan om socialstyrelsens omorganisation, vilken sistnämnda fråga kanske också snart nog kommer upp, skola slutligen prövas, taga upp detta spörsmål till behandling och därvid föranstalta om en opartisk utredning. Det torde vara skäl att anordna denna utredning så, som socialstyrelsen i sitt utlåtande antytt, nämligen på det sätt, att densamma kommer att verkställas varken av kommerskollegium eller av socialstyrelsen utan av personer, som icke i denna sak ha en förutfattad mening. Jag har, som sagt, velat rikta denna hemställan till herr statsrådet. Hur utredningen i övrigt skall läggas upp, därom vill jag icke uttala mig. Jag ber, herr talman, att med dessa erinringar få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
anslag till
navigationsskolorna.

Härpå föredrogs *punkten 2*, angående anslag till navigationsskolorna. Därvid yttrade:

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Som synes av förevarande punkt av utskottets utlåtande, är jag en av motionärerna. Jag skall därför tillåta mig att med några ord beröra den föreliggande frågan, och jag vill därvid särskilt vända mig till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet. Jag kan naturligtvis inte vara annat än ganska glad över att åtminstone ett av de krav, som framställts i vår motion, av utskottet tillgodosetts genom en enhällig tillstyrkan från dess sida, att en allsidig utredning må komma till stånd. Jag vill då uttala den förhoppningen, att därvid de linjer, som av kommerskollegium i dess skrivelse till förra årets riksdagsutskott angående denna utredning föreslagits, komma att beaktas vid utredningens verkställande. För oss motionärer gäller det ju särskilt frågan om skolskeppsverksamheten. Jag har fått mig tillsänd en skrivelse, som jag icke kan underlåta att ounnämma, för att få den till protokollet. Den är ifrån Hälsingborgs fartygsbefälhavaresällskap. I skrivelsen instämma 154 nuvarande och f. d. fartygsbefälhavare i motionen och framhålla däri, att »den uppfostran till vakenhet, påpasslighet och sjökunnighet, varförutan intet fullgott fartygsbefäl kan erhållas, endast kan bibringas ynglingar ombord å segelfartyg». Med detta utalande torde så gott som alla befälhavare, som själva fått en sådan utbildning, vara ense. Det är sålunda, vår förhoppning, att dessa synpunkter komma att tillgodoses vid utredningen genom att en erfaren och beprövad sjökaptan, som själv av personlig erfarenhet känner de krav, som ställas på en fartygsbefälhavare, kommer att få taga del i denna utredning. Den andra delen av vår motion har däremot rönt ett mycket sämre öde, i

det att vår begäran om medel till att hålla skolskeppsverksamheten i gång, till dess att nyssnämnda utredning hunnit slutföras, blivit avstyrkt. Detta vårt yrkande framställdes av det skälet, att läget f. n. är sådant, att man kan tänka sig möjligheten av att de segelfartyg, som segla på djupvatten, och det är icke många vi ha kvar — det är icke mer än 2 fyrmastade barkskepp kvar, som sköta denna utbildning — lätteligen skulle kunna, till följd av det svåra läget på fraktmarknaden, komma att gå ur Sveriges händer och, såsom skett med så många dylika fartyg, nedskrotas. Det var orsaken till att vi i vår motion också begärde ett anslag. Däremot har ju statsutskottet anfört ett skäl, som jag mycket väl kan böja mig för, nämligen, att en utredning icke föreligger i frågan. Det är ju svårt för enskilda motionärer att åstadkomma en sådan. En sådan utredning torde emellertid kommerskollegium bättre än något annat statens organ kunna verkställa. Jag tillåter mig, herr statsråd, att göra en vördsam hemställan, att även för det år, som kommer, denna verksamhet må såsom hittills få åtnjuta understöd ur handels- och sjöfartsfonden och att man därvid må sträcka sig så långt som möjligt är. Detta för att om möjligt undvika att, när en gång utredningen föreligger och, såsom sjövant folk tycks vara ganska ense om, givit till resultat, att segelfartygsutbildningen är nödvändig, vi då befinna oss i den situationen, att vi sakna fartyg, på vilka en sådan utbildning kan äga rum. En nyanskaffning kommer att kräva ojämförligt större kostnader än ett bibehållande på av motionärerna föreslaget sätt av det segeltonnage, som nu finnes. Det torde finnas möjlighet att från handels- och sjöfartsfonden lämna det bidrag, som är oundgängligen nödvändigt härför, och Kungl. Maj:t har ju möjlighet att pröva hela den föreliggande frågan sådan den kommer att te sig i nu nämnda hänseende. Denna min hemställan står, därom är jag övertygad, i överensstämmelse med en bestämd och klar önskan från dem, som stå i ansvar för vår fartygsbefälsutbildning och som svara för att den höga standard för samma utbildning, vilken är en av våra allra största tillgångar på sjöfartens område, icke skall försämrast. Det är väl värt, att man på den väg, jag nu anvisat, söker i den mån förhållandena medge det, uppehålla denna efter nu gällande ordning, tills en utredning i utbildningsfrågan föreligger.

Herr talman, efter denna min vördsamma hemställan till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Nylander, Olsson* i Kalmar, *Svedman* och *Lithander*.

Herr Holmgren: Herr talman! I det jag instämmer i den föregående talarrens anförande skall jag be att i denna fråga få tillägga några få ord. Det är oss alla i denna kammare bekant, hurusom segelfartygen i största utsträckning blivit undanträngda av ångfartyg och hurusom dessa sistnämnda fartyg allt mer och mer sättas åsido av motordrivna fartyg. Under sådana förhållanden ligger ju den frågan ganska nära till hands: är det nödvändigt att utbilda personal ombord på seglande fartyg, när denna fartygstyp nu är predestinerad att försvinna? Vore det icke riktigare och mera rationellt att förlägga befälsutbildningen till samma fartygstyper, varå de, som skola utbildas, efter utbildningen komma att få tjänstgöra? Jag måste säga, att det finnes mycket, som är berättigat i denna tankegång, och att, när det gäller det stora flertalet av den sjöfarande personalen, man givetvis måste vara beredd på att något eftersätta kravet på sjömannakunskaper eller, som vi sjömän kalla det, »sjömanskap». Men i fråga om befälets utbildning ligger saken helt annorlunda. I nio fall av tio, för att icke säga i ännu större utsträckning, torde en befälhavare på ett

Ang.
anslag till
navigations-
skolorna.
(Forts.)

Ang.
anslag till
navigations-
skolorna.

(Forts.)

ång- eller motordrivnet fartyg väl kunna behärska iråkade situationer utan den grundliga föregående träningen ombord på ett segelfartyg. Men inträffar en extrem situation, är han densamma icke vuxen, med mindre han besitter den erfarenhet och den höga grad av sjömanskap och sinnesnärvaro samt de karaktärsegenskaper i övrigt, som ingenstädes stå att förvärva, vidmakthålla och utveckla så, som under den oavslutliga kampen mot storm och sjö ombord på seglande fartyg ute på de stora haven, eller måhända också, ehuru i mindre omfattning, ombord på fiskefartyg som idka »*utsjöfiske*». Man är berättigad ställa synnerligen höga krav på sjömanskap i synnerhet hos de befälhavare, som föra passagerarefartyg i utsjöfart. Man torde enligt min uppfattning helt enkelt icke kunna stå till svars med att tolerera bristande kompetens hos en befälhavare, som, förutom för ett dyrbart fartyg med last, har ansvar för måhända hundratals passagerares liv. De av oss här i denna kammare, som för någon tid sedan voro i tillfälle att höra en ung man i vår sessionssal hålla ett föredrag i detta ämne, ha säkerligen icke kunnat undgå, därom är jag övertygad, att få ett mycket starkt intryck av att denna fråga ingalunda är en bagatell utan tvärtom för hela vår sjöfartsnäring av vital betydelse.

Herr talman, jag har velat yttra dessa få ord till protokollet i förhoppning om att de personer, som av Kungl. Maj:t tillkallas för att verkställa den av utskottet begärda utredningen, måtte påminnas om det ansvar, som åvilar dem gentemot hela sjöfartsnärings framtid, när det gäller att inta ståndpunkt till eventuellt framkommande förslag om en förändring av befälsutbildningen efter andra riktlinjer, än dem, som generationers erfarenhet utstakat och som givit våra svenska sjömän hedersplatsen som de yppersta bland världens alla sjöfarande.

Herr talman, jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! För att utskottsutlåtandet skall få en riktig belysning, ber jag att få säga ett par ord.

Förevarande motion av herr Pehrsson m. fl. sönderfaller i två delar. Den ena gäller en allsidig utredning, huru befälsutbildningen för den svenska handelsflottan må kunna lämpligen ordnas, och den andra rör anslaget för skolskeppsverksamhetens upprätthållande. Nu ha ju riksdagens kamrar under fjolåret fattat olika beslut beträffande ifrågavarande utredning. Första kammaren begärde en allsidig utredning, under det andra kammaren beslöt en utredning, om och i vilken mån den segelfartygstjänst, som fordrades för inträde vid navigationsskolorna och för erhållande av styrmansbrev och skepparebrev, kunde minskas utan att därigenom befälets duglighet äventyrades. Nu har utskottet ansett skäligt, att kamrarna fattade samstämmiga beslut, varför man gått in för att begära en allsidig utredning.

Vad därefter beträffar frågan om anslaget till skolskeppsverksamheten, så ligger densamma till så, att riksdagen näppeligen kan anslå en så stor summa som 40.000 kronor endast på yrkande av enskild motionär. Man måste kunna stödja sig på klara papper och en verklig utredning i saken; det var i utskottet en ganska enhällig mening på den punkten. Skulle, innan utredningen ligger klar på det område, som motionärerna avse, faror uppstå av ifrågavarande art, lära väl kommerskollegium och Kungl. Maj:t ha tillgångar till sitt förfogande, så att man kan rycka in och förebygga sådana. Det är från dessa synpunkter man har att se utskottsutlåtandet, och jag har velat framhålla detta för att kammaren skall rätt fatta dess innebörd. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skydds-uppfostran m. m.; och

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till extra utgifter.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Till behandling upptogs härefter statsutskottets utlåtande, nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition under år 1926 av medel ur statens järnvägars förnyelsefond för utförande av vissa arbeten m. m.

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.*

I en till riksdagen den 19 februari 1926 avlåten proposition, nr 151, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

1:o) medgiva, att medel ur statens järnvägars förnyelsefond finge, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förutsattes, användas för ombyggnad av Lunds station samt om- och påbyggnad av förrådshuset vid Stockholms centralstation;

2:o) med godkännande i huvudsak av ett i statsrådsprotokollet omförmäلت, mellan järnvägsstyrelsen och Göteborgs stad villkorligt slutet avtal om markbyte, medgiva, att medel ur statens järnvägars förnyelsefond finge, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förutsattes, användas för ombyggnad av verkstadsanläggningen m. m. i Göteborg;

3:o) under förutsättning att omförmälda avtal om markbyte bleve slutgiltigt, medgiva, att av det utav 1919 års riksdag å tilläggsstat för år 1919 för förvärv av vissa för nya bangårdsanordningar samt nya verkstadsanläggningar i Göteborg erforderliga markområden beviljade reservationsanslaget å 1.500,000 kronor finge användas ett belopp av 266,000 kronor för bestridande av vissa kostnader för förbindelsespår mellan Sävenäs rangerbangård och ifrågakvarande verkstadsanläggning; samt

4:o) medgiva, att av nyss omförmälda, å tilläggsstat för år 1919 beviljade reservationsanslag å 1.500,000 kronor finge för påbörjande av ny malmvagnsverkstad vid Notviken användas ett belopp av 392,000 kronor.

Utskottet hemställde,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, måtte

1:o) medgiva, att medel ur statens järnvägars förnyelsefond finge, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 19 februari 1926 förutsattes, — — — — lika med Kungl. Maj:t — — — — centralstation;

2:o) med godkännande — — — — i Göteborg;

3:o) under förutsättning — — — — verkstadsanläggning; samt

4:o) medgiva, att medel ur statens järnvägars förnyelsefond finge användas för utförande för en beräknad kostnad av 825,000 kronor av ny malmvagnsverkstad vid Notviken.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Widell, Rosén, Walles, Karl E. Andersson, Carl A. Carlsson, Jansson* i Falun, *Bengtsson* i Norup, *Carlsson-*

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.

(Forts.)

Frosterud, Olsson i Blädinge, *Olsson* i Kullenbergstorp och *Holmgren*, som ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förslag i vad det avsåge anvisande av medel för påbörjande av ny malmvagnsverkstad vid Notviken.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! I föreliggande utskottsbetänkande möta många stridiga viljor, och statsutskottet har delat upp sig i ungefär två jämnstarka hälfter, därvid den ena hälften omfattar ett förslag till lösning av frågan, under det att den andra yrkar rent avslag.

Avslagsyrkandet torde huvudsakligen bottna i den uppfattningen, att för närvarande icke är klart ådagalagt behovet av att nybygga den stora vagnreparationsverkstad vid Notviken, som avses i det kungl. förslaget. För att kunna få en rätt utgångspunkt vid bedömande av denna fråga skall jag tillåta mig påminna därom, att riksdagen förut vid flera tillfällen behandlat densamma. Redan år 1920 förelåg ett liknande förslag i riksdagen, och kamrarna gingo då med på att för anläggande av en vagnreparationsverkstad vid Notviken anvisa 380,000 kronor. Vid 1922 års riksdag framkom förslag från Kungl. Maj:t om anvisande av ytterligare 600,000 kronor för samma ändamål. Detta anslagskrav bifölls emellertid icke. Det första anslaget var nämligen icke utnyttjat, och nybyggnaden hade icke igångsatts, varför riksdagen gav det svaret, att byggnaden icke borde under dåvarande tidsförhållanden komma till utförande. År 1924 upptog regeringen det av 1920 års riksdag anvisade anslagsbeloppet i riksstaten såsom tillgång under anförande, att beloppet icke för det anvisade ändamålet kunde för den närmaste tiden anses behövt. Riksdagen släppte nu ånyo ifrån sig detta redan anvisade anslag till igångsättande av ifrågavarande byggnad. Redan två år därefter eller alltså nu vid denna riksdag har järnvägsstyrelsen ånyo framkommit med förslag att anvisa medel i förevarande avseende, och föreslagit, att desamma skulle tagas ur statens järnvägars förnyelsefond. Att frågan så snart kommit under förnyad behandling av riksdagen synes otvetydigt bero därpå, att järnvägsstyrelsen för närvarande har medel i förnyelsefonden till sådana belopp, att man anser sig kunna utföra miljonarbeten, som i och för sig icke innebära så att säga en förnyelse utan måste betecknas såsom en kapitalökning för nyanläggningar.

Redan år 1920 angav järnvägsstyrelsen såsom sin avsikt att då den nya vagnverkstaden i Notviken kommit till stånd, skulle den gamla verkstad i Boden, som dittills utnyttjats för malmvagnsreparationer, nedläggas, och järnvägsstyrelsen har i sin nya framställning vidhållit tanken att successivt överflytta hela verksamheten dit. Kungl. Maj:t har vid sitt ståndpunktstagande framhållit, att den nya anläggningen icke är av den art, att det för dess utförande bör anvisas medel ur förnyelsefonden, men man har böjt sig inför järnvägsstyrelsens påstående, att behovet av en ny verkstad är ofrånkomligt. Malmtrafiken har nämligen under de senare åren betydligt stegrats och behov av ökat utrymme för reparationer föreligger därför. Med detta behov förhåller det sig nu, enligt vad en lekman kan bedöma, på det sättet, att för den händelse det nuvarande verkstadsutrymmet i Boden utnyttjas på det mest rationella sätt, som överhuvud taget låter sig göra, torde det under de närmaste åren icke vara oavvisligen nödvändigt att få till stånd en ny verkstad. Jämlikt gällande bestämmelser skola nämligen malmvagnarna revideras endast vart tredje år, och de vagnar som anskaffats under år 1926, 1927, 1928 behöva sålunda icke nu genomgå en revidering. Den nuvarande verkstaden i Boden kan alltså med rationellt utnyttjande under några år framåt vara tillräcklig för det vagnbestånd, som finnes.

Emellertid har departementschefen böjt sig för järnvägsstyrelsens krav att det skall byggas en ny vagnverkstad. Samtidigt har man emellertid tagit fasta på ett senare yttrande av järnvägsstyrelsen, enligt vilket det icke är meningen att helt nedlägga verkstaden i Boden: den skall nämligen bibehållas för att reparera trafikvagnar, som gå på norra stambanan i femte distriktet. Dessa vagnar ha förut icke fått plats i Boden utan ha i stor utsträckning fått transporterats en sträcka av 700 km. ned till Östersund såsom den närmaste verkstaden för reparationer i det hänseendet. Verkstaden i Boden skulle sålunda för framtiden användas för reparation av ifrågavarande trafikvagnar, under det malmvagnsreparationerna skulle utföras i Notviken. Ytterligare har från Bodens stad, där den nuvarande verkstaden är belägen, rests starka protester mot densammas nedläggande och mot att man tager bort den arbetarstam, som där är sysselsatt; man framhåller att egnahemsbyggarna, som utgöra ett stort antal av verkstadsarbetarna, måste i så fall lämna sina egna hem och komma i trångmål, varjämte staden skulle komma att förlora skatteobjekt och riskera att få betala på grund av sin borgen för de av verkstadsarbetarna erhållna egnahemslånen. Det var just med anledning av denna protest, som järnvägsstyrelsen intog sin ändrade ståndpunkt att bibehålla Bodenverkstaden jämsides med den nya verkstaden, något som även departementschefen varit med om. Samtidigt säger emellertid departementschefen, att det icke är lämpligt att anvisa medel ur förnyelsefonden för byggande av ifrågavarande nya verkstad, som ju måste betecknas såsom en nyanläggning.

Vidare har departementschefen påpekat, att om medel för uppförande av den nya verkstaden skulle tagas ur förnyelsefonden, så kan det förhållandet inträffa, att malmbolagen däruppe, som kontraktssenligt förbundit sig att gentemot staten garantera en viss ränteavkastning av malmbanorna, förklara, att bolagens garanti icke skall omfatta den från förnyelsefonden bestridda byggnadskostnaden. Det är nämligen högst troligt, att om medlen tagas ur förnyelsefonden och sålunda få formen av en ersättning för en nedlagd förutvarande verkstad, så komma dessa 825,000 kronor, som den nya verkstaden skulle kosta, icke att betraktas som en utgift för kapitalökning, såsom investerat kapital, utan såsom en omkostnad.

Nu kan ju häremot invändas, att denna garanti icke behöver träda i funktion annat än vid sådana tillfällen, då malmbanorna icke förränta sig. Ja, det är sant, men erfarenheten har dock visat, att det har inträffat, att dessa malmjärnvägar icke ha förräntat sig. Det pågår ju process mellan staten och malmfältsbolaget just om sådana ersättningar, och jag tror icke, att denna process ännu är slutförd. Vidare inträffar ju det förhållandet, att järnvägsstyrelsen icke kommer att stå räntepliktig för detta kapital såsom för annat nyinvesterat kapital, som tillföres statens järnvägar under namn av statens utgifter för kapitalökning.

Det är således två förhållanden, som spela in såsom biomständigheter härvidlag. För min personliga del har jag dock varit villig att böja mig för den uppfattningen, att man icke under många år framåt kan undkomma att nybygga en malmvagnsreparationsverkstad, och jag skulle under sådana förhållanden varit benägen att ansluta mig till det förslag i saken, som Kungl. Maj:t har framlagt. Kungl. Maj:t har nämligen såsom jag redan nämnt, beträffande medelsanskaffningen ansett, att medlen icke böra tagas ur förnyelsefonden. I stället har Kungl. Maj:t föreslagit anvisandet av 392,000 kronor, utgörande besparing å ett redan anvisat anslag på omkring 1 1/2 miljon för vissa markförvärv i Göteborg, vilket belopp icke hittills kommit till användning. Återstoden av det erforderliga beloppet anser Kungl. Maj:t kunna anvisas för nästa budgetår.

Detta förslag skulle jag, som sagt, önskat ansluta mig till, men då frågan

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)

behandlades i statsutskottet, låg ärendet där till på det sättet, att man icke kunde få fram ett sådant yrkande, ty där stod striden mellan det rena avslagsyrkandet och det förslag utskottet nu kommit med. Det är sålunda dessa två linjer, som här föreligga.

Vad innebär nu utskottets förslag? Jo, det innebär ett frånträdande av Kungl. Maj:ts förslag beträffande användningen av den nuvarande verkstadsanläggningen i Boden och dessutom innebär utskottets förslag, att medlen skola tagas ur förnyelsefonden, alltså även på denna punkt ett frånträdande av Kungl. Maj:ts förslag. Beträffande den nuvarande verkstaden i Boden går utskottet således emot både Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen. Visserligen har man uttryckt detta i den svävande formen, att utskottet icke velat motsätta sig att med slopningen av den gamla verkstadsanläggningen i Boden tillsvidare må anstå och anläggningen bibehållas för vissa trafikvagnsreparationer. Men när man söker efter, vilken innebörd detta yttrande kan ha, så föreligger det nog även bland utskottsmajoriteten olika meningar. Jag är övertygad om, att man under debatten i första kammaren blir i tillfälle att från statsutskottsmajoriteten få höra uttalas den bestämda meningen, att skall det byggas en ny verkstad i Notviken, så skall Bodenverkstaden helt nedläggas; det får icke finnas två verkstäder däruppe, utan man skall slå ihop alltsammans för att få en rationell drift. Jag tror nog, att här komma att uttalas meningar om att utskottets uttalande skall givas något vidsträcktare betydelse, men det är synnerligen stor oklarhet rådande på denna punkt. Det är, förmodar jag, för att överhuvud kunna ha en betäckning för sin ståndpunkt att anvisa medel ur förnyelsefonden, som utskottsmajoriteten ansett det lämpligt att införa denna lilla övergångsbestämmelse, för att med detta »fikonalöv» skyla sin nakenhet i fråga om medelsanskaffningen.

Nu står även jag antecknad såsom reservant för det rena avslagsyrkandet. Jag anser för min del, att denna fråga ligger så pass oklart till, att jag gärna skulle nöja mig med att gå på avslagsyrkandet, men då jag, som jag redan sagt, förutser, att man icke under flera år gärna kan uppskjuta att bygga en ny verkstad, skulle jag kunna vara villig att ansluta mig till Kungl. Maj:ts förslag. Jag skall också genom mitt yrkande tillåta mig att sätta kammaren i tillfälle att giva sin mening tillkänna beträffande Kungl. Maj:ts förslag. Jag förutser dock, att detta yrkande icke har stor utsikt att vinna kammarens bifall. Men jag vill också på samma gång klart och tydligt tillkännagiva, att därest Kungl. Maj:ts förslag vid kontrapositionsvoteringen kommer att falla, så kommer jag för min del att rösta för rent avslag på utskottets förslag; ty såsom detta är formulerat, kan jag icke giva min röst åt detsamma.

Efter att ha lämnat denna redogörelse skall jag, herr talman, be att få sluta med att på grund av vad jag nu anfört yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag kanske skall börja med att säga, att då denna fråga behandlades på fjärde avdelningen, hörde jag till dem som voro mest betänksamma. Jag föranledes säga detta därför, att bland reservanterna finnes det ingen, som har deltagit i frågans behandling från början. I sammanhang härmed vill jag också tala om, att vi gjort oss mycken möda för att få fram en grundlig utredning rörande de fyra olika punkter, som förekomma i Kungl. Maj:ts proposition. Vi rådförde oss med sakkunnigt folk för var och en av dessa punkter, således icke bara i fråga om verkstaden vid Notviken och dess förhållande till Boden, utan även beträffande alla de övriga punkterna. Jag vill ha sagt detta som inledningsord, för att kammarens ledamöter skola förstå, att vi icke gått till behandlingen av denna fråga med några förutfattade meningar, utan försökt att sätta oss in i frågan så grundligt som möjligt. Det är vidare klart, att vi hade dubbel anledning att

sätta i gång en möjligast grundlig utredning, då vi under den snart gångna riksdagen i rikligt mått fått mottaga skrivelser och påtryckningar av alla slag från Bodens stad. När nu dessa uppvaktningar och skrivelser kunde gen-drivas punkt för punkt, så hade jag, som ursprungligen stod på den stånd-punkten att saken kunde få anstå tills vidare, icke annat val än att gå över på den ståndpunkt jag nu intager såsom en bland dem, som gått in för stats-utskottsmajoritetens förslag.

Det befanns nämligen, när man började granska hur det var ställt där uppe i Boden, att först och främst var det fullkomligt omöjligt att tänka sig en rationell verkstad-drift, om man skulle ha denna förlagd där, redan på den grund att själva tomtutrymmet var så litet, att det icke medgav nödiga utvecklings-möjligheter. Vidare befanns det, att, även om man skulle kunnat ordna den saken, vilket i detta fall, som sagt, var omöjligt, man hade fått lägga ned ett rätt väsentligt kapital för att över huvud kunna sätta Bodenverkstaden i stånd att mottaga det ökade arbete, som nu väntas.

Vad herr Carlsson-Frosterud anförde om de olika beslut riksdagen fattat åren 1920, 1921 och 1924 torde kanske förtjäna att komma i en belysning, som klargör, varför riksdagen vid dessa tillfällen ansett sig kunna göra som den gjort. Jag vill då nämna — något som framgår av Kungl. Maj:ts proposi-tion på sid. 11 — att de totala transportkvantiteterna för vart och ett av åren 1920—1925 utgjort respektive 2.4, 5.0, 4.7, 4.0, 4.8 och 6.3 miljoner ton och beräknas i enlighet med av malmbolagen gjorda anmälningar för åren 1926 och 1927 uppgående till respektive 7.0 och 7.5 miljoner ton. — Jag skyndar mig att tillägga, i förhoppning att det icke skall inverka alltför mycket till steg-ring av Grängesbergsbolagets aktier, att det väntas, att denna transportkvan-titet av 7.5 miljoner ton skall komma att överskridas högst väsentligt under 1927.

När man då vet, att enda möjligheten — något som Bodens stads invånare själva betonat i sin skrivelse och vid sina uppvaktningar — att åstadkomma en revidering av malmvagnarna till så stort antal som är behövt, är att an-ordna skiftgång vid verkstaden, ty på annat sätt går det ej, och när man vidare från järnvägsstyrelsens sida visat upp, att man kan genom en rationell nyan-läggning för malmvagnsreparationer åstadkomma en besparing på icke mindre än 45.000 kronor om året, då frågar jag, om det verkligen kan finnas något skäl kvar att ytterligare uppskjuta en sådan historia som denna. Jag kanske också kan få tillägga, att jag tror icke det är möjligt för reservanterna att ens med hjälp av Bodens stad kunna prestera en sakkunskap, som väger upp den vi haft tillgång till på fjärde avdelningen. Det är en sak, som jag också vill ha framfört i detta sammanhang.

Då här har talats om den tveksamhet, som råder beträffande det sätt, varpå utskottet gått att realisera frågan, då nämligen utskottet ställt sig på järn-vägsstyrelsens ståndpunkt och föreslagit att taga dessa pengar, som erfordras för malmvagnsverkstaden i Notviken ur förnyelsefonden, skall jag be att få göra kammarens ledamöter uppmärksamma på, att förnyelsefonden ansetts vara för stor, så att det redan ur den synpunkten är lämpligt att man gör en liten åderlätning. Detta är dock icke det väsentliga härvidlag, utan det är, att man skall kunna genom att anlita denna förnyelsefond i någon mån und-vika en ökad investering av kapital. Man har då sagt, att det är tvekelaktigt, huruvida man kan upprätthålla den överenskommelse, som gäller mellan statens järnvägar och malmbolagen, varigenom dessa iklätt sig en viss förräntnings-skyldighet, det är tvekelaktigt har man sagt, huruvida man kan upprätthålla den överenskommelsen, om man går på utskottets linjer. Härtill vill jag endast säga, att bolagens förräntningsskyldighet inträder först, då driften på järn-vägen i fråga icke längre lämnar nödig avkastning för att förränta det ned-

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)

lagda kapitalet. När man nu vet med stöd av de siffror jag läste upp, att transportkvantiteterna ända sedan 1923 befinna sig i en uppgångsperiod, som av allt att döma kommer att resultera i en ökning av malmkvantiteterna till 8 miljoner ton under 1927, förstår jag icke, varför man skall förvägra järnvägsstyrelsen den enda möjligheten till rationell drift, som ligger i uppförandet av en speciellt för malmvagnsreparationer avsedd verkstad i Notviken.

Det är ju så, vad än reservanternas må säga om den saken, att det ligger underförstått både i utskottets förslag, i järnvägsstyrelsens förslag och i Kungl. Maj:ts proposition, att verkstaden i Boden icke kommer att slopas helt och hållet, och den kan av naturliga skäl icke slopas, därför att även på det distriktet behöves en reparationsverkstad för andra vagnar än malmvagnar.

Då nu herr Carlsson-Frosterud gick in på en sådan detalj, som att det icke skall behövas en revision av vagnarna mer än vart tredje år, så får det gälla vad det kan. Jag har dock i unga dagar just haft till sysselsättning att revidera vagnar, och jag vet, att även om detta är en regel, som svarar mot det normala, så håller den dock långt ifrån alltid streck, ty ofta får man förkorta den tiden högst väsentligt. För resten är det ju så, att malmvagnsantalet skall ökas med icke mindre än 200 vagnar. När man vidare betänker, att malmtransport icke är detsamma som att köra spannmål och annat mjukare gods, utan en transport, som ställer utomordentligt hårda krav på vagnarnas konstruktion och hållfasthet, så tror jag, att var och en måste förstå, att man icke får lägga samma måttstock på denna trafik, som då det gäller godsvagnar av den vanliga typ vi här nere i södra och mellersta Sverige företrädesvis använda. — Jag kan ju fast det icke precis hör hit i alla fall påpeka och stryka under att det finnes i stort sett endast ett bolag i Sverige, som har att ombesörja liknande malmtransporter, som statens järnvägar, och det är Grängesbergsbolaget vid transporterna av malm mellan Grängesberg och Oxelösund. Jag känner särskilt till dessa förhållanden och saknar således icke erfarenhet om hur det går till, när man har att ombesörja en transport av så oerhörda kvantiteter, som det är fråga om redan här nere i mellersta Sverige. Hur mycket större skall icke påkänningen då bli, när det blir fråga om att frakta ända upp till 8 miljoner ton!

Så säger man, att det ur Bodens stads synpunkt är ett intresse att icke gå in för det föreliggande förslaget. Jag beklagar, att Bodens stad blivit vanlottad i några andra avseenden också, men jag kan omöjligt gå in för den synpunkten att, därför att ett samhälle råkat komma litet på efterkälken vid ordnandet av vårt försvar, man därför skall underlåta att se till, att ett affärsverk, som behöver en anläggning för rationell drift, får på nu föreslaget sätt tillgodose detta intresse. Det kan jag omöjligt vara med om.

Då jag icke kan göra mig till tolk för reservanternas uppfattning, och då jag är fullkomligt övertygad om att det t. o. m. kommer att visa sig, att de transportkvantiteter, som här ställts i utsikt, komma att överskridas, och då det vidare är bekant, att vi f. n. äro uppe i nära 8 miljoner tons transportkvantitet, så förstå kammarens ledamöter nog, att jag icke gärna vill vara med om och bidra till att man sätter järnvägsstyrelsens ansvariga ledning ur stånd att på tillfredsställande sätt fylla sina kontraktsevenliga förpliktelser till malmbolagen, ty det gör man, om man går på bifall till reservationen. Tro reservanternas, att de kunna på den vägen få några större besparingar, så nödgas jag taga dem ur den villfarelsen genom att säga, att då måste järnvägsstyrelsen taga erforderligt belopp ur förnyelsefonden för att i möjligaste mån utvidga Bodenverkstaden. Besparingen då blir icke så stor, som man väntar sig, men man har alla olägenheter, och man kan icke komma fram till de 45,000 kronors besparing per år, som det nu finnes utsikt att uppnå.

Herr talman! Jag tänker, att här bli åtskilliga skärmytslingar i denna

fråga och därför är det bäst att se till, att man icke skjuter bort all sin ammunition på en gång. Jag skall därför, herr talman, be att med stöd av vad jag nu sagt få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Nilsson* i Antnäs, *Wiklund* och *Hedström*.

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

Herr *Bengtsson* i Norup: Jag betvivlar icke att herr *Andersons* i Råstock yttrande angående utskottets tillgång till sakkunskap är riktigt, men den har kommit mycket litet till synes i utskottsutlåtandet. Den kommer t. o. m. så litet till synes, att avdelningen, som skrivit förslaget till detta utlåtande, skjutit åtskilligt förbi Kungl. Maj:ts förslag. Jag syftar på följande uttalande: »Järnvägsstyrelsen har avsett att i sammanhang med utbyggnaden av malmvagnsverkstaden vid Notviken successivt avveckla hela verkstadsrörelsen i Boden. För egen del måste utskottet finna en sådan åtgärd ur driftssynpunkt vara rationell. Utskottet har dock icke velat motsätta sig, att med slopningen av den gamla verkstadsanläggningen i Boden tills vidare må anstå.» Jag förstår, att järnvägsstyrelsen kan anlägga sådana synpunkter på saken, men jag tror, att en riksdagsman och en utskottsledamot också har skyldighet att se även andra förhållanden, som kunna inverka menligt, om järnvägsstyrelsens förslag här skulle gå igenom. Det är redan av herr *Carlsson-Frosterud* anmärkt, vilka svårigheter, som uppkomma för befolkningen i staden Boden. Nu veta vi ju, att militärförläggningen genom den nya härordningen minskats åtskilligt i Boden, och detta inverkar icke litet på skatteobjekten i samhället. Nu kommer järnvägsstyrelsen och gör en ytterligare åderlåtning, i det att den vill taga bort arbetarestammen, sedan en del egnahemslänetagare ha byggt egna hem i staden och engagerat sig genom lån, och samhället byggt skolor just på grund av att dessa många arbetare bosatt sig där. Detta vill styrelsen göra på grund av sina ekonomiska beräkningar. Jag garanterar icke för att de äro hållbara, men även om de äro hållbara för dessa 45,000 kronor, som herr *Anderson* i Råstock lägger så stor vikt vid, bör man väl ändå något räkna med arbetarna, som byggt egna hem, och med samhället, som byggt skolor för arbetarebarnen. Om nu hela verkstadsverksamheten efter hand skall slopas i Boden och förflyttas till Notviken, så skall man kanske börja på samma sätt där och bygga upp ett samhälle, som man gjorde, när Bodenverkstaden anlades. Detta är ett tillvägagångssätt, som jag för min del måste inlägga min skarpa protest emot. Då det säges, att byggnaderna i Boden icke äro ändamålsenliga och tillräckliga, så är det en sanning med modifikation. Jag har själv varit i tillfälle att se dessa byggnader nyligen, och de tåla gott att stå ännu åtskilliga 10-tal år, och det finns också plats för utvidgningar och nya byggnader, om man så vill. Så måste man ju hålla departementschefen räkning för att han icke har velat följa järnvägsstyrelsen i detta fall utan har föreslagit, att verkstaden i Boden skall bibehållas, men skall utskottets hemställan bifallas med den motivering, som står här nedskrivnen av utskottet, så är det bara en tidsfråga, när hela denna verkstadsanläggning blir förflyttad till Notviken. Med avseende på bostäder i Notviken säges det från utskottets sida: för all del, om det icke finnes bostäder tillräckligt i Notviken, så behövs det icke byggas några nya, ty arbetarna kunna mycket väl bo i Luleå, och där går arbetaretåg, med vilka de kunna fara fram och tillbaka. Ja, det kan nog sägas, att det finnes en sådan utväg. Men det är dock en väsentlig skillnad för en arbetare om han skall leva på matsäck, då han har sin middagstimme, eller att få gå hem till sitt hem och äta vid sitt eget bord en vällagad måltid. Jag tror, att här finnas icke bara billighetshänsyn utan även sociala hänsyn till dessa arbetare. Därför kommer nu som nämnt hänsyn till samhället i Boden för vad det offrat

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)

och nedlagt och till dessa egnahemslånetagare för de förluster de skulle göra på sina egna hem.

Allt detta är synes det mig så starka skäl, att det är omöjligt för mig att biträda utskottets förslag.

Nu säger herr Anderson i Råstock, att ett av de starkaste skälen, varför han vill gå in för förslaget, är, att förnyelsefonden är för stor. Jag skulle knappt ha trott, att herr Anderson i Råstock med den erfarenhet han har inom statsutskottet skulle vilja använda ett sådant skäl. Äro fonderna för stora, finnes det nog utväg att minska dem. Vi begära ju oupphörligt fraktnedsättningar på järnvägarna, och sådana behövas för att man skall kunna frakta våra livsmedel och andra varor från söder till norr eller tvärtom och då är det enligt min mening större skäl att göra frakterna billigare än att öka fonderna till så stora belopp, att man nödvändigt måste uppföra nybyggnader, på det att fonderna icke skola växa allt för höga.

Herr Anderson i Råstock sade, att man inom avdelningen hade gått till arbetet utan förutfattade meningar. Jag har ingen anledning att icke tro det, men jag tror ock att utskottets medlemmar i övrigt ha gjort detta. Såsom denna långa debatt visar, har man å båda hållen sökt sätta sig in i ärendet, men vi reservanter hava på grund av sakskalet kommit till den bestämda uppfattningen, att här begär man en orättvisa både mot samhället och egnahemslånetagarna, som byggt i Boden.

Herr talman, på grund av dessa skäl ber jag få yrka avslag såväl på utskottets förslag som Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Olsson i Blädinge instämde häruti.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet Larsson: Oaktat jag icke hade tillfälle att höra början av debatten i denna kammare, skall jag ändå be att få säga några ord i denna fråga. Jag vill först framhålla, att järnvägsstyrelsen för sin del anser, att här föreligger ett stort behov av att få till stånd denna malmvagnsverkstad i Notviken. Man har gjort gällande, att det icke vore något trängande behov, men det torde framgå att behovet är trängande, då malmtrafiken under senare år oupphörligt ökat, och järnvägsstyrelsen har måst gå i författning om beställning av åtskilliga hundratal nya malmvagnar. Vidare framhåller järnvägsstyrelsen, såsom kammaren nog också funnit av propositionen, att det icke är möjligt att kunna få till stånd en ur driftsynpunkt nödvändig modernisering av den gamla verkstaden i Boden i tillräcklig omfattning, och att det icke heller gives möjlighet att bygga till och öka ut densamma. Slutligen skulle i alla fall driften där bli oekonomisk.

Jag vet icke, om det erinrats om den saken förut under debatten här, men frågan är ju ingalunda ny för riksdagen. Den fördes fram första gången 1909, då riksdagen beviljade anslag för en verkstadsanläggning vid Notviken, och på grund av detta riksdagsbeslut anlades där en lokomotivverkstad. Sedermera kom järnvägsstyrelsen år 1919 åter in till Kungl. Maj:t med en framställning om att få medel till byggande av en malmvagnsverkstad vid Notviken, och detta förelades 1920 års riksdag, som då beviljade anslag för ändamålet. Men på grund av de tidsförhållanden, som rådde då efter kriget, kom denna verkstadsanläggning icke till stånd utan fick anstå. Nu har emellertid, som kammaren funnit av propositionen, järnvägsstyrelsen på nytt kommit in med sin framställning och framhåller nödvändigheten av att denna verkstadsanläggning kommer till stånd för att kunna få en ekonomisk verksamhet i fråga om malmvagnsreparationer.

Man har vid alla de tillfällen, då frågan varit före i riksdagen, från Bodens kommun framfört ungefär samma synpunkter, som man framfört vid detta till-

fälle, och man får ingalunda, åtminstone gör icke jag det, förvåna sig över att man från kommunens sida kommer med invändningar, och att man gärna skulle se, att man finge behålla verkstaden, om möjligt utvidga den och få en ökad personal. Det är givet, att en kommun, som förut är ganska skattetyngd, med bekymmer ser, att den skall bli av med en del skatteobjekt och därmed åtskilligt antal bevilningskronor. Men den omständigheten torde ingalunda bliva bättre, om man skjuter på saken, som jag kan förstå att en del av reservanterna anse, att man bör göra, ty kravet från statens järnvägar kommer alltjämt att finnas kvar. När ett statens verk efter noggrann undersökning och utredning har kommit till det resultatet, att det är oekonomiskt att bibehålla verkstaden för malmvagnsreparation i Boden, och att det skulle bli mer ekonomiskt, och att man skulle mera rationellt kunna ordna det hela, om man förflyttade denna del av reparationerna till Notviken, skulle det väl vara egenomligt, om riksdagen då satte sig emot detta. Det är ju här för ett statens verk fråga om att komma fram till en mera rationell och ekonomisk drift.

Man har sagt — det kan jag förstå, att herr Bengtsson i Norup var inne på — att det tycks föreligga en meningsskiljaktighet mellan utskottets yttrande och mitt uttalande i propositionen, där jag framhållit, att det icke vore avsett att slopa den gamla verkstaden i Boden, utan skulle denna alltjämt användas för reparation av det vagnmaterial, som trafikerar stambanan i övre Norrland. Detta uttalande har jag kunnat göra på grund av en skrivelse, som inkommit från järnvägsstyrelsen till departementet den 9 februari innevarande år. Nu har utskottet tagit fasta på vad järnvägsstyrelsen tidigare har sagt, men dessutom har utskottet för sin del tillagt: »Utskottet har dock icke velat motsätta sig, att med slopningen av den gamla verkstadsanläggningen i Boden *tillsvidare* må anstå, varvid sistnämnda anläggning skulle komma till användning för reparation av den vagnmateriel, varmed trafiken å stambanan genom övre Norrland bestrides.» Med detta »tillsvidare» hoppas jag, att utskottsmajoriteten tänkt sig, att verkstaden må kunna bli kvar i Boden för nyss angivna reparationer, så länge som det visar sig, att behov i detta avseende föreligger. Enligt vad jag inhämtat från järnvägsstyrelsen kan man nämligen för närvarande icke se annat, än att behovet kommer att föreligga under en lång tid framåt, och man kan förresten icke angiva någon som helst tidpunkt, då man tror sig om att helt kunna avveckla verkstadsanläggningen i Boden. Vad som alltså här skulle kunna bli konsekvensen för Bodens kommun, det är det, att ett mindre antal av arbetarna få flytta över till Notviken, till malmvagnsverkstaden där. Enligt uppgift från järnvägsstyrelsen skulle överflyttningen komma att röra sig om ett 25—30-tal arbetare. Under sådana förhållanden tror jag icke, att konsekvenserna behöva bli så svåra för Bodens kommun heller, som vad man vill försöka göra gällande ifrån reservanternas sida, och som givetvis har gjorts gällande från Bodens kommuns sida.

Det är däremot klart, att det här föreligger en skiljaktighet i fråga om var medlen skola tagas. Kungl. Maj:t har föreslagit, att det skulle beviljas ett särskilt anslag för ändamålet, men statsutskottets majoritet har stannat för att förorda, att anslag skall utgå av förnyelsefondens medel. Det är givet, att jag för min del gärna skulle ha sett, att utskottet kunnat gå med på Kungl. Maj:ts förslag och gärna ser, om kammaren nu ville bifalla detsamma oförändrat, men jag föreställer mig, att, som saken nu ligger, så lär det väl knappt kunna bli fråga om något annat än antingen bifall till utskottets förslag eller också avslag i enlighet med reservanternas yrkande. Och när saken ligger på detta sätt, herr talman, måste jag säga, att inför valet emellan att få avslag på det hela eller att få utskottets förslag antaget, så är det givet, att jag och regeringen för övrigt, med hänsyn till det stora behovet för järnvägsstyrelsen att få denna verkstadsanläggning till stånd, gärna accepterar det förslag, som

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

statsutskottet här har kommit med. Det torde icke spela så synnerligt stor roll, om förnyelsefondens medel användas för detta ändamål, ty den risk, såsom jag också har antytt i propositionen, som förefinnes, att detta möjligen kunde komma att inverka på avtalet med malmbolagen, den risken torde vara tämligen ringa. Det är nämligen så, som kammaren torde ha sig bekant, att järnvägsstyrelsen har ett kontrakt med malmbolagen, som säger, att malmbolagen skola garantera viss ränta på det i banan för malmtrafiken nedlagda kapitalet. Det föreligger, enligt vad järnvägsstyrelsen också upplyst om, ingen risk, såvitt man nu kan se, att icke trafiken å malmbanan kommer att bära sig och även visa överskott. Om så kommer att bliva fallet även framdeles, och det finnes ingen anledning att betvivla detta, så föreligger i detta avseende ingen risk. För övrigt bör jag kanske också meddela, att det föreligger tvist mellan järnvägsstyrelsen och malmbolagen rörande detta kontrakt och rätta tolkningen av detsamma, men den tvisten är ännu icke avgjord, så man vet icke, hur den kommer att sluta, men med avseende på det fall, som här föreligger, torde detta icke ha någon vidare betydelse. Jag hoppas därför, att kammaren — om den nu icke vill biträda Kungl. Maj:ts förslag oförändrat — likväl måtte kunna bifalla statsutskottets förslag.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman! I riksdagsordningen finnes på ett ställe angivet, att, innan ett ärende företages till slutligt avgörande, skola alla de till ärendet hörande handlingar föredragas, om någon av kammarens ledamöter det begär. Det brukar icke vara regel, att man begär detta, ty om man skulle göra det i varje fall, skulle ju riksdagen vara året om. Men om man skall kunna följa den gamla regeln att icke begära att få alla handlingar upplästa här, är det ju nödvändigt att de handlingar, som stå till vårt förfogande, äro så tydliga och klara, att man verkligen får full vetskap om vad frågan gäller, och hur den ligger till. Det kan man icke säga, att man fått i detta fall. Jag skall ge stöd åt detta mitt påstående med ett par citat. Först då vad järnvägsstyrelsen säger: »Då ifrågavarande byggnad vore att anse såsom förnyelse av de föråldrade, för malmvagnsreparationer hittills använda lokalerna i Boden, hemställde järnvägsstyrelsen om tillstånd att utföra arbetet med medel ur förnyelsefonden. Styrelsen hade beräknat kostnaden för den nya verkstaden med därtill hörande spår till 825,000 kronor.» Vad menar nu järnvägsstyrelsen här? Menar järnvägsstyrelsen, att verkstaden i Boden skall slopas eller icke slopas. När vi gå till departementschefens anförande enligt utskottsutlåtandet, så finna vi — något som han själv nyss var inne på — en passus så lydande: »Det vore nämligen icke avsett att slopa den gamla verkstaden i Boden, utan skall denna alltjämt användas för reparation av vagnmateriel, som trafikerar stambanan genom övre Norrland.» Man måste ju säga, att järnvägsstyrelsens uttalande och herr statsrådets uttalande äro då icke fullt lika.

Gå vi sedan och se efter vad utskottsmajoriteten har att säga, heter det: »Järnvägsstyrelsen har avsett att i sammanhang med utbygganden av malmvagnsverkstaden i Notviken successivt avveckla hela verkstadsrörelsen i Boden.» Utskottsmajoriteten säger sålunda något helt annat, än vad departementschefen har sagt. Det kan icke vara riktigt, att det kommer ett utskottsutlåtande, som ser ut på det sättet, då vi skola sitta här och taga ställning till detta. Man bör ha rätt att fordra, att när statsutskottet kommer in med ett utlåtande här, detta är så tydligt och klart, att även vi, som icke suttit i utskottet, böra kunna ha möjlighet att få reda på, hur saken legat till, och därefter fatta vår standpunkt.

Herr Anderson i Råstock har här i dag, när han talade om medels tagan-

de ur förnyelsefonden, sagt, att han ansåge, att man kan taga medel ur förnyelsefonden, därför att han och andra ha den uppfattningen, att förnyelsefonden är för stor. Ja, herr Anderson i Råstock, är det så, att förnyelsefonden är för stor, då skola vi väl minska den på annat sätt än genom att bevilja medel för nybyggnader. Ty det kan väl ändå icke vara riktigt att använda förnyelsefonden till nya byggnader. Att järnvägsstyrelsen för sin del gärna ser, att man använder förnyelsefonden på detta sätt, det kan jag väl förstå. Riksdagen har ju krävt av järnvägsstyrelsen, att den skall sköta statens järnvägar på sådant sätt, att dessa järnvägar lämna en tillräcklig ränta, och då är det ju bra mycket lättare för järnvägsstyrelsen att fylla detta riksdagens krav, om riksdagen ur förnyelsefonden anvisar det ena hundratusentalet kronor efter det andra för nybyggnader, som järnvägsstyrelsen icke behöver räkna ränta på. Förnyelsefonden skall användas till vad den är avsedd för, och den är icke avsedd att användas till nybyggnader av det slag, det här är fråga om. Ty även om verkstaden i Boden skulle slopas och det skulle byggas en ny verkstad i stället, så kan det icke vara riktigt att, när det gäller en verkstad, så avsevärt mycket större än den nuvarande i Boden, anvisa i varje fall hela beloppet ur förnyelsefonden. Jag anser för min del, att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har haft fullgoda skäl, då han i sitt förslag sagt, att han icke finner det lämpligt, att medel för denna byggnad tages ur förnyelsefonden.

Å andra sidan kan jag icke ansluta mig till det förslag, som reservanterna kommit med och till vilket herr Bengtsson i Norup yrkat bifall. När riksdagen fordrar av verkstyrelsen för ett affärsdrivande verk, här järnvägsstyrelsen, att den skall sköta statens järnvägar på bästa och mest ekonomiska sätt, och när denna styrelse då kommer till riksdagen och begär ett anslag för byggande av en verkstad, vilken skulle komma att medföra en besparing på flera tiotusentals kronor, då kan det inte vara riktigt, förefaller det mig, att riksdagen säger nej. Järnvägsstyrelsen bör enligt min uppfattning få de pengar, den behöver för byggande av en verkstad för att kunna sköta verkstadsrörelsen rationellt. Men pengarna böra icke tagas ur förnyelsefonden utan anskaffas på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit.

Nu talar herr Bengtsson i Norup om hänsyn till Bodens kommun och Bodens befolkning. Ja, naturligtvis bör man, så långt det är möjligt, taga hänsyn till de olika platsernas befolkning och till kommunerna, men jag vill fråga herr Bengtsson i Norup: är det möjligt att sköta ett ekonomiskt företag rationellt, om man skall lägga sådana synpunkter på saken. Hur illa det än kan låta, måste jag säga, att här får man inte låta hjärtat tala, utan det skall vara det sunda ekonomiska förnuftet som skall tala. Skola vi kunna ha rätt att kräva, att de affärsdrivande verken skola skötas på ett ekonomiskt sätt, då måste vi också ge dem möjlighet att få så fria händer, som de behöva, för att verkligen kunna åstadkomma en ekonomisk drift.

Efter det anförande, som herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet här haft, är det ju mycket otacksamt att tala för hans förslag, som han själv vikit ifrån. Men om jag fattade rätt, så vek han från detta förslag därför att han inte trodde, att det fanns några utsikter för detta förslag att gå igenom i andra kammaren. Jag däremot tror, att de största utsikter finnas, att Kungl. Maj:ts förslag skall segra. Ty varför skall man inte tilltro andra kammaren att ha sunt ekonomiskt förnuft. Då jag tycker, att Kungl. Maj:ts förslag är att långt föredraga framför såväl utskottets förslag som reservanternas, om man ser frågan ur det sunda ekonomiska förnuftets synpunkt, ber jag alltså, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Då herr Lindqvist i Halmstad tycktes vilja göra gällande, att handlingarna i målet icke blivit tillräckligt framlagda, så torde han icke ha beaktat, vad jag yttrade i mitt första anförande. Jag pekade nämligen på det förhållandet, att mitt uttalande i propositionen grundade sig på en skrivelse från järnvägsstyrelsen av den 9 februari i år, en skrivelse, som innehöll ett bemötande av de erinringar, som hade gjorts från stadsfullmäktige i Boden m. fl. För att det inte skall uppstå något missförstånd i denna punkt, skall jag be att få direkt ur handlingen läsa upp ifrågavarande passus. Järnvägsstyrelsen säger: »Vid malmvagnsreparationernas överflyttande till Notviken torde dessutom ej hela den personal, som f. n. sysselsättes med malmvagnsreparationer i Boden, komma att transporteras till Notviken, utan en del av denna personal kommer fortfarande att få sysselsättning i de hittills för malmvagnsreparationerna använda lokalerna, vilka komma att utnyttjas för utökad reparation av vagnsmateriell trafikerande stambanelinjen genom övre Norrland jämte bilinjer.

Denna materiell har nämligen till följd av det nuvarande tränga utrymmet i Bodenverkstaden hittills ej i nödig omfattning där kunnat repareras utan måst sändas till sydligare verkstäder, varav den närmaste, Östersund, är belägen på 700 km. avstånd från Boden.» Det finns alltså en reell grund för det uttalande, som jag har gjort i propositionen, och jag tror, att statsutskottet har haft tillfälle att beakta detta, då ju alla handlingar, som höra till målet, varit överlämnade till utskottet och utskottet sålunda haft tillfälle att taga del av även detta aktstycke. För övrigt torde väl alla riksdagsmän, som varit intresserade av saken, haft tillfälle taga del därav, ty såvitt jag vet, ha vederbörande i Boden styrt om att samtliga ledamöter av båda kamrarna ha fått sig tillsänd en broschyr, som innehåller dels skrivelser från Boden och dels järnvägsstyrelsens skrivelser, så att man där kan se, hur resonemanget gått fram och tillbaka. Jag vill för min del icke taga upp denna historia. Jag vill blott säga det, att för mig finns det ingen anledning varför jag icke skulle sätta större tilltro till järnvägsstyrelsens uppgifter än till de uppgifter, som komma från Bodens kommun i denna sak. Skälen härtill har jag angivit i mitt förra anförande.

Till sist vill jag nu ytterligare understryka, att jag naturligtvis helst skulle se, att andra kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Men med den kännedom jag har om förhållandena i riksdagen, förefaller det, som om det inte skulle finnas stora utsikter därtill. Och då säger jag än en gång, att hellre än ett avslag på det hela, accepterar jag gärna utskottets förslag, som, om det bifalles, ger i huvudsak samma möjlighet för järnvägsstyrelsen att färdigställa verkstadsbygget där uppe och komma fram till de bättre förhållandena på detta område, som järnvägsstyrelsen anser erforderliga för en ekonomisk, rationell drift.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Visserligen var det förr i tiden inte rådligt, att man till förmån för sin ståndpunkt här i kammaren åberopade vad första kammaren beslutit. Men då vi för blott ett par punkter tillbaka lade ned all diskussion endast med hänsyn till första kammaren, så kanske det nu inte skulle skada oss reservanter, om jag här tillkännager, att första kammaren tagit reservationen. När andra kammaren numera fått så stor veneration för första kammaren, så kanske det inte skadar reservationen, att ett sådant tillkännagivande sker.

Jag skulle först vilja säga ett ord till statsutskottets ärade vice ordförande, då han särskilt poängterade, att de hade grundligt satt sig in i detta ärende. Jag antar, att därmed också underförstås, att vi reservanter inte alls skulle vara hemma i saken. Jag erkänner gärna, att herrarna på fjärde avdelningen

visserligen borde betydligt bättre känna till den. Men när vi kommo till plenum i utskottet, såg det dock ut, som om herrarna inte alltför grundligt satt sig in i ärendet, ty ni blevo inte sams om förklaringen på vad ni själva skrivit. Detta gjorde oss ytterst betänksamma. Och det har gjort mig ytterligare betänksam, då man här under diskussionen tycks kunna ackommodera sig till nästan vad som helst. Herr statsrådet säger, att det betyder egentligen ingenting, hur det går med Kungl. Maj:ts förslag, utan pengarna kunna likaväl tagas ur förnyelsefonden som av anslagsmedel. Helst skulle naturligtvis herr statsrådet dock önska, att Kungl. Maj:ts förslag bifalles. Och om ytterligare några talare uppträda för det förslaget, så skall herr statsrådet törhända finna, att det finns utsikter för detsamma, så det kanske är skäl att hålla på det en smula.

Jag vill säga, att det har varit nästan omöjligt att få något egentligt grepp på denna fråga för oss, som inte själva haft tid att så grundligt tränga in i densamma men ändå måste försöka att få någon fast punkt att gå ut ifrån. Jag fäster mig inte det minsta vid vad som sagts från Boden, ty naturligtvis försöker man där framställa sin sak i bästa möjliga dager. Jag tycker visserligen själv, att utrymmet i verkstaden i Boden varit något knappt, men i vad mån denna verkstad skulle kunna utvidgas för rimliga kostnader eller det nuvarande utrymmet bättre utnyttjas, har jag inte varit i tillfälle att avgöra. Vad jag tycker är märkvärdigt, det är, att man inte kunnat få något fast grepp på vad det skall bli av Bodenverkstaden. Herr statsrådet tycktes tro, att det skulle komma att dröja lång tid, innan denna verkstad skulle kunna nedläggas. En ledamot av utskottet, tillhörande majoriteten, förklarade, att om inte verkstaden i Boden snart skulle upphöra, så ville han inte alls vara med om saken. Således, det hela är så tillkrånglat, att det vore nog bäst, om Kungl. Maj:t toge sig en ny funderare på saken, så att det kunde bli riktigt klart, vad som skall bli av verkstaden i Boden, om den skall bli kvar eller inte, och om den i förra fallet skall drivas i större eller mindre omfattning än nu. Den saken tycker jag att det är rimligt att man får reda på.

Sedan kommer jag till frågan om förnyelsefonden. Naturligtvis kunna Kungl. Maj:t och riksdagen, om de äro överens därom, taga pengarna ur fonden. Men i enlighet med vad herr statsrådet yttrat i propositionen, trodde vi verkligen, att det här inte var fråga om en förnyelse, utan att det gällde att skapa någonting nytt. Och då tyckte vi, att det stämde dåligt överens med det förslag, som avdelningen kom med. Det brukar för resten inte gå till på det sättet, att ett utskott utan vidare ändrar en viktig bestämmelse i ett kungl. förslag och inte ger ett ord till förklaring angående vilka skäl man haft därför. Ty några sådana skäl ha absolut icke anförts från avdelningens sida. Visserligen kan ett utskott i många fall gå så till väga, när det gäller motioner, som man inte fäster sig så mycket vid. Men beträffande propositioner brukar man inte på detta sätt kasta om en bestämmelse utan att ange motiven därför. Och när man inom avdelningen inte alls var sams om vad det, som man själv hade skrivit, betydde, så må det inte förundra herrarna, om vi anse, att denna sak behöver bättre utredas.

Herr statsrådet erinrade vidare om tvisten mellan staten och Grängesbergsbolaget angående ersättning på grund av den garanti, som bolaget lämnat beträffande malmbanans avkastning eller förräntning. Nå, om nu verkligen trafiken skall ökas så mycket, som man tror, så att det inte går att vid den nuvarande vagnsreparationsverkstaden i Boden verkställa de erforderliga reparationerna, då borde det, tycker jag, vara helt naturligt, att bolaget skulle vara lika intresserat som Kungl. Maj:t av att denna nybyggnad kommer till stånd. Och då förvånar det mig verkligen, att Kungl. Maj:t inte kunnat ordna det så, att bolaget går med på att den summa, som denna verkstad skulle kosta, får gå in i kostnadsbeloppet för järnvägen och att följaktligen även förränt-

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

ningen av detta belopp garanteras av bolaget. Jag tycker, att det är mycket bättre att göra en sådan överenskommelse på förhand än att processa igen alla instanserna igenom under flera år. Jag tycker inte, att det ser vidare bra ut, att Sveriges största bolag och Kungl. Maj:t inte kunna skriva ett kontrakt eller en förbindelse sinsemellan, så att det är klart, vad det innefattar, utan skola anlita domstol precis som när vanliga stackare eller personer, som inte kunna så mycket här i världen, göra en överenskommelse. När man har detta exempel för ögonen, och när saken här är så omtvistad, att den ene anser, att det är en förnyelse, men den andre, att det är en utvidgning eller någonting nytt, då borde man verkligen på förhand gjort upp med bolaget, att bolaget tagit på sig ansvaret för även denna kostnad. Den saken borde väl inte varit så svår att ordna.

Sedan är det en sak, som gärna följer med alla stora verkstadsanläggningar eller över huvud industrianläggningar, och som brukar komma efter, när man inte tänker på det i tid. Och det är arbetarbostäderna. Den saken se vi inte det minsta spår av här. Vi veta ingenting om vilka kostnader det skulle medföra att flytta så många arbetare, vi veta ingenting om vad som är avsett att göras därvidlag. Man säger visserligen, att det finnes lediga bostäder, men om man skall bygga en ny stor verkstad, så blir det nog så många arbetare, som behöva bostäder, att de nuvarande bostäderna inte förslå. Och att släpa arbetarna fram och tillbaka mellan Luleå och verkstaden, tycker jag inte är mycket att rekommendera.

När jag ser denna fråga totaliter, så tycker jag, att det är så många dunkla punkter, att det inte må förundra herr statsrådet, att vi ställa oss på rent avslag, tills saken blir klarare framlagd. Vad skall det bli av Bodenverkstaden? Kommer inte den nya industriella anläggningen att påkalla byggandet av nya arbetarbostäder? Går Grängesbergsbolaget med på att inräkna den kostnaden i det för malmbanan nedlagda kapitalet, i det att ju bolaget har lika stort intresse som staten att det finns tillräckligt med vagnar i gott skick? Alla dessa frågor behöva besvaras. Sedan det skett, kommer saken i ett bättre läge, och då behöva vi nog inte tvista längre. Jag tror visserligen, att man i någon mån överskattat betydelsen av den nya verkstaden i Notviken. Men jag är den förste att erkänna, att om någonting verkligen behöver göras för möjliggörande av en rationell drift, så skall det också ske. När vi få klart för oss, vad som skall göras både med den gamla och med den nya verkstaden etc., så tror jag inte, att riksdagen eller ens några reservanter i statsutskottet komma att säga nej. Men så ligger inte frågan nu, och därför ber jag, herr talman, att få instämma i det yrkande, som gjorts av herr Bengtsson i Norup.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Det hände en gång, att till en av statens verkstäder kom en ung, driftig ingenjör, som varit anställd såsom chef i ett privat företag. Han fann då genast, att man där på verkstaden hade gamla, omoderna, skraltiga maskiner. Och i synnerhet var det en maskin, som fordrade så mycket bränsle och arbetskraft samt lämnade så litet resultat, att han räknade ut, att om han fick 35,000 kronor till inköp av en ny maskin, så skulle han på ett enda år kunna tjäna in dessa 35,000 kronor. Han vände sig följaktligen till sina överordnade myndigheter med begäran, att åtgärder skulle vidtagas, så att man fick i det stycket modernisera verkstaden. Men då inträffade, såsom vanligt är då det gäller staten, att en massa skäl rullades fram, skäl, som inte hade med saken att göra. Och än i dag går denna gamla

maskin i den verkstad, som jag tänker på. Man har inte vidtagit den rationella modernisering, som varit av behovet påkallad.

Denna historia, som är bokstavligen sann, påminner i viss grad om vad det här gäller. Det har på avdelningen upplysts av nästan ett helt kompani teknici, som vi hade däruppe, att verkstaden i Boden är i högsta grad omodern. Det demonstrerades för oss, att platsen inte var lämplig. Man kunde inte lägga in flera spår, det var för kort avstånd mellan spåren, och takkonstruktionen var för klen, så att man inte kunde få moderna anordningar att hissa upp vagnarna snabbt och behändigt vid reparationen. En ingenjör kan måhända i allmänhet inte skriva en motivering så väl, men sätt honom i verkstaden, så kan han praktiskt visa ändamålsenligheterna av de idéer och tankar han har. Det är kanske en liten efterklang av detta, som här gör sig gällande. Här har nämligen såväl i debatten i dag som under den ganska virriga debatt, som från oppositionens sida fördes i statsutskottet in pleno om denna sak, gjorts gällande, att här skulle föreligga meningsskiljaktigheter mellan Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen. I kväll har det också sagts, att det skulle föreligga meningsskiljaktigheter mellan Kungl. Maj:t och utskottet eller mellan järnvägsstyrelsen och utskottet. Så snart det började spinnas på den tråden, gick jag till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet och frågade honom, om det förelåg någon meningsskiljaktighet mellan järnvägsstyrelsen och statsrådet angående hur det skall organiseras i Boden och i Notviken. Nej, det föreligger inte någon meningsskiljaktighet, fick jag till svar. Jag gick vidare till järnvägsstyrelsens representanter och frågade dem, om det här fanns någon sakskillnad. Jag fick samma svar, att det förelåg ingen sådan. Jag vill vidare säga, att här föreligger ingen sakskillnad mellan statsutskottets utlåtande, såsom jag läser det, och herr statsrådets framställning i propositionen, med undantag av frågan om varifrån pengarna skola tagas, vilken detalj jag sedan återkommer till. Meningen är, såsom herr statsrådet nämnt, att man skall flytta 20 å 30 man från Boden eller, såsom det uttryckts från verkstadschefens sida uppe i statsutskottet, att en del ungdomar skola flyttas men de gifta bo kvar i Boden. Meningen är, att Boden-verkstaden skall bli en mindre reparationsverkstad, sådan som vi ha tjugtals i det stora statsbanenätet, och att den nya verkstaden i Notviken skall bli en central verkstad för reparation av malmvagnar. I en tid, då vi inte ha så lätt att få vår export i gång, är huvudsaken här för mig, att vi inte skola stänga den möjlighet som finns att få till stånd en god och riklig export av malm. Det har påvisats, att det blir omöjligt för järnvägsstyrelsen, om den inte får utvidga sina verkstadsanläggningar, att gå i land med att transportera det antal ton malm, som bolaget har kontrakterat eller kommer att kontraktera till avsalu, och de pengar, som denna malmexport inbringar, behövas ju så väl för landet. Jag vill för min del inte på grund av tvistigheter i fråga om bisaker vara med ena såväl till, att man eventuellt inte kommer att kunna bereda ett antal arbetare sysselsättning vid dessa gruvfält, vilka arbetare annars där skulle kunna få sysselsättning, och detta särskilt i en tid, då de mellansvenska gruvfälten ligga nere på sätt som vi alla känna till.

Det är för mig personligen fullkomligt likgiltigt, om dessa pengar, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, anskaffas som lånemedel eller om de tagas ur förnyelsefonden. Jag tror, att man kan säga, att vi här ha ett gränsfall, där man kan göra det ena såväl som det andra, där man kan motivera det ena lika bra som det andra. Och vid det förhållandet, att vi på avdelningen kunde bli eniga om ett utlåtande under villkor att man tog pengarna ur förnyelsefondens medel, så hade jag för min del inga principiella betänkligheter mot att gå med på detta. Jag hade det så mycket mindre, som vi hade förmånen att inom avdelningen ha en av de sakkunniga personer, som varit med om att

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.*

(Forts.)

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

utarbete de nya bestämmelserna för förnyelsefonderna för såväl statens järnvägar som vattenfallsverken och övriga affärsdrivande verk, vilka nya regler, såsom herr Lindqvist i Halmstad torde erinra sig, för någon tid sedan antogs av riksdagens båda kamrar, och denne person försäkrade, att vad vi här föreslagit helt och hållet stämmer med de regler, som riksdagen sålunda nyss antagit. Om man vill saken, om man vill skaffa statens järnvägar möjlighet att revidera sina malmvagnar, så att man kan sköta trafiken på ett tillfredsställande sätt, så föreligger det alltså ingen anledning att ur den synpunkten rida spärr mot ett beviljande av detta anslag.

Jag skall sedan yttra några ord med anledning av herr Olssons i Kullenbergstorp anförande. Han nämnde vissa omständigheter, som hade gjort honom tveksam. Han frågade bl. a., hur det skall ordnas med arbetarbostäder. Han fick dock inom utskottet den upplysningen, att det för närvarande finns arbetarbostäder byggda i Notviken ävensom att det går ett tåg till och från Luleå vid arbetets början och slut varje dag på samma sätt som vid många andra industriella anläggningar. De arbetare, som föredraga att bo i Luleå, få fara fram och tillbaka mellan staden och Notviken. Och någon nämnvärd kostnad kommer det inte att medföra för statens järnvägar, om man sätter in en eller två vagnar till i detta tåg och transporterar några fler arbetare till och från Luleå. Nåväl, då kan herr Olsson i Kullenbergstorp fråga: Ja, men var skola de bo i Luleå? Jo, biskopen i Luleå kunde i statsutskottet vitsorda, att det för närvarande finns god tillgång på arbetarbostäder i staden. Den saken är alltså inte så dunkel, som herr Olsson i Kullenbergstorp ville göra gällande.

Till herr Lindqvist i Halmstad vill jag säga, att i detta fall liksom i andra samtliga handlingar i målet överlämnats till vederbörande utskott. I den mån handlingarna inte äro hemliga, står det, såvitt jag vet, varje riksdagsman fritt att taga del av dem. I detta fall är det ju fråga om offentliga handlingar, som herr Lindqvist i Halmstad såväl som andra kunnat taga del av. Vi blevo ju ense i riksdagen för några år sedan att av besparingsskäl minska en smula på tryckningskostnaderna och se till, att i utskottsutlåtandena intogs endast huvudsaken i stället för att trycka rubb och stubb, vilket för övrigt gjorde, att riksdagsmännen i allmänhet läste ännu mindre. Det är inte säkert, att man läser mera, därför att man får en massa luntor tryckta i handlingarna. I enlighet härmed skriver också statsutskottet ganska korta motiveringar, och jag tror, att riksdagens ledamöter i allmänhet äro tacksamma för att vi inte trycka i onödan och belamra utskottsutlåtandena genom att upprepa en massa saker, som förut sagts i den ena eller andra handlingen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp började sitt anförande med att tala om, att första kammaren hade beslutat bifalla reservationen, d. v. s. gått på avslagslinjen. Han gjorde det med en rätt stilig gest och inbjöd andra kammaren att biträda första kammarens beslut. Men han glömde tala om, att den förkrossande majoriteten i första kammaren var hela fem röster. Jag tror, att denna kammare kan lämna å sido det skäl, som herr Olsson i Kullenbergstorp i det avseendet anförde, och, om kammaren är övertygad om behovet av denna verkstadsanläggning, gå med på densamma. För mig personligen spelar det, som jag förut sagt, ingen roll, om det sker i den form, Kungl. Maj:ts föreslagit, eller i den form, utskottet föreslagit. Skillnaden rör endast frågan, varifrån pengarna skola tagas, om de skola tagas av lånemedel eller av förnyelsefondens medel. Det torde inte bliva någon svårighet för riksgäldskontoret att upplåna denna summa, lika litet som det torde bereda järnvägsstyrelsen någon svårighet att ur den ganska rikliga förnyelsefonden utbetala dessa pengar.

Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Men om voteringen skulle komma att stå emellan bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avslag, så kommer jag givetvis att rösta för Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Nu ha både herr statsrådet och sedan herr Kristensson i Göteborg så utförligt belyst, hur saken ligger, att jag kan fatta mig ganska kort.

Det skulle, tycker jag, vara ganska underligt, om andra kammaren i stället för att anlita förnyelsefonden skulle anlita kapitalökningsanslaget för detta ändamål. Jag förstår verkligen inte, vad det skulle ligga för finess i det. Jag föreställer mig, att det, såsom herr Kristensson påpekade, kan vara lika bra att använda pengar, som man redan har, som att skaffa dem på annat sätt. Man ömmar här för Boden, och, såsom jag lit förstå i mitt förra anförande, gör också jag det. Men hur de, som här visat sig ha så varmt hjärta för Bodens stad, skola kunna åstadkomma någonting mera än utskottet till fördel för Boden genom att gå in för det sätt för medlens anskaffande, som Kungl. Maj:t föreslagit, det kan jag sannerligen inte förstå. Den saken gör väl varken till eller ifrån i det avseendet.

Jag vill vidare understryka, vad herr Kristensson i Göteborg sade om möjligheten att transportera arbetarna mellan Luleå och Notviken. Många här i kammaren hålla ju före, att statens affärsdrivande verk böra följa de enskilda företagens exempel. Jag vill då nämna, att vid Stockholm—Roslagens järnväg går det ett arbetartåg varje dag samt att även Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar från sin huvudstation varje dag sänder ett arbetartåg ut till en verkstad, som man nyligen anlagt. Jag skall bara nämna dessa två exempel; det finns flera. Det torde alltså kunna fastslås, att man i detta avseende icke behöver befara några svårigheter. Kostnaderna för dessa arbetartåg äro också ganska obetydliga. Om riksdagen inte går med på denna anläggning, så kan det inte undgås, att det blir en dragning av vagnar från Boden till andra verkstäder, ofta många hundra kilometer avlägsna, om man skall på ett tillfredsställande sätt kunna sörja för reparationsbehovet.

Herr Olsson i Kullenbergstorp ställde visserligen i utsikt, att om frågan kommer tillbaka mera klarlagd, så skall han vara beredd att gå med på förslaget, och det är ju alltid något, det skall villigt erkännas. Men jag undrar, hur mycket en fråga skall behöva klarläggas, för att man över huvud skall kunna övertyga herr Olsson i Kullenbergstorp. Som jag redan nämnt, ansågo vi oss på fjärde avdelningen böra lägga ned mycket arbete på denna sak. Men vi gjorde mer än så. Vi disponerade en söndag för att bli i tillfälle att på ort och ställe bilda oss en uppfattning om behovet av den största anslagspost, som här begärts, nämligen i fråga om verkstadsanläggningen i Göteborg. Och när vi kommo dit ned, så befanns det, att vi blevo fullständigt ense om, att där måste något göras. Riksdagsarbetet har nu varit så påfrestande och jäktigt, att vi inte kunnat få några dagar över för att också resa till Boden. Annars hade vi gjort det. Och då hade resultatet säkert blivit — vilket det ju för resten blev i alla fall — att avdelningen kommit med ett enhälligt förslag.

De herrar, som icke deltagit i den förberedande granskningen, tyckas anse sig kapabla att utan vidare avslå Kungl. Maj:ts förslag, i det att de, såsom här sagts, ta mera hänsyn till känslorna än till realiteterna. Om herrarna få sin vilja fram och det sedan kommer en proposition med begäran om anslag till några hundra nya vagnar, därför att vederbörande inte hinna på ett tillfredsställande sätt underhålla den befintliga vagnparken, då undrar jag, om inte herrarna skola tycka, att ni varit ute och sparat i ogjort väder.

Man har från alla håll försäkrat, att man naturligtvis inte vill bereda järnvägsstyrelsen några svårigheter i dess strävan att anordna en rationell drift. Men när det gäller att bedöma, vilken som har de största förutsättningarna att säga, vad man bör göra, hur man skall bära sig åt för att få till stånd en rationell drift, då tyckas järnvägsstyrelsens uttalanden inte vara värda ett dugg, då fäster man intet avseende vid den mening, som uttalats av den myndighet,

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

som ytterst ansvarar för allt detta, då vill man avslå hela rasket. Jag ber, herr talman, om ursäkt för att jag använder kanske väl populära ord, men jag tror nog, att jag i denna miljö gör mig förstådd.

Jag har, herr talman, inte den ringaste anledning att frånga det yrkande, jag förut framställt.

Herr Samuelsson: Herr förste vice talman! Jag hade, då jag såsom Luleå-bo kanske anses vara part i målet, inte tänkt begära ordet i denna fråga. Men på grund av mitt yrke är jag nog, vågar jag påstå, en smula sakkunnig på området, och detta gör, att jag i alla fall vill säga några ord.

Vi ha i kvällstidningarna i dag sett meddelanden angående Grängesbergsbolagets driftsresultat. Därav framgår, att utskeppningen i fjol uppgick till 7.8 miljoner ton. Det framgår också, att detta är den högsta siffra, man hittills kommit till i fråga om utskeppningen, samt att det är stora utsikter till att det kommer att fortsätta i ungefär samma tempo, om inte rentav ytterligare ökas. Vi böra även komma ihåg, att sedan elektrifieringen av femte distriktet genomfördes, har tåghastigheten ökat till ungefär det dubbla i jämförelse med vad den var, då det var ångdrift. Detta måste man också taga med i beräkningen, då det är fråga om vagnarnas underhåll och reparationsbehov. Det är i själva verket så, att man på den nuvarande verkstaden inte hinner utföra de erforderliga reparationerna, utan reparationsarbeten måste i avsevärd omfattning verkställas på bangårdarna i såväl Boden som Svartön. Det är sålunda fullkomligt riktigt, såsom här nämnts, att det är förenat med stora svårigheter att sörja för reparation av malmvagnarna. Jag kan med den sakkunskap jag har på området personligen vittna, att det verkligen förhåller sig så.

Herr Lindqvist i Halmstad ville göra gällande, att frågan var ofullständigt utredd. Han pekade på vad järnvägsstyrelsen säger i fråga om den nuvarande verkstaden i Boden. Men han fullföljde inte saken, så att man av järnvägsstyrelsens och departementschefens uttalanden fick fram den verkliga meningen. Järnvägsstyrelsen säger nämligen, att verkstaden i Boden är föråldrad, när det gäller reparation av *malmvagnar*. Men järnvägsstyrelsen säger icke, att så är förhållandet, i vad avser trafikvagnar och dylikt, utan dessa skulle ju fortfarande kunna repareras på verkstaden i Boden. Det är klart, att det behövs helt andra anläggningar för reparation av malmvagnar än för reparation av trafikvagnar. Detta bör man sålunda beakta, när man jämför det ena utlåtandet med det andra.

Det har här talats om de svårigheter, som skulle uppstå för egnahemsägarna, d. v. s. för de verkstadsarbetare i Boden, som äro egnahemsägare, nämligen på grund därav, att de skulle bli tvungna att flytta till Notviken. Det framgår emellertid redan av propositionen och har ytterligare bestyrkts genom det meddelande, som herr statsrådet uppläste, att det torde bli mycket få arbetare, som behöva transporteras till Notviken. Ty de kunna helt naturligt få full sysselsättning vid trafikvagnsreparationerna i Boden. Man torde alltså inte behöva räkna med, att den personal, som behöver förflyttas från Boden till Notviken, skall bli så stor, att det blir några nämnvärda svårigheter i det avseendet. I själva verket är det den stora utökning av trafiken, vilken under de senaste åren ägt rum, som motiverar denna nya anläggning. Riksdagen bör därför enligt min mening bifalla utskottets förslag. Om riksdagen inte gör det, så är det nog troligt, såsom herr Anderson i Råstock sade i sitt sista anförande, att regeringen måste komma fram med en proposition om anslag till ny vagnpark om 100, 150, ja kanske 200 vagnar. därför att det eljest icke blir möjligt att reparera och således på ett tillfredsställande sätt uppehålla driften.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Carlsson-Frosterud**: Herr förste vice talman! Det är alltid otrevligt att komma i den situationen, att man befinner vara mera konungsk än konungen själv. Jag för min del kan i någon mån i närvarande ögonblick känna mig stå i den ställningen, alldestund jag yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat, under det att vederbörande statsråd visserligen har förklarat, att han helst ser, att kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag, men att han även i nödfall kan finna sig tillfreds med utskottets förslag. Det förstår jag ju så innerligt väl, att han för sin del är varmt besjälad av önskan att få en ny vagnverkstad till stånd, och även från annat håll har med styrka framhållits nödvändigheten av, att så sker. Jag för min del förklarade i mitt första anförande, att jag insåg, att man åtminstone icke mer än några år skall kunna undkomma att bygga en ny järnvägsverkstad, och förklarade därför, att jag var villig att biträda Kungl. Maj:ts förslag. För min del har jag den uppfattningen, att den, som nu i denna fråga har ställt till ore, just är statsutskottets 4:e avdelning, ty hade denna utan ändring tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag och dess motivering för det första beträffande användningen av Boden-verkstden för framtiden och för det andra beträffande medels tillhandahållande, är jag övertygad om, att 4:e avdelningen med sitt förslag stått i en annan och bättre ställning i närvarande stund, än nu är fallet.

Anledningen till detta trassel och bråk ligger däri, att avdelningen givit sig in på egna linjer. Den har avvikit från Kungl. Maj:ts linjer och från järnvägsstyrelsens, och här kämpar den för livet för sitt förslag, med resultat att det hela går sönder.

Här har nu framhållits, att det skulle finnas en motsättning mellan järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:t. I mitt första anförande påpekade jag, att departementschefen har byggt sitt uttalande beträffande Boden-verkstden på järnvägsstyrelsens sista yttrande, den skrivelse, som järnvägsstyrelsen avgav till bemötande av protestskrivelsen från Bodens station. Jag påpekade också, att detta uttalande angående Boden-verkstden innehöll något annat, än järnvägsstyrelsen uttalat i den skrivelse, som 4:e avdelningen lagt till grund för sitt uttalande, där det hette, att redan från första början har styrelsen avsett att flytta allt till Notviken. Men enligt den senare skrivelsen har styrelsen funnit, att detta vore att spänna bågen för hårt. Den har icke kunnat vederlägga de synpunkter, som från Bodens stad framhållits beträffande de olägenheter och ekonomiska svårigheter, vilka samhällets arbetarstam skulle komma i, om man nedlade verkstden. Man har gjort detta senare uttalande för att påvisa, att så ej blir förhållandet. Hela arbetarstammen behöver ej flyttas till Notviken, utan Boden-verkstden kommer att drivas för reparation av trafikvagnar på norra stambanan. Och följaktligen bortfalla dessa invändningar, som gjorts beträffande svårigheter för egnahemsägare och andra, som skulle tvångstransporteras till Notviken. Ett stort antal av de nuvarande verkstdensarbetarna i Boden, som ha egna hem, kunna få sysselsättning för framtiden. Detta har för mig verkat som en så pass förmildrande omständighet, att, då Kungl. Maj:t nu ytterligare understryker, att det ej är meningen att nedlägga Boden-verkstden, jag ansett mig kunna gå med på Kungl. Maj:ts förslag.

Men då kommer man logiskt genast in på det förhållandet, att nybyggnaden ej innebär en förnyelse av en redan nedlagd verkstad. Den förutvarande kommer att bibehållas, och följaktligen blir det en ny anläggning, som ej kan karakteriseras som förnyelse och bekostas ur förnyelsefonden, utan det fordras kapitalanvisning på vanligt sätt.

*Anf.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

Då nu Kungl. Maj:t går på den linjen, har jag ansett, att det är den enda konsekventa av de linjer, som föreligga i frågan. 4:e avdelningen har, som sagt, sin egen linje, och reservationen har segrat i första kammaren. Jag skulle här allvarligen vilja vädja till alla dem, som överhuvud taget ha något intryck av de starka skäl, som framhållits i denna debatt, att biträda det yrkande, som jag framställt, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Vad inträffar i så fall? Första kammaren har antagit reservationen, som innebär rent avslag, och andra kammaren antar Kungl. Maj:ts förslag. Då kan det givetvis bli gemensam votering mellan avslagsbeslutet i första kammaren och Kungl. Maj:ts förslag. I så fall kan ännu frågan lösas, men det beror förstas på 4:e avdelningens vilja att fortfarande driva saken till sin spets på sin egen linje. Så ligger saken enligt mitt förmenande.

Till sist ett par ord till herr Samuelsson. Det vore väl en underlig Luleåbo, som ej med glädje skulle se, att en stor del av en annan stads skatteobjekt komma och flyga som stekta sparvar inom stadens område. Det är mänskligt och naturligt, att de ej med synnerlig ovilja se, att Bodens arbetare förflyttas till Notviken. Men de få ej stanna i Notviken, ty då skall det anvisas medel för att bygga familjebostäder, eller de skola transporteras morgon och kväll på tåg den 5 kilometer långa vägen till Luleå och hyra sig bostäder i stadens utkant. Men om jag ej minnes fel från min 25-åriga vistelse i Norrbotten, är det ett ganska gott stycke från järnvägsstationen och bort till Svartöstad. Där få de lov att gå. Innan de komma fram till Luleå station få de gå flera kilometer morgon och kväll. Skall detta ske på deras egen bekostnad, har jag en stark känsla av, att detta ej är rätt, vadan jag ej kan ge min anslutning till en sådan anordning.

Jag anser på grund av dessa synpunkter, att kammaren, om man överhuvud vill en lösning av frågan vid denna riksdag, bör bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Eljest går det här som i första kammaren.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman! Om jag skulle säga, att det i statsutskottet förts virriga debatter, då skulle samtliga statsutskottets ledamöter protestera och säga, att det ej är riktigt, och att det i detta utskott ej kan föras några virriga debatter. En av utskottets egna ledamöter kan däremot säga det. Jag har ingen anledning betvivla riktigheten av herr Kristenssons uttalande, när han talade om de virriga debatter, som förts i statsutskottet in pleno. Men det är tydligt, att det låg någon överdrift i herr Kristenssons uttalande, och att det ej får tagas så bokstavligt.

Herr Kristensson var nog vänlig att upplysa mig om, att samtliga till ärendet hörande handlingar finnas att tillgå i statsutskottet. Ja, herr Kristensson, jag tackar för upplysningen. Men hur skulle det gå, om vi alla 230 här i andra kammaren och 150 i första kammaren skulle gå till statsutskottet och gå igenom alla akter, som där äro. Jag har ej begärt, att statsutskottet skall trycka allt detta. Det ha vi aldrig gjort. Även tidigare, då man tog in mera i utlåntandena än nu, gjorde vi det ej. Vad jag begärt är — och det har herr Kristensson ej kunnat jäva — att ett utlåtande skall vara sådant, att ej det, som står på ena sidan svär mot vad som står på andra sidan. Och ingen har kunnat bestrida riktigheten av vad jag påstått.

Jag har med mitt uttalande ej riktat mig mot chefen för kommunikationsdepartementet, då jag har all anledning att tro, att vad han sagt äger sin rik-

tighet. När jag har givit mig in i debatten, har det till stor del varit därför, att jag anser det mycket betydelsefullt, om penningarna tagas från förnyelsefonden eller av lånemedel. Men därutöver har jag haft avsikten att försöka intressera kammaren för dessa ekonomiska frågor. Det är ej fördelaktigt, om endast statsutskottets ledamöter ständigt debattera dessa, och de övriga ej ha något intresse för dem. Är det så — var till jag emellertid ej hyser allt för stark tilltro — som herr Kristensson sade, ha vi utom statsutskottet ännu större anledning att ägna uppmärksamhet åt dessa frågor. Det förvånar mig verkligen, att herr Kristensson, med den ställning han har och intar till vårt ekonomiska liv, verkligen kan säga, att det är honom likgiltigt om pengarna tagas som lånemedel eller ur förnyelsefonden. Det hade jag verkligen inte tänkt, att herr Kristensson skulle göra gällande. Och när statsutskottets ärade vice ordförande, herr Anderson i Råstock, frågar: Vad är det för finess med att hellre taga pengarna som lånemedel än att taga dem ur förnyelsefonden — ja, då herr Anderson i Råstock gör en sådan fråga, vet man verkligen inte, om han menar allvar eller vad han menar. Ty hur behandlar statsutskottets vice ordförande finanserna, då han säger, att det inte är så viktigt, om man tar lånemedel eller ur förnyelsefonden? Nu är det dock så, herr Anderson i Råstock, att det betyder ofantligt mycket. Järnvägsstyrelsen säger här, att den, om den får pengar att bygga en ny verkstad, skall kunna spara 45,000 kronor ungefär. 45,000 kronor, det är ju ungefär ränta på det kapital, som behövs för byggnaden utav denna verkstad, och det är inte betydelselöst utan mycket betydelsefullt, ifall vi anvisa pengar här och säga till järnvägsstyrelsen: Det behöver ni inte redovisa någon ränta för. Det är naturligtvis mycket tacknämligt för järnvägsstyrelsen att få den ena miljonen då och den andra då, som herr Anderson i Råstock vill vara med om, då han säger, att vi hava för mycket pengar i förnyelsefonden. Om vi säga, att järnvägsstyrelsen inte behöver redovisa någon ränta på detta, om vi skola gå den vägen, då blir det sannerligen inte svårt för järnvägsstyrelsen att i en mycket snar framtid visa, att statens järnvägar lämna en mycket bra ränteavkastning. Då behöver det inte bara stanna vid tre eller fyra procent utan snart fem och kanske därutöver — ifall vi från riksdagens sida skulle anvisa medel, som de inte behöva redovisa någon ränta för.

Ja, herr talman, jag kan inte, när denna debatt håller på att sluta, annat än beklaga, att dessa mina värderade partivänner, herrar Anderson i Råstock och Kristensson i Göteborg, taga så lätt på denna sak. I dag är det fråga om inte fullt en miljon kronor. Men en annan gång är det kanske fråga om flera miljoner. Släppa vi efter i dag, kan det kanske hända så även i framtiden.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Då jag såsom suppleant haft tillfälle att å fjärde avdelningen av statsutskottet vara med om och åhöra den förberedande behandlingen av denna fråga, så ber jag med anledning därav att kort och gott få framhålla min uppfattning.

Jag begärde ordet strax efter herr Anderson i Råstock för en stund sedan, och jag måste säga, att då jag nyss hörde hans anförande, förstår jag inte, att han med sådan iver lägger sig i denna fråga. Det torde mest bero därpå, att han är så nära befryndad med järnvägsstyrelsen, ty jag minns knappast någon gång, då inte herr Anderson följt järnvägsstyrelsen, när det varit dylika frågor, och nu särskilt lägger han sig i alldeles ofantligt.

Det var nämligen också i fjärde avdelningen ett tag fråga om att fjärde avdelningen skulle resa upp till Norrbotten och titta på dessa olika förslag, och jag tror, att det vore rätt så bra, om så skedde. Skjuta vi på frågan ett år, vilket efter vad jag tror inte alls är riskabelt, skulle det kunna bli tillfälle för fjärde avdelningen att ett annat år fara upp och titta på dessa saker. Man

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.*

(Forts.)

får inte följa järnvägsstyrelsens förslag i vått och torrt enligt min uppfattning, ty det kan komma förslag även därifrån, som tåla att synas i sömmarna.

Jag är på det klara med att reservanterna gå på den rätta vägen och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då herr Olofsson i Digernäs så att säga dragit undan gardinerna för statsutskottets fjärde avdelning, får jag säga, att förslaget emanerar inte från mig utan från en herr Olofssons i Digernäs egen partivän. Men jag hör till den sortens människor, att har jag gått in för en uppfattning, står jag för den, oavsett om det råkar vara järnvägsstyrelsens, Kungl. Maj:ts eller någon annan linje, som blivit den slutliga. Så ligger saken till, och det trodde jag herr Olofsson i Digernäs skulle vara vänlig att tala om, ty han har deltagit i denna fråga mer än jag. Jag kunde nämligen inte vara med om den förberedande behandlingen, innan vi fingo upp de sakkunniga från järnvägsstyrelsen. Jag har sagt, att jag har satt mig in i frågan, och jag hoppas, att mina anföranden i kväll kunna visa, att jag kan den åtminstone lika bra som de, som inte deltagit alls i den förberedande behandlingen.

Sedan gör man ett nummer av om det tas ur förnyelsefonden eller inte och drar upp den saken gång på gång. Jag vill då säga, att Kungl. Maj:ts representant, chefen för kommunikationsdepartementet, har förklarat, att han kan vara med om utskottets förslag. Han ser inte någonting farligt i det, men herr Carlsson-Frosterud var mera konungsk än konungen själv.

Sedan tyckas herrarna anse, att det är någonting, som står i strid med de regler, som nyss antagits av riksdagen beträffande användningen av förnyelsefondens medel. Om jag hade trott, att huvuddelen av debatten skulle hava stått om en sådan struntsak, skulle jag ha tagit de nya fonderingsreglerna med mig ner här i kammaren. De finnas i varje fall här i huset. Av det beslut, som riksdagen för några veckor sedan fattade, framgår, att riksdagen utan svårighet kan anlita denna väg och det, herr Lindqvist i Halmstad, utan att det inverkar det allra bittersta på järnvägsstyrelsens skyldighet att förränta kapital. Tror herr Lindqvist i Halmstad, att förnyelsefonden får ligga orörd? Ånej, så enkelt går det inte.

Sedan säges det, att det kan råda tvivel om, huruvida man kan anställa gemensam votering. Det är fråga om en disposition av pengar, det äro vi nog på det klara med, så att nog kunna vi votera gemensamt.

Vill kammaren taga på sig ansvaret för att järnvägsstyrelsen inte skall bli i stånd att fullgöra sina kontraktsenliga förpliktelser, gå då på reservationens linje, men anse ni, att det är någonting med, att det skall vara rationell drift, ja, gå då på utskottets. Jag tror, att saken inte är värre än att ni mycket väl kunna stå till svars för den.

Till slut vill jag säga något om vad herr Olofsson i Digernäs sade om att resa och inspektera i Boden. Jag har redan förut förklarat, varför det inte kunde bli någonting utav med en sådan resa. Vi reste till två andra platser för att sätta oss in i frågan, och vi hade rest till Boden också, om tiden det medgivit. Emellertid kan man väl säga, att vi hava kommit bra nära det riktiga, då man finner, att vi i samtliga de fall, där vi sett på saken, varit övertygade om att Kungl. Maj:t och myndigheterna gått synnerligen försiktigt fram. Finnes det någon särskild anledning att tro, att vi inte skulle kommit till samma resultat beträffande Boden? Det kan han åtminstone inte övertyga mig om.

Herr Lindqvist i Halmstad är jag mycket tacksam för hans ord i ett visst sammanhang. Han sade, att man borde intressera kammaren för de stora ekonomiska spörsmål, som finnas. Det är alldeles riktigt, och tack för det ordet, ty det behövs sannerligen, men om kammarledamöterna intressera sig för sådana spörsmål, skola ni komma underfund med, att det inte går an att låta en

riksdag sitta och bestämma om sådana detaljer beträffande driften, utan då blir det galenskap i fråga om ekonomin, om man inte följer dem, som verkligen äro inne i saken och kunna densamma.

Då jag har den uppfattningen, att vi äro på ganska fast mark och dessutom departementschefen har ansett sig kunna godtaga utskottets förslag och desslikes har sagt, att det inte kommer i fråga, att man skall ställa Bodenarbetarna i några svårigheter, kan jag inte se, vad det skall finnas för anledning att inte nu bifalla utskottets förslag.

*Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)*

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Herr Lindqvist i Halmstad ägnade en halv sida åt protokollet med att tala om vad jag hade sagt om »virrighet». Om han närmare hade hört vad jag yttrat eller om han sedermera läser, hur stenograferna uppfattat, att jag yttrade, skall han antagligen finna, att jag inte använt ordet »virrig». Jag tror jag använde ordet »dimmig».

Han klandrade mig och även herr Anderson i Råstock för bristande ekonomiskt omdöme. Jag vill emellertid inte utsträcka detta omdöme även till den ärade talarens position här i afton.

Herr **Jansson** i Edsbäcken: Herr talman! Av den nu förda diskussionen har jag fått den uppfattningen, att de, som behandla detta ärende, inte komma till något resultat om vilken väg de böra gå. Det finns reservanter som yrkat avslag å betänkanDET och sedan förklara sig gå på Kungl. Maj:ts förslag.

Under sådana förhållanden finner jag det absolut klokast, att kammaren följer reservanternas förslag nu och bifaller avslagsyrkanDET, vartill jag yrkar bifall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen till en början given proposition beträffande mom. 1—3 av utskottets hemställan biföll kammaren vad utskottet i dessa moment hemställt.

Vidare gav herr talmannen i fråga om mom. 4 propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, 2:o) bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet samt 3:o) avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Carlsson-Frosterud, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen äskade herr Carlsson-Frosterud votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 123 mom. 4) antager yrkanDET om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit Kungl. Maj:ts berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Andra kammarens protokoll 1926. Nr 35.

Ang.
disposition
av medel ur
statens järn-
vägars för-
nyelsefond.
(Forts.)

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 87 ja och 87 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

I följd härav nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter, på anmodan av herr talmannen, en av sedlarna upptogs ur urnan av herr Wiklund. Denna sedel utvisade ja; och hade kammaren alltså till kontraposition antagit yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande proposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. 4) av utskottets förevarande utlåtande nr 123, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

§ 6.

Ang.
ändringar i
väglagen.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 54, i anledning av väckta motioner angående ändringar i väglagen.

I ett sammanhang hade jordbruksutskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 31 av herr *Tjällgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästkommande års riksdag framlägga förslag till sådan ändring i gällande väglag, att statsbidrag finge utgå för vinterväghållning efter samma grunder som för vägunderhåll den tid, marken vore bar; och

nr 153 av herr *Dalberg*, vari hemställts, att riksdagen ville besluta, att i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet skulle intagas en paragraf av samma innehåll, som återfunnes i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 till 1922 års riksdag kap. 1 § 15, eller, om detta ej kunde bifallas, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att köpingar och municipalsamhällen måtte få rätt till ersättning av vederbörande vägdistrikt för byggande och underhåll av vägar och gator å planlagt område, som vore av mera allmänt behov och för automobiltrafiken särskilt viktiga, samt

inom andra kammaren:

nr 38 av herr *Persson* i Trången *m. fl.*, likalydande med ovanberörda inom första kammaren av herr *Tjällgren* *m. fl.* väckta motion;

nr 72 av herr *Månsson* i Erlandsro *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådana ändringar i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att dels brukare av jordbruksfastighet finge i fall, då medgivande härom av fastighetens ägare föreläge, införas i vägfyrktalslängd i stället för ägaren, dels för väghållningsskyldiges representerande å vägstämman genom kommunvis utsedda ombud jämlikt 52 § i nämnda lag skulle för varje kommun kunna utses två eller flera ombud, representerande såväl dem, som fullgjorde vägunderhållet in natura som övriga väghållningsskyldiga samt att, därest vederbörande utskott skulle finna något av dessa förslag kunna förordas, utskottet måtte låta utarbета förslag till ändrad lydelse av förenämnda lag i erforderliga delar;

nr 182 av herr *Lindgren* *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen ville för sin del i enlighet med i motionen angivna grunder antaga viss ändrad lydelse av 52 och 59 §§ i 1891 års väglag;

nr 183 av herr *Bengtsson* i Kullen, vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av bestämmelserna i 59 § av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att vägbördan fördelades lika å alla beskattningsföremål; och

nr 297 av herr *Lindgren*, vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan utredning, att 35 § av gällande väglag ändrades så, att vägsynen kunde utgöras av endast två nämndemän, samt om framläggande för riksdagen av det förslag, som av utredningen kunde föranledas.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen måtte

a) i anledning av motionen II:72 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning huruvida och i vad mån brukare av jordbruksfastighet borde beredas rösträtt vid vägstämman;

b) i anledning av samma motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida möjlighet borde beredas kommun att vid vägstämman låta sig företrädas av flera än ett ombud;

c) med bifall till motionerna I:31 och II:38 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till nästkommande års riksdag framlägga förslag till sådan ändring i gällande väglag, att statsbidrag måtte utgå för vinterväghållning efter samma grunder som för vägunderhåll den tid, marken vore bar, och

d) i anledning av motionen I:153 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring i gällande väglag, att köpingar och vissa andra stadsliknande samhällen måtte få rätt till ersättning av vederbörande vägdistrikt för byggnad och underhåll av vägar och gator i huvudsaklig överensstämmelse med i Kungl. Maj:ts för 1922 års riksdag framlagda förslag till ny väglag intagna bestämmelser i ämnet;

II) att motionerna II:182 och II:183, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

III) att motionen II:297 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

Reservationer hade likväl avgivits:

vid I b)

av herr Nilsson i Tånga, som yrkat avslag å motionen II: 72 i vad den avsåge, att kommun skulle kunna vid vägstämman representeras av flera än ett ombud;

vid II)

av herrar Nilsson i Tånga, Uddenberg och Vahlstedt mot viss del av utskottets motivering rörande vägskattegrunderna; och

av herr Andersson i Grimbo, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

II) i anledning av motionerna II: 182, II: 183 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt verkställa utredning om och i vad mån kostnaden för väghållningsbesvärets utgörande på landet skulle kunna fördelas efter rättvisa grunder mellan de olika beskattningsföremålen samt till nästkommande års riksdag framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda; samt

vid III)

av herr Andersson i Grimbo, som yrkat bifall till motionen II: 297.

Punkten I).

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs punkten II). Därvid anförde:

Herr Johanson i Hallagården: Herr talman! Jordbruksutskottet, som här fått till behandling frågorna om vägskattens fördelning, har nu liksom tidigare avvisat desamma under motivering att dessa borde lösas i sammanhang med kommunalskattereformen, vilket utskottet antager komma ske vid nästa års riksdag. I sin motivering har utskottet framhållit, att »därest ytterligare uppskov med kommunalskattefrågans lösning skulle komma att äga rum, det torde böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke frågan om vägbördans fördelning måste brytas ur det sammanhang, vari den nu ingår, och bringas till lösning». Detta uttalande kan ju i någon mån påskynda frågans behandling, men huruvida frågan verkligen kommer att behandlas vid nästa års riksdag, är osäkert, varför man har fog för att begära en skrivelse till Kungl. Maj:t om framläggande av samma fråga för nästkommande års riksdag. Det är ju tydligt, att jordbrukarna icke längre böra vidkännas fem gånger så hög vägskatt som andra skattedragare i samhället, varför rättvisan kräver, att grunderna för vägbördans fördelning fortast möjligt revideras, så att denna tunga fördelas lika på alla beskattningsföremål eller i vart fall efter grunder som ge full rättvisa åt samtliga skatteobjekt.

Efter den nu allt mer och mer ökade automobiltrafiken och det allt mer och mer ökade kravet på ett gott vägunderhåll, vilket krav icke kommer från jordbrukarehåll utan från ett helt annat håll, kan man med fullt fog säga, att vägarna utgöra ett led i det allmännas tjänst. Konsekvensen fordrar därför, att full likställighet åstadkommes i denna fråga mellan skattedragarna. När nu därtill kommer, att vägdistrikten synas övergå till att låta vägkassan övertaga underhållet, innebär ju detta, att jordbrukarna få vidkännas en hög och orättvis beskattning i förhållande till andra skattedragare. Riksdagen har ju också nyss fattat ett sådant beslut om automobilskattemedlens fördelning,

att vägdistrikten synas bli tvungna att övergå till att övertaga vägunderhållet. När nu riksdagen på sådant sätt bidragit till att påskynda den saken, borde det vara riksdagens skyldighet att även se till att grunderna för vägs-kattens fördelning fortast möjligt ändrades. Det är nu huvudsakligen från jordbrukarehåll detta påpekats och som missnöje rests mot nu gällande grunder angående vägs-katten, men härtill har icke tagits någon hänsyn. Emellertid förelåg såsom bekant denna fråga vid 1922 års riksdag, men då någon enighet icke kunde uppnås på vad sätt frågan skulle lösas, föll förslaget beklagligt nog. Frågan kom emellertid åter upp vid 1923 års riksdag, och jag skall be att få citera vad utskottet i sin motivering bland annat då sade: »Vad först angår de föreslagna förändringarna i gällande skattegrunder håller utskottet före, att de skäl, som vid dessa bestämmelsers tillkomst med visst fog kunnat åberopas för en avsevärt större belastning av särskilt jordbruksfastigheterna, i väsentligaste mån förlorat sin betydelse genom automobiltrafikens utveckling — i samband varmed andra skatteobjekt i vissa fall torde hava erhållit till och med större nytta av vägarna än jordbruksfastigheterna. Härtill kommer, att enligt utskottets mening naturaunderhållets upphörande och ersättande med penningeskatt, på sätt förslaget innebär, måste medföra vissa konsekvenser beträffande skattegrunderna.»

Emellertid, såsom frågan nu ligger till, bör man icke längre skjuta på det föreliggande vägs-kattespörsmålet. Och ehuru det givetvis kan anses önskvärt, att detta spörsmål löstes i samband med kommunalskattefrågan, anser jag dock frågan så viktig, att man icke bör invänta detta, utan att, även om icke kommunalskattefrågan kommer att framläggas till nästa års riksdag, frågan om vägs-kattebördans fördelning dock då bör föreläggas riksdagen.

Jag skall, herr talman, icke upptaga tiden längre utan ber att få yrka bifall till den reservation, som i denna fråga är avgiven av herr Andersson i Grimbo.

I detta yttrande instämde herrar *Bengtsson* i Kullen och *Eriksson* i Västbro.

Herr *Nilsson* i Tånga: Ja, herr talman, jag skall endast säga ett par ord. Det har icke inom utskottet rått någon som helst meningsskiljaktighet — jag skulle nästan våga tro, att det icke heller i denna kammare råder någon större meningsskiljaktighet — därom, att de nuvarande grunderna för vägs-kattens utgörande icke äro riktiga. De kunna numera på det hela taget anses ohållbara. Förhållandena ha ändrats genom automobiltrafiken och andra omständigheter, så att de grunder, som en gång fastställdes numera icke äro hållbara. Men å andra sidan har riksdagen vid upprepade tillfällen förklarat — och riksdagen har därvidlag haft sakliga skäl att grunda sin uppfattning på — att denna fråga har ett intimt samband med kommunalskattefrågan, de höra olösligt samman och böra lösas samtidigt. Nu har det på grund av omständigheternas makt blivit på det sättet, att kommunalskattefrågans lösning blivit undanskjuten. Det har emellertid — och det har utskottet i sin motivering anmärkt — gjorts ett uttalande från finansministerns sida i samband med propositionen nr 34 om fastighetstaxering, och där har finansministern, efter att hava redogjort för orsakerna till att framläggandet av kommunalskattefrågan blivit fördröjd, sagt följande: »Av vad jag anför, framgår, att utredningen i och för kommunalskattefråga-reformen icke kunnat slutföras i sådan tid, att ett förslag i ämnet kan föreläggas 1926 års riksdag, utan att ytterligare ett års uppskov är av nöden.» Det är sålunda uppenbart, att för såvitt icke någonting kommer emellan, som man icke kan förutse, är det meningen, att kommunalskattefrågan skall framläggas för riksdagen nästkommande år. Under sådana förhållanden finns det icke någon anledning för riksdagen att nu skriva i det föreliggande

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

ärendet, och det är att förmoda, att då riksdagen intagit en så bestämd ståndpunkt därutinnan, att båda dessa frågor böra lösas samtidigt, den icke nu har en annan uppfattning.

Beträffande utskottets motivering har jag låtit anteckna en reservation, men jag får säga, att jag icke håller så hårt på reservationen mot utskottets uttalande, ty jag tror inte, att det väger så mycket såsom frågan nu ligger, man kan och bör vänta till kommunalskattefrågan framläggas till 1927 års riksdag. Utskottet har nämligen yttrat: »Utskottet vill emellertid uttala, att därest ytterligare uppskov med kommunalskattefrågans lösning skulle komma att äga rum, det torde böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke frågan om vägbördans fördelning måste brytas ur det sammanhang, vari den nu ingår, och bringas till lösning.» Jag anser som sagt, uttalandet icke vara behöfligt, såsom frågan för närvarande ligger, men skall ändå icke göra något yrkande i den delen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindgren: Herr talman! Undertecknad har jämte några andra av kammarens ledamöter väckt en motion om åtgärder i syfte att avhjälpa de oegentligheter som råda rörande väghållningsbesväret, jag ber därför att få anföra ett ex., som belyser, huru orättvist den nuvarande fördelningen av vägunderhållet betungar jordbruket. »Om inom en kommun», säges det i motionen, »taxeringsvärdet å jordbruksfastighet är 3,978,200 kronor och å annan fastighet 134,700 kronor samt inkomst av kapital och arbete 238,810 kronor, följer härav, att vägfyrktalet för jordbruksfastighet blir 39,782, för annan fastighet 673 och för inkomst av kapital och arbete 7,960. Den beräknade inkomsten av jordbruksfastighet kommer då att bli 238,692, av annan fastighet 6,735 och av kapital och arbete 238,810. Då 25 öre uttaxeras på vägfyrk, blir alltså det belopp, varmed jordbruksfastighet får bidraga 9,945:50 kronor d. v. s. 4:17 per bevillningskrona, annan fastighet 168:25 d. v. s. 2:51 per bevillningskrona, samt inkomst av kapital och arbete 1,990 d. v. s. 0.83 per bevillningskrona.»

Med detta för ögonen inser man tydligt, att här föreligger en väsentlig orättvisa — en orättvisa, som snarast bör rättas. Detta föråldrade system med utdebiteringen har tillkommit vid en tid, då all avlöning gick ut i jordavlöning, men vägtungan har sedan dess ändrats betydligt, så att det går icke i längden att fortgå på detta sätt. Visserligen har jordbruksutskottet givit oss en vänlig anvisning, men saken är därmed icke hjälpt utan det fordras också praktiska resultat. Man har i många, många år vinkat och ännu vinkar man med kommunalskatteförslaget, men jag undrar, huru länge man får vänta på detta. För mig ser det ut, som om man borde taga upp frågan till en allvarlig omprövning så snart som möjligt. Dessa vägfrågor tynga landsbygden mer än något annat den dag som i dag är, och vägunderhållet kommer att vålla bekymmer, detta mer än vi i nuvarande stund kunna tänka oss. En jämkning är i detta fall absolut av nöden. Det skulle förvåna mig, om icke tiden nu vore inne att inse, att de föreliggande missförhållandena böra rättas, ty att fortgå på detta sätt, kan man icke gå med på eller tolerera i längden.

Ja, herr talman, det borde tillkomma mig att yrka bifall till den motion, som är avgiven av mig, men då den reservation, som bifogats utskottets uttalande, i stort sett innefattar vad motionen åsyftar, ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Carlström: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att man måste komma till några praktiska resultat, och han yrkade därför bifall till

herr Anderssons i Grimbo reservation. Jag undrar emellertid, om man verkligen, såsom saken nu ligger till, kommer till så synnerligen praktiska resultat genom att gå på denna reservation. Utskottet har ju på sidan 5 i sitt utlåtande yttrat: »Utskottet vill emellertid uttala att, därest ytterligare uppskov med kommunalskattefrågans lösning skulle komma att äga rum, det torde böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke frågan om vägbördans fördelning måste brytas ur det sammanhang, vari den nu ingår, och bringas till lösning.»

Alla äro vi här i kammaren ense om att den nuvarande vägbeskattningen är orättvis, men vi ha alla också klart för oss, att man kan vänta, att kommunalskattefrågan skall komma upp snarast möjligt, redan nästa år, hoppas jag. Att under sådana förhållanden gå på reservationen för att söka vinna ett mera »praktiskt» resultat tror jag icke är möjligt, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! Vore det så, att man vore fullt övertygad om att kommunalskatteförslaget komme att föreläggas nästa års riksdag och då vinna sin lösning, skulle man kunna vara nöjd med utskottets förslag, därför att motiveringen är ju tydlig och klar samt innebär i stort sett ett tillstyrkande av min motion i denna fråga. Men man har ju icke någon garanti vare sig för att kommunalskatteförslaget kommer att föreläggas nästa års riksdag eller att, om så sker, frågan då får sin lösning. Det är därför, som jag anser, att det är bättre, att man går med på den vid här ifrågavarande utskottsutlåtande fogade reservationen av herr Andersson i Grimbo, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Utskottet kommer här med en hel mängd granna ord, som enligt mitt förmenande ingenting betyda i sig själv. År 1922 kom regeringen fram med förslag till förändrade grunder för vägskaattens utgörande, och detta var resultatet av en utredning, som hade pågått i 12, 15 år. Det blev då ingenting mer i riksdagen det året. Sedan har man varje gång, frågan kommit upp, talat om att den borde lösas i samband med kommunalskattefrågan. För min del begriper jag icke, vad vägskaatten har med kommunalskattefrågan att göra. Den har ju varit en fristående skatt, som alltid varit skild från kommunalutgifterna, och det kommer den nog även hädanefter att förbli. Det vore en annan sak, om man tänkte sig, att kommunerna på landsbygden liksom i städerna skulle övertaga väghållningen, men det finns icke minsta tanke på något sådant, och då kan jag icke begripa, att det i och för sig kan ha något samband med vartannat.

Ordföranden i utskottet, herr Nilsson i Tånga, sade, att nuvarande förhållanden äro ohållbara. Det är alldeles riktigt. Det håller jag med om. Det skulle ha varit på något annat håll, som en del av det svenska folket fått betala fem gånger så mycket i skatt, som nu jordbrukarna få göra. Då hade det säkerligen blivit en annan låt här i riksdagen, det kan herrarna vara förvissade om.

När det nu är ohållbart och tillika orättvist, vad tjänar det då till att låta det fortsätta? Utskottet har i momenten a), b), c) och d) under punkt I gått med på att skriva direkt till Kungl. Maj:t och begära utredning av olika spörsmål, men när utskottet kommer fram till denna punkt, där en ändring är mest behöfvlig, och där den största orättvisan finns, nej, då kommer man med den motivering, som man levat på i flera år, nämligen att kommunalskattefrågan först skall ordnas, vilket beräknas komma att ske nästa år o. s. v. Den motiveringen började man använda år 1922, och nu ha vi 1926. Jag anser, att en

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

sådan motivering bara är svepskäl. Det är lika nödvändigt att i denna fråga nu skriva direkt till Kungl. Maj:t och ge den en påkörare som i de fyra momenten under punkt I. Jag vidhåller därför reservationen, där jag yrkar på en skrivelse direkt till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning av den föreliggande frågan.

Herr Månsson i Erlandsro: Herr talman, mina herrar! Ingen, som har att fullgöra vägunderhåll in natura, vill väl bestrida det orättvisa i vägbördan på det sätt, som vägunderhållet nu har utvecklat sig. Man kan icke heller undgå att lägga märke till de skattesakkunnigas utredningar om hur denna vägbörda trycker, om hur olika vägtungan och kommunalskatten belasta de olika skatte- dragarna. Dessa båda frågor stå därför i ett visst sammanhang med varandra. Utskottet har ju också framhållit detta och tydligt sagt ifrån, att om någon proposition i kommunalskattefrågan icke skulle vara att förvänta till nästa års riksdag, bör frågan om vägskatten brytas ut och behandlas särskilt.

Jag skall på grund av den sena timmen icke ingå på en närmare utveckling av denna fråga utan skall endast be att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Kälkebo: Herr talman! Jag har svårt att förstå, hur utskottet egentligen har tänkt sig möjligheten av att, om kommunalskattefrågan icke kommer före nästa år, frågan om vägskatten skall kunna brytas ut ur sitt sammanhang med denna. Vem skall därvid taga initiativet till något sådant? Man kan väl knappast vänta sig, att Kungl. Maj:t skall taga ett sådant initiativ, när utskottet skrivit på det sätt, som det har gjort. Icke kan jag väl tänka mig, att herrarna ha den uppfattningen, att det är möjligt att från riksdagens sida nästa år taga ett initiativ, som kan samma år leda till ett resultat. Har utskottet verkligen menat vad det har sagt, att det vill, att frågan skall komma fram nästa år, oavsett om kommunalskattefrågan då kommer eller icke, skulle konsekvensen ovillkorligen fordra, att utskottet också hade formulerat detta i ett yrkande om en skrivelse, ty annars anser jag det hela vara bara en tom gest, och utskottet har icke menat vad det har skrivit i motiveringen.

Herr Nilsson i Tånga: Med anledning av vad herr Johanssons i Kälkebo nyss nämnde vill jag påpeka, att jag för min del har reserverat mig mot det åsyftade uttalandet i motiveringen. Jag har ansett det skäligen meningslöst. Jag har också intagit denna ståndpunkt av den orsaken, att när man vet, vilken ställning riksdagen tidigare har intagit — en ställning som jag förmodar, att den fortfarande intager — är ett sådant uttalande skäligen värdelöst.

Jag yrkade i mitt förra anförande icke bifall till min reservation. Uttalandet må ha vilket värde det vill. Jag har fortfarande ingen anledning annat än att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag tillåter mig erinra om att det länge har stått på det frisuade partiets och det förra liberala partiets program att söka få en rättvisare fördelning av vägskatten. Jag vill också erinra om att vi ha framlagt den ena motionen efter den andra för att nå denna rättvisa beskattning. Hade vi rönt understöd från dem, som tillhöra andra partier, och hade de hjälpt oss att genomföra den så kallade von Sneidernska reservationen, hade vägskattefrågan nu varit löst.

Med den ställning, som jag förut har intagit, är det alldeles givet, att jag i dag står på samma sida som de, som yrka bifall till herr Anderssons i Grimbo reservation. Jag skall, därest votering äger rum, rösta för denna reservation, till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

*Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)*

Herr Carlström: Herr talman! Herr Johansson i Kälkebo sade, att vad utskottet skrivit i detta fall endast var en tom gest. Jag undrar emellertid, om vi som varit med här i riksdagen och veta, hur denna fråga har legat till — även de herrar, som nu stå för reservationen — icke innerst inne ha klart för oss, att det bara är en gest att försöka få fram frågan på det sätt reservationen avser. Man minns ju, hur det kämpades för denna rättvisa fördelning, då frågan var före vid 1923 års riksdag, men att det då icke lyckades. Jag tror icke, att det gärna är möjligt att genom att gå på reservationen få frågan fortare och bättre löst än genom att vänta och se, om icke kommunalskattefrågan kommer före nästa år, och om vi icke då kunna få vägskattefrågan löst i samband med denna. Visar det sig, att kommunalskattefrågan icke kommer upp nästa år, ja, då får man verkligen taga i på allvar och försöka bryta ut vägskattefrågan. Jag tror, att det är alltför enkelt att lägga upp problemet på det sättet, att vi skola skriva, och att det kommer att leda till ett bättre resultat. Jag tror icke, att man vinner något på att gå reservationsvägen. Den är bara en tom demonstration.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Andersson i Grimbo avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Johanson i Hallagården, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten II av utskottets förevarande utlåtande nr 54. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Andersson i Grimbo avgivna, vid punkten fogade reservationen.

Herr talmannen meddelade, att herr Johanson i Hallagården jämte 22 av kammarens ledamöter framställt skriftlig begäran om voteringsverkställande medelst namnupprop, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 106 ja och 69 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista som här nedan in-
tages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen		1	
» Andre Vice Talmannen			
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman			
» Löfgren i Stockholm			
» Hagman	1		
» Eriksson i Stockholm	1		
» Hansson i Stockholm	1		
» Nylander			
» Johanson i Stockholm	1		
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin	1		
Herr Forssell		1	
» Carlsson i Stockholm	1		
» Holmdahl	1		
» Järte		1	
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Karlsson i Nynäshamn			
» Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö			1
» Andersson i Igelboda	1		
» Andersson i Tungelsta			
» Bernström			
» Christenson i Södertälje		1	
» Laurin		1	
» Mosesson.			
» Ahl	1		
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg		1	
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta		1	
» Björnberg			
» Andréén	1		
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby	1		
» Olsson i Ramsta			
» Schill		1	
» Laurén	1		
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson	1		
» Lundkvist	1		

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam	1		
» Pettersson i Bjälbo	1		
» Sjögren	1		
» Johansson i Arkösund	1		
» Westman		1	
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Rimforsa			
» Björkman	1		
» Ericson i Boxholm	1		
» Ward			
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping		1	
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna		1	
» Hamrin	1		
» Carlström	1		
» Fast	1		
» Petersson i Broaryd		1	
» Svensson i Högsjöhult		1	
» Lilliecreutz	1		
» Andersson i Löbbo	1		
» Göranson		1	
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult			
» Olsson i Blädinge		1	
» Svensson i Betingetorp		1	
» Leo			
» Blomquist	1		
» Svensson i Grönvik		1	
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar	1		
» Olsson i Kalmar			
» Werner	1		
» Gustafson i Vimmerby			
» Johansson i Krogstorp		1	
» Wagnsson	1		
» Olsson i Högby			
» Heiding		1	
» Wirsell		1	
<i>Götlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans		1	
» Svedman	1		
» Gardell i Stenstu			

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa		1	
» Törnkvist i Karlskrona	1		
» Kloo		1	
» Jeppsson		1	
» Holmgren		1	
» Adler			
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup			
» Borggren	1		
» Persson i Fritorp		1	
» Björklund			1
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund		1	
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler	1		
» Lovén	1		
» Jensen	1		
» Engberg	1		
» Lindskog	1		
» Weibull		1	
» Bergström i Hälsingborg	1		
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge	1		
» Nilsson i Tånga	1		
» Olsson i Kullenbergstorp		1	
» Sköld	1		
» Andersson i Höör	1		
» Törnkvist i Bjuv	1		
» Paulsen	1		
» Fjellman	1		
» Månsson i Erlandsro	1		
» Nilsson i Hörby		1	
Fru Nordgren	1		
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson			
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt		1	
» Uddenberg i Varberg			
» Andersson i Falkenberg	1		
» Larson i Tönnersa			
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing			
» Kristensson i Göteborg	1		

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Lithander	1		
» Sjöström	1		
» Pehrsson i Göteborg	1		
» Hedvall	1		
» Höglund	1		
Fru Thüring	1		
Herr Almquist			
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo		1	
» Olsson i Broberg		1	
» Olsson i Berg		1	
» Osberg			
» Carlson i Mölndal	1		
» Wallerius		1	
» Brännberg	1		
» Mårtensson	1		
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén	1		
» Danielsson		1	
» Gustafson i Kasenberg		1	
» Lindgren		1	
» Hansson i Trollhättan	1		
» Olsson i Mellerud	1		
» Alströmer		1	
» Ryberg		1	
» Gustafsson i Älvsered		1	
» Johansson i Väby			
» Petersson i Lerbäcksbym	1		
» Weijne	1		
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen		1	
» Magnusson i Skövde		1	
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården		1	
» Vahlstedt		1	
» Lundén		1	
» Anderson i Storegården		1	
» Bodén		1	
» Hedin			
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken			
» Carlsson-Frosterud	1		
» Andersson i Prästbol			
» Ros		1	
» Norling	1		
» Norsell	1		

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Spångberg	1		
» Björling	1		
» Eriksson i Västbro		1	
» Morfeldt	1		
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga	1		
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro	1		
» Ödström		1	
» Ljunggren		1	
» Öhman	1		
» Lundgren		1	
» Persson i Falla		1	
» Mogård	1		
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås			
» Lorichs			
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo		1	
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg	1		
» Jansson i Falun	1		
» Hansson i Bäck		1	
» Ernfors		1	
» Andersson i Rasjön		1	
» Pettersson i Hällbacken	1		
» Andersson i Ovanmyra		1	
» Englund			
» Sundström			
» Smedh			
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuvik	1		
» Sävström	1		
» Lindley			
» Olsson i Hov			
» Johansson i Kälkebo		1	
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn	1		
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle		1	
» Herou			
» Högström			

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			
» Johansson i Sollefteå	1		
» Vennerström	1		
» Bergström i Bäckland		1	
» Lagerkwist	1		
» Strindlund		1	
» Västberg			
» Molander	1		
» Rudén		1	
» Frost			
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs		1	
» Hedlund i Östersund	1		
» Hedlund i Häste		1	
» Persson i Trången		1	
» Olsson i Rödningsberg	1		
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund		1	
» Bäckström		1	
» Wikström		1	
» Brännström			1
» Lindmark			
» Lindberg			
» Sandberg		1	
<i>Norrbottens län.</i>			
Herr Hage	1		
» Nilsson i Antnäs		1	
» Lövgren i Nyborg			
» Dahlen	1		
» Samuelsson	1		
» Hedström		1	
» Grapenson		1	
Summa	106	69	3

Punkten III) föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Här gäller det en motion rörande vägsynerna. Det är ju vid vägsynerna, som våra experter skola avgöra huruvida väghållet är som det skall vara eller inte. Numera är väghållet betydligt förändrat emot förut, detta med anledning av den ökade trafiken med motorfordon, som nu trafikera alla vägar. Det kommer ju från konsulenter och experter mängder av skrivelser om hur väghållningen skall försiggå nu i jämförelse med förr i världen, därför att förhållandena äro mera komplicerade.

Ang.
ändringar i
väglagen.
(Forts.)

Här motioneras om en ändring i fråga om bestämmelserna angående vägsynförrättarna. Hittills ha dessa bestått av två nämndemän och landsfiskalen, och föreslås nu enbart två nämndemän. Motionären gör gällande i sin motion, att landsfiskalerna inte äro hemma på det område det här gäller, och så är det nog också. Dessa landsfiskaler, som äro självskrivna ordförande, ha icke den ringaste utbildning i dessa saker. De komma i regel från länskanslierna, där de ha suttit och förvärvat sig meriter, direkt ut på landsvägarna och skola genast vara sakkunniga.

Vidare är det så, att landsfiskalerna alltid själva välja sina nämndemän, och så pass klyftiga äro de att de utse nämndemän, som för dem äro behagliga och som de tycka äro lämpliga att vara i deras sällskap och göra dessa förrättningar. Vidare är det också så, att vägsyneprotokollen aldrig justeras. Ordföranden för protokoll, och de bliva som han har skrivit dem, utan att någon tar reda på huruvida de äro riktiga eller inte.

Jag anser att det behöver göras någonting för att få till stånd en förändring i fråga om vägsynförrättarna. Nämndemännen ha ju ändå i regel en smula praktisk erfarenhet, så att de åtminstone ha reda på vad väghållning vill säga, medan däremot landsfiskalerna icke ha ett hum om vad det vill säga. Ofta är det så, att de äldre landsfiskalerna begära tjänstledighet, ty denna del av tjänsten är ju tämligen tröttsam, och yngre aspiranter från länsstyrelserna komma ut för att förrätta vägsynerna. Och då kan en veta hur det blir. Dessa taga för givet att det är så, som landsfiskalen säger, och så blir det också.

Kanske många invända, att många landsfiskaler äro kunniga och ha förvärvat erfarenheter på detta område. Men jag skall uppriktigt säga, att jag aldrig råkat någon eller haft något med en sådan att göra. Men är där någon, som har förvärvat några erfarenheter på detta område, så är det bönderna, som ha fått betala lärpengarna. Ty det har varit avvita, ja, rent av löjliga bestämmelser och påbud, som ha utfärdats för bönderna i fråga om deras väghållning. Ibland ha de ju måst göra som i syneprotokollen bestämts, och då ha de också fått vidkännas alltför höga kostnader. Det har varit så löjliga beslut många gånger, att man inte har vetat om man skulle gråta eller skratta.

Här föreslås en skrivelse till Kungl. Maj:t, att landsfiskalerna inte skola vara självskrivna till detta värv. Motionären har tänkt sig, att enbart två nämndemän skulle förrätta vägsynerna. Gentemot detta säges, att landsfiskalerna äro så synnerligen framstående experter och sakkunniga på detta område, och att det är av värde att de ha sitt veto i händelse av olika meningar. Faktum är emellertid, att de ha sin uniformsmössa och dito kappa, men därmed är det också slut med deras sakkunskap. De fara omkring på vägarna och se för all del nog så viktiga ut, men folk skrattar åt dem eller ömkar dem, ty alla veta att de i själva verket äro främmande för vad det är fråga om.

Det är ett slag i ansiktet på det svenska folket, att det förfares på detta sätt. Jag hade tänkt mig att herr justitieministern, som ömmat för rättvisa och billighet, skulle ha kunnat vara så pass vaken att han tagit upp detta i ett lagförslag, lika gärna som ett utbrytande i statsbanelagen, som vi i dag haft till behandling, ty en sådan åtgärd hade ju ändå haft en smula berättigande. Visserligen säger utskottet att det tror, det Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på detta område. Ja, men det vet man ju inte! Det går an att säga vad som helst i en motivering, ty det yrkas i alla fall ingenting annat än avslag på motionen. Jag tycker, att när vi ha beslutat skrivelse till Kungl. Maj:t i punkterna a), b), c) och d) under punkten I i detta betänkande, så skulle kammaren ha behövt göra det här också. Jag har reserverat mig till förmån för motionen, och jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till det yrkande, som däri är framfört.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att kort och gott yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
ändring i
väglagen.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen framställda yrkandena biföll kammarerna utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av väckt motion angående åtgärder för främjandet av småbruksundervisningen; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående ordinarie reservationsanslaget till understöd åt elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter; samt

andra kammarernas andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående överförande av kontrollstyrelsens arbetsuppgifter till andra ämbetsverk och myndigheter.

Kammarerna biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Till avgörande företogs andra kammarernas andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående förenkling och mildring av nuvarande restriktionssystem. Ang. förenkling och mildring av nuvarande restriktionssystem.

Uti en inom andra kammarerna avgiven och till kammarernas andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 311, hade herrar *Lithander* och *Lindskog* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående möjligheten och lämpligheten att vidtaga sådana ändringar i nuvarande restriktionssystem, att detsamma förenklades och mildrades.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon andra kammarernas åtgärd.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Holmström* i Gävle, fröken *Wellin* och herr *Weibull* förklarat sig anse, att utskottet i sitt utlåtande bort göra ett i reservationen intaget uttalande i fråga om den »anonyma kontrollen».

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! För kort tid sedan förelåg här i kammarerna till behandling en fråga om minskning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa. Vid det tillfället visade kammarerna tydligt, att den inte var hågad att anställa någon längre så kallad spritdebatt. Och det är i känslan av att så är förhållandet även i dag, som vi reserverar respektfullt avstå från att driva vår mening. Vi ha i vårt reservationsvis gjorda uttalande anställt en viss kritik över kontrollstyrelsens och systembolagens verksamhet, men då vi nu icke göra annat än instämma i utskottets yrkande om avslag på motionen, så är det i den förhoppningen, att vederbörande skola taga hänsyn till, att dessa synpunkter blivit inom riksdagen framförda.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Ang. förenk-
ling och mild-
ring av nuva-
rande restri-
ktionssystem.

(Forts.)

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! När jag begärt ordet i föreliggande fråga är det inte därför, att jag tänker upptaga till behandling något av vad motionärerna yttrat i sin motion. Efter den enligt min mening fullkomligt nedgörande kritik, kontrollstyrelsen avgivit över motionen, torde det saknas anledning slösa med tiden i det avseendet. Det som föranlett mig, herr talman, att begära ordet, är det sätt varpå reservanternas i utskottet söka utnyttja motiveringen i bevillningsutskottets utlåtande nr 37 angående maximeringen av rusdrycker. Som stöd för sin reservation anföra dessa reservanter det bevillningsutskottets uttalande, som den 21 april blev riksdagens beslut, och de förmena, att kontrollstyrelsen och systembolagen gjorde klokt om de följde riksdagens föredöme.

Innan jag går in på huru felaktig denna tolkning är, ber jag, herr talman, att få säga några ord om vad jag anser vara den ömma punkten i hela vårt nuvarande restriktionssystem, nämligen utskänkningsen, på vilket område reservanternas och senast nu herr Holmström i Gävle synas vilja göra sig till talesmän för den meningen, att man måste släppa efter för de frihetskrav, som här resas. Gentemot alla dessa försök till eftergifter på ifrågavarande område vill jag inlägga en bestämd gensaga. Ty skulle här släppas efter har man utan tvivel börjat underminera hela systemet med den individuella begränsningen. Vid bedömandet av det här föreliggande sprösmålet är det nämligen nödvändigt att hålla i minnet, att redan nu kan begränsningen av utminuteringslitrarnas antal till två och tre kompletteras med nästan det dubbla kvantum pr månad utskänkningsvis. Ett slopande av kontrollen skulle enligt min mening vara första steget till att släppa hela restriktionssystemet. Det är därför av särdeles betydelse att det tillses, att systembolagen i enlighet med gällande lagstiftning se till och kontrollera, att de som handha utskänkningsen upprätthålla gällande bestämmelser. Det får därför inte tillåtas vare sig den enskildes vinstintresse eller kundens önskan om ökad ranson att undergräva gällande lag. Ty även på det här ifrågavarande området gäller 63 paragrafen i rusdrycksförsäljningsförordningen. Vilka kontrollmedel, som därvid böra komma till användning, bör enligt min mening överlämnas till de kontrollorgan, som dagligen följa dessa företeelser, och vars omdöme sålunda vilar på en verklig erfarenhet och icke på en tillfällig känslöstämning.

Då bevillningsutskottet avgav sitt betänkande om maximikvantiteten, byggde utskottet helt och hållet på det material, som förelåg från kontrollstyrelsen. Avgörande vid ställningstagandet blev det resultat, som uppnåts genom de riktlinjer, råd och anvisningar, som kontrollstyrelsen utstakat. Och det var till dessa linjer som utskottet anslöt sig, som motsats till den generella väg, som motionärerna för tre liter hade utstakat i sin motion.

I utskottets uttalande om en fortsättning av den individuella begränsningen ligger ett klart erkännande åt kontrollstyrelsens arbete, och att då komma, såsom reservanternas, och tolka detta såsom de göra ger närmast enligt min mening vid handen, att man inte följt med vad som förevarit, eller också att det är ett litet försök att utnyttja en som man möjligen tror lämplig situation. De i reservationen till utskottets utlåtande särskilt påpekade kontrollförhållandena hänföra sig närmast till Skåne och Västkusten, där det ju är en smula oro i lägret. Även det förhållandet var känt när vi här den 21 april behandlade frågan i kammaren. Jag tillåter mig särskilt att hänvisa till det yttrande, som jag hade med anledning av den då föreliggande motionen, däri jag särskilt hänvisade till att det gällde att fortsätta den individuella begränsningen, sådan som den utformats efter kontrollstyrelsens linjer under de gångna åren. Detta, mina damer och herrar, och ingenting annat var det, som var grundläggande för det bevillningsutskottets betänkande, som avgjordes här i kammaren den 21 april.

Jag vill hoppas att jag härmed har visat, att reservanterna sakna stöd för sin mening i det riksdagsbeslut av den 21 april, som de här åberopa. Och vill andra kammaren vidbliva sin då uttalade mening, så bör reservationen här i dag klart och bestämt avvisas. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. förenkling och mildring av nuvarande restriktionssystem.
(Forts.)

Herr *Weijne* instämde häruti.

Herr *Lindskog*: Herr talman! När en morgontidning i dag förklarade, att det måste väcka förvåning, att jag ville »öppna spritslussarna», som tidningen uttryckte sig, då tänkte jag, att det är märkvärdigt, hur ofta man ser samma sak på två fullständigt olika sätt. För min del vill jag gärna här förklara, att jag alltid från första begynnelsen har varit en varm anhängare av restriktionssystemet och att jag ännu i denna dag är det och föreställer mig, att jag alltid kommer att bli det. Jag anser, att detta restriktionssystem har gjort vårt land en utomordentlig nytta, men just därför menar jag, att man måste taga en viss hänsyn till att detta restriktionssystem så tillämpas, att det verkligen gör gagn och icke skada. Jag ställer mig på den ståndpunkt, som jag dock trodde, att denna kammare intog, nämligen att det verkligen finns ett mycket bestämt samband mellan restriktionssystemets effektivitet och den allmänna opinionen.

Jag skulle härvidlag vilja betona, att det är särskilt på en bestämd punkt, som jag verkligen känt mig upprörd, och det är, när kontrollstyrelsen har velat införa den *anonyma kontrollen*. Jag kan icke för min del som den föregående ärade talaren understryka, att man skall ha ett obetingat förtroende för kontrollstyrelsen, vad helst den gör eller låter. Jag anser, att även kontrollstyrelsen bör vara tillgänglig för den kritik, som vi här i riksdagen dock ha rätt att rikta även mot denna styrelse. Och om det överhuvud taget har förefunnits en samlad opinion, så har det varit den gången, när kontrollstyrelsen ville införa den anonyma kontrollen nere i södra Sverige. Jag kan t. ex. påminna om, hurusom till och med det stora tidningsorgan här i Stockholm, som ansetts vara den förnämsta förkämper för det svenska restriktionssystemet, yttrade sig bestämt emot denna anonyma kontroll. Det må kanske tillåtas mig att i detta sammanhang nämna ett enda namn och påminna om, att i Lund har den kände, varme nykterhetsvännen professor Einar Sjövall som en protest mot denna anonyma kontroll lämnat sitt viceordförandeskap i systembolaget, just när denna anonyma kontroll skulle införas. Det är blott ett par detaljer, men var och en som följt med förhållandena, vet verkligen, hur den allmänna opinionen på olika håll har upprörts.

Jag är ingalunda den, som vill bestrida, att även den anonyma kontrollen skulle kunna ha sin nytta med sig. Det förekommer naturligtvis missgrepp och missförhållanden, och den anonyma kontrollen kan i vissa fall tänkas upptäcka dylika missförhållanden. Men det är här som alltid annars, att man skall väga nackdelar och fördelar av en sak mot varandra, och jag anser, att de fördelar, som den anonyma kontrollen skulle kunna medföra, uppväga ingalunda de stora olägenheter och nackdelar, som denna samma kontroll enligt min mening måste medföra, framför allt därför att den stöter bort den allmänna opinionen och därmed försvagar känslan av den plikt mot laga föreskrifter, som vi ha att fylla. Denna anonyma kontroll medverkar enligt min mening snarast till att rubba förtroendet för restriktionssystemet.

Nu skulle man med all rätt kunna säga, att man icke skall böja sig för all opinion. Det finns även vilseledd opinion, men jag vill för min del bestämt säga, att jag tror, att här är opinionen inne på sunda vägar, ty hur mycket kontrollstyrelsen än har försökt att blanda bort korten, är och förblir

Ang. förenkling och mildring av nuvarande restriktionssystem.

(Forts.)

den anonyma kontrollen ingenting annat än det rena spionerisystemet, och jag måste instämma med reservanterna på den punkten, att det är olämpligt och otryggt att införa ett spionerisystem som en institution i något svenskt ämbetsverk.

Jag vill också understryka vad reservanterna säga, att det måste medföra en rubbning av den allmänna rättskänslan, då ett dylikt system införes. Jag kan icke annat än känna mig upprörd, när jag hör, hur det från så auktoritativt håll, som gärna är möjligt, nämligen från restriktionssystemets ledning, framhålles, att man måste misstro allt vad källarmästare, hovmästare, kassörskor och servitörer heter. Dem kan man icke tro, men däremot skall man tro betalda spioner, och på deras ord skall man bestämma över andra människors ekonomiska ställning. Jag kan verkligen icke finna, att detta är sunt eller överensstämmande med allmänt svenskt rättsmedvetande. Jag vill påminna om ett fall, som särskilt upprörde de södra landskapen, det bekanta Crafoordska fallet, då kontrollstyrelsen hade förklarat, att den tillät, att man experimenterade med den öppna kontrollen, men i samma veva avskedade den person, som förklarat, att han ville experimentera med den öppna kontrollen. Sålunda, den öppna kontrollen tillät man, men den person, som skulle experimentera med den öppna kontrollen, han tilläts icke att handskas med kontrollen. Jag får säga, att det är ett egendomligt betraktelsesätt och uppträdande av kontrollstyrelsen, och det är verkligen av den art, att jag för min del icke kan skänka denna kontrollstyrelse under sin nuvarande ledning det förtroende, som jag annars gärna skulle vilja göra.

Jag skall, för att icke längre upptaga kammarens tid vid denna sena timme, sluta med att säga, att jag är naturligtvis fullkomligt främmande för varje tanke på någon slags partiell ministerkris på denna fråga, men när en gång förr eller senare, ty den gången måste ju dock komma, kontrollstyrelsens ordinarie chef återvänder till sin befattning, då vågar jag hoppas, att han infriar de förhoppningar, som ställts på honom, att han skulle införa förnuftiga och lämpliga reformer, som stå i kontakt med och icke i strid med den allmänna opinionen. Det är den förhoppningen, att verkligen kontrollstyrelsens ordinarie chef kommer att genomföra dylika reformer, som skulle vara till gagn för restriktionssystemet, som jag här tillåter mig att instämma med reservanterna, utan att dock göra något yrkande.

Herr Brännberg: Herr talman! Då intet yrkande här framförts annat än om bifall till utskottets förslag, torde det vara onödigt att taga kammarens tid i anspråk.

Då man emellertid här har särskilt betonat skadan av den anonyma kontrollen, må det ändå få sägas ifrån, att denna kontroll ju har framkommit från restauratörerna själva, från Stockholmssystemet och från Stockholms Allm. Restaurangbolag, och att de i gemenskap bildat en kontrolldelegation. Detta har också kontrollstyrelsen genom cirkulär nr 14 år 1925 anvisat för vederbörande inom andra kontrollområden. Det har också visat sig, att denna kontrolldelegation, som arbetat icke blott i Stockholm utan även i Östgötastäderna och på en hel del andra ställen, har gjort mycket gott. Den har åstadkommit ordning och reda på restaurangerna och fått fram ett annat förhållande, än vad som exempelvis är tillfinnandes i den siste ärade talarens hemstad Lund. Man har kommit till ett bättre förhållande i Stockholm beträffande fylleriförseelser och beträffande kroniska alkoholister och en hel del sådana saker genom de kontrollåtgärder som genomförts här, än exempelvis i nämnda stad. Låt vara att denna kontroll kallas anonym, det är dock så klart och tydligt utsagt i detta cirkulär till vederbörande systembolag här i landet, vad man avser, att man får en bestämd känsla av att denna kontroll icke träder enskild mans rätt

för nära. Det sägs nämligen i detta cirkulär: »De systembolag, som ägnat utskänkningskontrollen särskild uppmärksamhet, hava emellertid funnit, att den öppna kontrollen visserligen kan sätta bolagen i stånd att konstatera, att förhållandena i nykterhetsavseende på en restaurant icke äro tillfredsställande, men däremot i regel icke lämna bolagen möjlighet att avgöra, huru onykterheten uppstått.» Sedan har kontrollstyrelsen tagit bestämt avstånd från provokation och spioneri i övrigt. Den säger här i det yttrande, den avgivit till utskottet: »Självfallet är att varje åtgärd, som kan tydas såsom någon form av provokation, på det strängaste måste undvikas. Vederbörande tjänsteman får således själv aldrig mottaga spirituosa eller vin utöver tillåten kvantitet» o. s. v. Man har alltså från kontrollstyrelsens sida sagt ifrån att det icke får förekomma provokation.

Ang. förenkling och mildring av nuvarande restriktions-system.

(Forts.)

Jag nämnde förut om fylleriförseelserna, och det kan då vara intressant att konstatera, huru det exempelvis är ställt i Stockholm nu och förr. Om man tar 1913 till utgångspunkt och betecknar fylleriförseelsernas antal detta år med siffran 100, så finner man, att år 1925 var motsvarande siffra 38. Det är alltså en väsentlig nedgång ifråga om fylleriförseelserna. Tar man siffran för kroniska alkoholister, som vårdas på alkoholistanstalt, har denna siffra nedgått från 100 till 32. Vill man å andra sidan se, hur ett slappt restriktions-system verkar, exempelvis det som finnes nere i Skåne och västra Sverige, så befinnes det, att exempelvis fylleriförseelserna i Lund ökats med 100 procent från 1923 till 1924. Det är också något att taga i betraktande, när man vill bedöma restriktionssystemets verksamhet och nytta. Det har ju också under år 1925 icke blivit några förändringar till det bättre i detta avseende.

Till sist vill jag, herr talman, anföra, vad en känd man på restriktionsområdet har yttrat i Tidskrift för systembolagen. Han säger: »Vid utskänknings-säger systemet: den spritdust, som har stått om svenskt restaurangväsende, måste bort. Restaurangnäringen måste vara en hederlig och anständig näring, som bjuder god mat, ja, till och med läcker mat till anständiga priser, och goda dryckesvaror också. Men restaurangerna få icke förvandlas till krogar, dit alla törstiga rusa, då de icke få köpa hem så mycket de vilja. I den mån enskilda personer med framgång skola kunna hantera och sköta denna rörelse, fordras det i kraft av stränga kontrakt, att spriten utskänkes allenast i måttliga mängder och till måltidsrätter. Bestämmelserna ha gjorts sådana, att sobert och anständigt folk endast helt undantagsvis kan komma i kontakt med dem och följaktligen kan leva ett lugnt och lyckligt liv.» Man har alltså här mycket starkt framhållit, att det icke är fråga om att stänga av för hederligt folk. Jag tror också, att herr Lindskog m. fl. icke ha behövt att för egen del någon gång lida av dessa restriktioner, utan det är väl andra, som han talar för. Vi ha ansett, att det är en skyldighet mot de svagare att hjälpa dem, och i denna strävan vill jag hoppas att riksdagen skall medverka även i dag, liksom den tidigare har gjort det. Man bör icke gå ifrån de principer, som äro fastställda i 63 § av rusdrycksförordningen, där det talas om att all utskänkning skall vara inriktad på att göra så liten skada som möjligt.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Holmström i Gävle: Herr talman! Då min ärade vän och bankkamrat herr Olsson i Gävle i sitt uttalande försökte rycka undan grunden för reservanternas ståndpunkt, så nödgas jag återkomma.

Vi ha i vår reservation citerat det uttalande, som bevillningsutskottet gjorde vid det tillfälle, som jag i mitt förra yttrande omnämnde och som lyder: »Den känslighet, som just nu i detta avseende utmärker den allmänna opinionen, bör mana till en viss försiktighet i fråga om generella förändringar i restriktions-systemet.» Vi gå ut ifrån detta såsom ett av riksdagen fastslaget faktum, och

Ang. ören- förklara, vad anledningen kan vara till att en sådan »känslighet» nu utmärker
ling och mild- den allmänna opinionen. Nu erfar jag, att känsligheten tycks vara stor även
ring av nuva- hos vissa inom bevillningsutskottet.
rande restrikt-
tionssystem.

(Forts.)

Jag skall nu be att också få citera vad bevillningsutskottet dessförinnan sagt. Det heter i nämnda betänkande: »Det avgörande skälet för utskottets avstyrkande ståndpunkt har emellertid varit, att ett bifall till motionerna i det nuvarande läget skulle skapa ett irritationsmoment, vilket utan tvivel komme att utgöra hinder för andra verkligt nykterhetsfrämjande åtgärder. Den känslighet» o. s. v., såsom jag förut läste upp.

Min ärade bankkamrat refererade till sitt anförande i kammaren vid detta tillfälle. Jag skall också göra så. Däri säger han bl. a. så här:

»Det finns, mina herrar, i vårt land ingen klar och bestämd allmän mening samlad kring vår nuvarande rusdryckslagstiftning, en allmän klar mening, som skulle utgöra en garanti för att denna rusdryckslagstiftning består och verkar, intill dess den efterträdes av något annat system, som åstadkommer ytterligare ökad folknykterhet. Kontrollstyrelsen har allvarligt fäst uppmärksamheten härpå i sitt utlåtande, och det är här, som det irritationsmoment föreligger, som den ärade reservanten icke egentligen kunde fatta. Jag ber att få påpeka, att ingen, som under de senare tiderna följt vad som försiggått på detta område i vårt land, kan sväva i okunnighet om de framstötter, som från en annan sida än reservanternas har kommit till synes exempelvis från Skåne och Västkusten. Dessa framstötter ha haft till syfte att söka bringa ur funktion just det i den gällande lagstiftningen, som skulle medföra ökad folknykterhet. Dessa framstötter ha vi ju även här i kammaren fått ett belägg på i form av de motioner, som från olika håll väckts för att åstadkomma lättnader, ökad privat vinst och kontrollorganens avskaffande. Jag ber att få betona, att respekten för vår lagstiftning på här ifrågakvarande område är icke så rotfast, att all fara för dess bestånd är utesluten.»

Jag skulle kunna läsa ännu mera. Jag kan dock icke finna annat, än att min ärade bankkamrat sagt ifrån, att det i landet *finnes* en viss irriterad stämning, och av hänsyn till den ville han icke att riksdagen skulle nedskära maximikvantiteten från 4 till 3 liter. Nu försöka vi reservanter endast förklara anledningen till denna irriterande och känsliga stämning. Den har skapats därigenom att kontrollstyrelsen och systembolagen drivit restriktionssystemet för långt. De ha, enligt en ganska utbredd mening, icke tagit *tillbörlig* hänsyn till allmänhetens syn på dessa saker, till den allmänhet, som vill på legalt sätt komma åt sin spirituosa. Jag skall icke besvara med att anföra några exempel. Det torde nog vara klart för litet var, att så har varit fallet.

Jag kan därför icke erkänna, att vi på något sätt ha haft en felaktig utgångspunkt för denna del av vårt resonemang i reservationen. Jag tror, att det är på det sättet, att vi ha samma utgångspunkt, min ärade bankkamrat och jag; han går sedan åt ena hållet och vi reservanter åt det andra. Och det är icke så ovanligt.

Herr Weibull: Den reservation, jag har varit med om att underteckna i utskottet, är närmast beroende på att jag för min del finner, att man mycket väl med praktiska anordningar kan få ett effektivt kontrollsystem med öppen kontroll. I Malmö har öppen kontroll föreslagits genom en delegation av fyra personer, av vilka två utses av systembolaget och två av restaurangerna. Dessa fyra hava att välja en opartisk ordförande jämte en vice ordförande. Sedan hava dessa att utse kontrollant eller flera kontrollanter, om så skulle behövas. På den vägen kunna de bestämmelser, som träffas, uppfyllas utav restaurangerna under den nödiga kontrollen. Jag känner en plats, där man försökte anonym kontroll på annat område. Det gällde fattigvården. Där hade man

fått denna »goda» idé, som jag inte vill kalla för någon sorts god idé alls, att göra på följande sätt. Man hade en hemlig kontroll över om några gingo upp i ett kök och fingo, kanske genom avtal med husmodern, bröd om lördagen eller hur det nu kunde vara, och denna kontroll utövades på så sätt, att den anonyme kontrollanten anmälde för fattigvårdsstyrelsen förekommande fall och det premierades med viss ersättning för varje fall. Denna hemliga kontroll blev, som väl var, indragen. Jag tror, att man kan lätt få något liknande system vid den anonyma kontrollen på detta område. Ja, det blir kanske till slut en sorts premiering. Det är det, som jag har reagerat emot, då jag vet, att man mycket väl kan genom öppen och ärlig kontroll komma till precis samma resultat, men man kan få en populärare form över kontrollen och därigenom nå det man vill, nämligen de restriktioner, som äro till fördel för nykterheten. Jag har därför velat ge min röst åt denna reservation.

Ang. förenkling och mildring av nuvarande restriktionssystem.

(Forts.)

Herr Lindskog: Ja, herr talman, inga vackra ord i världen kunna undandölja det faktum, att anonym kontroll är spioneri. Det är inte provokation, det har jag aldrig sagt, så att det behöver inte bevisas. Men det är och blir spioneri, och jag menar det, att det är alldeles givet, att man bör försöka på andra vägar, som inte äro spionerisystemets, innan man utdömer den öppna kontrollen. Jag har här just fått i min hand ett papper, där det står, att i Sundbyberg har man gått in med begäran att avveckla den hemliga kontrollen, som nu under ett år där har ägt rum, därför att man anser, att den inte är erforderlig. Och från Malmö hava vi hört herr Weibull nämna ett liknande exempel.

Nu vet jag mycket väl, att kontrollstyrelsen sysslar mycket med statistik, och den, som nyss framförts, har också sökt visa, att i Skåne, exempelvis i Lund, hava förbrytelseerna fördubblats på ett par år. Jag har vid ett annat tillfälle här i kammaren, under en interpellationsdebatt, haft tillfälle upplysa, att detta beror på helt andra faktorer, nämligen på att åklagaren där nere har ömsat skinn. Det har blivit en annan. Den förre har inte brytt sig om att åklaga, men den senare har gjort det, och det är en ganska stor skillnad. Det är från den gången, som dessa förbrytelsers antal ökades, d. v. s. som de åklagade förbrytelseerna ökades. Det skulle vara ganska intressant att gå in på det sätt, på vilket kontrollstyrelsen tillrättalagt statistiken i andra avseenden, speciellt vad Lund och Skåne beträffar, men jag skall inte upptaga kammarens tid därmed.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag nödgas säga ett par ord med anledning av vad herr Holmström i Gävle här anfört. Han vidhåller, att han rätt uttolkat bevillningsutskottets yttrande, men jag skulle vilja rekommendera honom att inte bara läsa det sista stycket i bevillningsutskottets utlåtande utan läsa allt vad som föregår detta och se, hur kontrollstyrelsen åberopas punkt för punkt, och även se, att det allmänna slut, till vilket utskottet kommer, är byggt just på de uppgifter och det material, som lämnats från kontrollstyrelsen. När detta konstateras, det är då jag finner det vara i hög grad orimligt att komma och säga, att man just på grund utav detta uttalande, som bevillningsutskottet gjort och som är byggt på uttalanden från kontrollstyrelsen, kan hemställa till kontrollstyrelsen, att den följer riksdagens föredöme. Riksdagens föredöme i detta fall är byggt på kontrollstyrelsens arbete och resultatet av detsamma.

Jag skulle även vilja säga, att då herr Holmström åberopade vissa delar utav vad jag hade yttrat den 21 april och menade, att han däri hade belägg för sitt ståndpunktstagande och särskilt pekade på vad jag hade sagt om opinionsrörelsen ifrån Skåne och västkusten, skulle jag verkligen vilja anföra följande:

»Vi ansågo det vara av synnerlig betydelse, att i ett läge, då man från re-

Ang. förenk-
ling och mild-
ring av nuva-
rande restri-
ktionssystem.
(Forts.)

striktionssystemets fienders sida gjort framstöt på framstöt för att bryta sönder vad som dock ur nykterhetssynpunkt har en icke ringa betydelse, söka få till stånd från riksdagens sida ett svar, som klart och bestämt sade ifrån, att från riksdagens sida är intet stöd att vinna vare sig för den skånska eller för den göteborgska aktionen för lättnader i det nuvarande restriktionssystemet. Bevillningsutskottet har givit detta svar genom att bestämt säga ifrån, att inom landets samtliga systembolag skall man fortsätta med den individuella begränsningen, sådan denna utformats efter kontrollstyrelsens linjer under de gångna åren.»

Om inte herr Holmström förstår det, vill jag hoppas, att herr Lindskog och herr Lithander, Skåne och Göteborg, förstå, att därmed är klart och tydligt avvisat det krav, de ha rest.

Jag skulle också slutligen vilja säga, att jag vill betrakta det såsom en from önskan, vad herr Lindskog framförde, då han hoppades, att ett skifte i kontrollstyrelsen skulle medföra en annan ordning i detta avseende. Jag vill hoppas, att det är en from önskan, att man skall få ett kontrollsystem, som inte ger någon garanti för upprätthållande av lagstiftningens syfte. Det måste vara det väsentliga i den kontroll, som skall utövas, att den tillgodoser det syfte, som i § 63 i rusdrycksförsäljningsförordningen är utsatat.

Med herr Olsson i Gävle förenade sig herr Eriksson i Grängsberg.

Herr Sköld: Bara ett par ord! Det måste ju te sig synnerligen märkvärdigt, att reservanterna kunnat taga här i debatten förut omnämnda bevillningsutskottsbetänkande som utgångspunkt för sitt uttalande. Det är ju dock så, att själva konklusionen i bevillningsutskottets betänkande är: »En fortsättning av den individuella begränsningen, tillämpad och satt i system inom landets samtliga systembolag, torde säkerligen också giva ett bättre resultat än den av motionärerna föreslagna åtgärden.» Vad betyder detta? Jo, det kan väl inte gärna betyda någonting annat än att bevillningsutskottet och därpå riksdagen har uttalat sig för att den begränsning, som har ägt rum i Stockholm och vissa andra delar av riket, också skall komma i tillämpning inom de delar av riket, där man hittills har använt ett slappare restriktionssystem. Det är tydligt alltså, att det irritationsmoment, som det talas om i bevillningsutskottsbetänkandet, det är det, att man inte skulle komma och införa en ny sak, som skulle sätta opinionens tålamod på prov, som skulle komplicera möjligheterna att genomföra denna begränsning. Bevillningsutskottets ståndpunkt har alltså kommit till såsom ett positivt försök att understödja den utveckling, som reservanterna här rikta sig emot. Jag måste därför beteckna det såsom ren sofistisk, att reservanterna hava kunnat få stöd för sitt uttalande från nämnda håll.

Sedan skall jag inte tvista med någon om de metoder, som ifrån kontrollstyrelsens och systembolagens sida användas för att nå detta mål. Det har här sagts, att man inte bör tillgripa den anonyma kontrollen, då man kan vinna samma resultat på andra vägar, och så påpekar man, att man ifrån vissa håll i Skåne har kommit och gjort förslag om vissa andra kontrollsystem. Det förefaller väl ändå denna kammars ledamöter en smula misstänkt, att detta nyvaknade intresse för skärpta kontrollåtgärder i de södra och västra delarna av riket först egentligen sett dagen sedan man märkte, att kontrollstyrelsen på allvar försökte få gällande restriktionssystem verksamt tillämpat i hela riket.

Jag hoppas, herr talman, att riksdagens andra kammare alltså vidhåller det uttalande, som gjordes härförleden, nämligen att restriktionssystemet skall i sin fulla tillämpning utbredas över hela landet.

Herr Lithander: Herr talman! Jag skall till den ärade talaren på gävleborgsbänken be att få säga, att han behöver inte hava några farhågor för att in-

te vi både i Lund och Göteborg förstå restriktionerna, och vi förstå också värdet utav dem, men därjämte förstå vi, att de skola tillämpas med förstånd, ty i annat fall bli restriktionerna till skada i stället för till det gagn, de kunna vara.

Ang. förenkling och mildring av nuvarande restriktionssystem.

(Forts.)

Eftersom jag har ordet, herr talman, vill jag ge uttryck åt den uppfattningen, att den anonyma kontrollen är någonting för svensk rättsuppfattning så främmande, att ju förr kontrollstyrelsen lämnar den, dess bättre är det, och dess bättre är det för nykterhetstillståndet i landet och dess större garanti för att de restriktioner, som äro behövlige, skola kunna tillämpas utan att skapa den animositet, som träffar den formen, en animositet, som kanske också skulle kunna sprida sig till de restriktioner, som äro behövlige och önskvärda.

Jag skulle vilja säga ett par ord till kontrollstyrelsen via protokollet nu, och det är, att om kontrollstyrelsen till det jag först sade även skulle vilja föga en strävan efter att behandla exempelvis den svenska sjöfarten — dessa linjer, som vi nu försöka skapa i tävlan med transatlantiska och oss eljest övermäktiga linjer — på ett sådant sätt, att man inte lägger stenar i vägen för dem, så vore det bra — ty man kan nämligen även på sjön lägga stenar i vägen för vad som är förståndigt.

Herr talman! Jag skall inte upptaga kammarens tid längre.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 9.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckta motioner angående åvägbringande av en undersökning rörande systembolagens samt aktiebolaget Vin- och spritcentralens och deras dotterbolags verksamhet.

Ang. undersökning rörande systembolagens verksamhet m. m.

Till andra kammarens andra tillfälliga utskott hade för den förberedande behandlingen hänvisats följande i andra kammaren avgivna motioner, avseende åvägbringande av en undersökning rörande systembolagens samt aktiebolaget Vin- och spritcentralens och deras dotterbolags verksamhet, nämligen:

- nr 309, av herr *Ljunggren m. fl.*;
- nr 313, av herr *Lithander m. fl.*; och
- nr 314, av herr *Laurin.*

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Petersson* i Broaryd och *Bodén*, vilka hemställt, att andra kammaren i anledning av ovanberörda motioner måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att en opartisk undersökning genom kunniga, erfarna och av de ovannämnda ekonomiska företagen otvivelaktigt oberoende personer, helst ur olika politiska partier, måtte föranstaltas angående systembolagens samt aktiebolaget Vin- och spritcentralens och deras respektive dotterbolags hittills utövade verksamhet i syfte att vinna klarhet över frågan, i vad mån denna verksamhet motsvarat det ekonomiska och sociala syfte, som utgjorde den självklara och underförstådda förutsättningen för statens nuvarande ställning till ifrågavarande företag; och

att för riksdagen måtte framläggas resultatet av en sådan undersökning; samt

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

2) att den undersökning som Kungl. Maj:t kunde komma att sätta i verket rörande Vin- och spritcentralens affärer, måtte verkställas av undersökningsmyndighet, som tilldelats de befogenheter, vilka angäves i 1925 års trustlag.

Efter föredragningen av utskottets hemställan anförde:

Herr Bodén: Herr talman! Det är givet, att i en sådan fråga som denna skall det råda mycket skilda meningar. Undersökningskravet rörande rusdrycks-handeln har ju dock framkommit från vitt skilda håll och med olika motiveringar. Den Lithanderska motionen avser ju en undersökning, huruvida Vin- och spritcentralens verksamhet skötes så ekonomiskt som den skulle kunna, och ur den synpunkten är det således endast statsekonomiska skäl, som tala. Den Ljunggrenska motionen däremot tar ju mer sikte på den sociala sidan av sprit-hanteringen och föreslår en undersökning för att vinna klarhet över huruvida verksamheten motsvarar det ekonomiska och sociala syfte, som väl avses med motbokssystemet.

Det var ju, när motbokssystemet infördes, meningen att ekonomiska intres-sen skulle såvitt möjligt avkopplas, men jag tror, att det brister åtskilligt i den vägen. Om man inte tar hänsyn till, man kan säga den stora opinion, som verk-ligen finns i vårt land för en undersökning av ifrågavarande slag, så kan man ändå inte förstå, varför det bör vara en sådan rysligt stor rädsla för att en un-dersökning skall komma till stånd. Det kan väl i alla fall inte skada, tycker jag, om den kom till stånd. Det finns väl ingen, som kan säga, att en sådan un-dersökning skulle skada någon eller något av restriktionssystemet. Detta mot-stånd uppfattas ju, tror jag åtminstone, av den stora allmänheten som ett belägg på att det inte är som det borde vara, och det av helt naturliga skäl. En verk-samhet, som inte har någonting att fördölja, borde väl inte vara rädd för en un-dersökning. Jag tror fast hellre, att de skulle vara måna om att en undersök-ning komme till stånd, så att man fick full klarhet, om de rykten, som äro i omlopp, äro grundade eller inte.

När jag för min del har tagit ståndpunkt till denna fråga, har jag inte kun-nat finna, att några särskilt stora olägenheter skulle kunna uppstå genom att företaga en sådan undersökning. Och vad t. ex. avkopplingen av det privateko-nomiska intresset angår, synes det vara, som jag förut nämnt, mycket övrigt att önska härvidlag. När man ser t. ex. att restauratörernas vinst under år 1925 var inte mindre än 13.5 miljoner kronor, då förstår man, att kanske en undersökning behöver göras, huru man skulle kunna i ännu högre grad avkopp-la det privatekonomiska intresset härvidlag. Jag tror, att det behöver verkli-gen tillbakaträngas mer än vad nu är fallet. De vinstkvoter, som givas till restauratörerna äro än i dag större på många ställen än vad förbrukningen är, och det kan väl knappast vara förenligt med restriktionssystemets princip, att man inte försökt att inskränka någonting i den vägen.

Tvivel kan väl också råda om — åtminstone är det tvivelaktigt för många — huruvida ens motbokssystemet har verkat återhållande på bruket av rus-drycker. Möjligen kan man kanske säga, att missbruket blivit något mindre, men även i den frågan är det nog delade meningar, huruvida så är förhållandet. Jag tror, det skulle vara mycket lämpligt om en undersökning komme till stånd, som visade huruvida systemet verkligen motsvarat det ekonomiska och sociala syfte som utgör förutsättningen för systemets fortbestånd. Enbart det, att förbrukningen av rusdrycker oavbrutet stigit under de tre senaste åren, borde, anser jag, tala för att en undersökning må komma till stånd. Kontrollstyrelsen säger visserligen, att dylika små rubbningar, d. v. s. att det stiger och faller en smula i förbrukningen, kunna bero på många saker, ibland det att det kan vara växlingar i ekonomiska konjunkturer o. s. v., men för min del kan jag

inte finna, att det under de tre senaste åren varit några vidare växlingar i de ekonomiska konjunkturerna. I stället anser jag, att det har varit tämligen dåliga år. alla dessa tre, och tämligen jämna, så att inte kan det bero på detta, att förbrukningen har blivit större dessa år.

När doktor Bratt säger, att motbokssystemet skall bli så bra till slut, att det skall kunna avvara sig självt, då tror jag bestämt, att vi alla kunna säga, att ett sådant tal väl endast är rent nonsens. För min del har jag ingen stor tro på restriktionssystemet, och jag tror aldrig att det kan uppfylla sitt mål och förbättra nykterhetstillståndet på det sättet, som allmänheten skulle önska, att det skulle göra, och så att man verkligen skulle kunna säga, att vi blivit ett nyktert folk. Men då man omöjligen kan få kammaren att gå med på ett bättre system f. n., måste man ju försöka göra det bästa möjliga av det, som finns, och då bör man undersöka, hur man skall kunna få detta bättre än det verkliga är. När kontrollstyrelsen nämner den ekonomiska belastningen av rusdryckshandeln, som den anser ganska avsevärd, och som år 1925 utgjorde omkring 168½ miljoner kronor, så jämför styrelsen denna belastning med de belopp, som svenska folket ger ut i tobak och kaffe. Ja, nog är det beklagligt, att svenska folket röker upp för 137 miljoner kronor, men jag har aldrig hört, att polisen behövt taga hand om någon, därför att han rökt, och icke heller har man sett några större sociala vådor av rökningen. Och vad kaffet beträffar, så anses väl det numera som en nödvändighetsvara. Det skall dock livligt beklagas, att förbrukningen av kaffe är så stor, som den är, nämligen ungefär lika mycket som sprit och tobak tillsammans. Men icke heller här kan jag finna några större sociala vådor. Det kan därför icke vara riktigt att jämföra spritförbrukningen med förbrukningen av tobak och kaffe. Det är ju det sociala elände och den sociala nöd, som spritförbrukningen åstadkommer, som gör denna förbrukning så betänkelig, och som gör, att särskilda anordningar behöva vidtagas för handhavandet av denna handel.

En annan sak, som är mycket betänkelig, är, att under det att fylleriet i städerna något avtagit, detta fylleri på den rena landsbygden nära tredubblats under de sista åren. Detta är ett mycket oroväckande tecken, som tyder på, att nog en undersökning om systemets verkningar kunde vara av nöden.

När det gäller de rykten, som äro i omlopp angående privatekonomiska intressen i Vin- och spritcentralen, så säger socialstyrelsen, att de i den mån de vinna tilltro givetvis äro ägnade att minska allmänhetens förtroende till systemet och därigenom skada dess sociala uppgifter. Och man kan icke finna annat, än att detta är fullt riktigt. Socialstyrelsen nämner även, att kontrollstyrelsen borde lämna uppgifter om på området rådande förhållanden. Givetvis skulle sådana uppgifter vara värdefulla, men de skulle vara ändå värdefullare, om de lämnades av en undersökningsdelegation liknande den, som här föreslagits. Allmänhetens tilltro till sådana uppgifter skulle då bli betydligt större. Även kontrollstyrelsen nämner ju, att en undersökning av här ifrågasvarande slag kan vara berättigad, fast den anser, att den först borde företagas om några år. För min del anser jag, att denna undersökning bör göras redan nu. Skadeverkningarna äro stora på detta område, och vad som kan göras för att mildra dessa bör göras snart. Och därtill fordrar en ganska allmän folkmening en sådan undersökning, som här är ifrågasatt. Även detta borde bidraga till, att en undersökning komme till stånd.

Jag ber därför för min del, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Laurin: Herr talman, mina damer och herrar! Ja, herrarna börja kanske med litet segersång, men det är nog ändå litet för tidigt, ty saken går nog framåt i alla fall. — När man läst utskottets betänkande, har väl litet var ändå funnit, att det är tämligen magert. Det går egentligen ut på att visa, att

*Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

denna undersökning icke är behövlig. Men de motiv, som detta grundar sig på, äro synnerligen svaga. Man försöker naturligtvis att framdraga alla möjliga skäl. Först talar man om de tio aktieägarna, som äro godkända av Kungl. Maj:t, sedan kommer man till de kungavalda styrelsemedlemmarna, så till den jourhavande direktören, och sist faller man tillbaka på kontrollstyrelsen. Jag skall börja med den sista, d. v. s. kontrollstyrelsen.

Det ser nästan ut, som om de ärade utskottsmedlemmarna icke riktigt läst igenom kontrollstyrelsens utlåtande. Ty läser man det litet noggrant, finner man, att kontrollstyrelsen tydligen vill ställa sig fri från alla efterräkningar. Den säger på ett par ställen nog så betecknande saker. På ett ställe säger kontrollstyrelsen: »Med kontrollen över aktiebolaget Vin- och spritcentralen har styrelsen i allt väsentligt att icke taga någon befattning.» Går man vidare och ser på sidan 25, blir man där ännu skarpare: »För egen del har kontrollstyrelsen efter författningsändringen av år 1923 icke att taga befattning med aktiebolaget Vin- och spritcentralens verksamhet annat än i fråga om uppbörden av omsättningsskatten samt beträffande vissa statistiska uppgifter.» Efter ett sådant erkännande undrar jag, hur man kan påstå, att kontrollstyrelsen utövar någon som helst kontroll i de avseenden, som de olika motionärerna här velat påpeka. Ty kontrollstyrelsen försöker visserligen här vältra ansvaret över på jourhavande direktören och säger ungefär som så, att han, som dagligen har tillsyn över det hela, bör kunna se till, att allt går rätt till. Men så kommer ännu ett yttrande, där man för att göra sig fri från alla obehag och såvera sig för framtiden säger ifrån, att kontrollstyrelsen icke utövar någon egentlig kontroll alls. Jag kan nu icke hjälpa, att kontrollstyrelsens yttranden i dessa två fall verka rätt mycket av den bekante biskop Brasks förfarande. Man vill skaffa sig ryggen fri, man svär sig fri på förhand. Det kan ju vara litet elakt sagt, men det tycks dock visa på, att man börjar ställa sig litet försiktig till det här föreliggande spörsmålet. Jag vill då för min del säga, att jag tycker, det är mycket bra, att kontrollstyrelsen har sjungit ut i frågan. Och jag för min del har nu aldrig trott, att kontrollstyrelsens uppgift låg i att utöva någon sorts trustkontroll över spritkoncernens olika företag.

Går man så till de kungavalda medlemmarna, vill jag visst icke bestrida, att de äro mycket aktade män. Man skulle t. o. m., när man ser listan, kunna säga, att de äro allt för mycket aktade män. Jag menar därmed, att högfinansens intressen hos dem skina litet för mycket igenom. Och jag undrar, vad de flesta av de kungavalda aktieägarna verkligen ha att säga till om i denna spritkoncern. Jag skall återkomma till detta något senare.

Kommer man sedan till den jourhavande direktören, så har jag redan påpekat, huru kontrollstyrelsen försöker välta över ansvaret på honom. Ja, jag tror visst, att han försöker göra så gott han kan. Men jag undrar, om han verkligen har möjlighet att sätta sig in i allt det, som tillhör denna spritfråga. Gör han nu det? Tyvärr är han icke närvarande här, men då han sålunda efter kontrollstyrelsens mening vet allting, kan jag, trots att han icke är här närvarande, icke underlåta att framställa ett par frågor. Det har här talats mycket om, att spritcentralen har vissa egendomliga förbindelser i utlandet. Jag skulle vilja ställa den frågan: har spritcentralen verkligen egna direkta eller indirekta affärer med utlandet? Jag frånser då det officiella avdelningskontoret. Jag skulle vidare vilja fråga: om den icke har sådana, finns det svenska medborgare eller deras bulvaner, som hava affärer i utlandet så beskaffade, att de äro baserade på affärer med den svenska Vin- och spritcentralen? Det skulle vara rätt så intressant att få svar på dessa frågor. Jag skulle också kunna komma med en annan, kanske litet indiskret fråga. Det har talats om, att det finns en mycket högt avlönad pressombudsman. Hur mycket har han, och vad har han för uppgift? Man tycker, att vid ett mono-

pol, som Vin- och spritcentralen faktiskt är, har man litet svårt att förstå, vad denne pressombudsman skall föra för sorts propaganda.

Får man sedan till de övriga utlåtandena eller inlagorna, som ligga till grund för utskottets utlåtande, finner man främst socialstyrelsens. Socialstyrelsen är mycket försiktig och skjuter över saken i det stora hela på kontrollstyrelsen. Men man är dock nog ärlig att erkänna, att det finns en folkmening, att det finns vissa rykten, men slutar med, att detta bör kontrollstyrelsen utreda. Man kan fråga: varför kan man icke lika gärna tillmötesgå de önskingar, som de olika motionärerna framställt? Men så där snäll är icke Vin- och spritcentralen, när den kommer med sin utredning. Den påstår helt lugnt, att det icke egentligen finns några sådana rykten, eller åtminstone vill man icke yttra sig om dem. Likaså påstår man, att för så vitt man kan finna av pressen, har ingenting där framkommit. Jag vill då erinra om en historia från i vintras, nämligen när herr C. G. Ekman uttalade sig för en undersökning i denna fråga. Då inträffade det märkvärdiga, att det endast var ett par tidningar i Stockholm, som talade om saken; de övriga tego. Så nog kan jag förstå, att icke herrarna bliva oroade av någon stygg press. För övrigt går ju utlåtandet ut på, att allting är bra, som det är. Och man är t. o. m. så ogenerad, att man talar om, att det egentligen aldrig varit meningen, när detta bolag, Vin- och spritcentralen, bildades, att det skulle bli någon vinst över för staten. Det är ju ganska uppfriskande att få höra.

Kommer man så till utlåtandet från Stockholmssystemet. Jag måste säga, att det berör ungefär allting annat utom vad det skulle göra: att lämna någon upplysning i de verkliga affärsförhållandena. Den, som roat sig med att läsa igenom denna inlaga, får se, hur man ideligen sysslar med att tala om, vad kontrollstyrelsen gör, och hur kontrollstyrelsen förfar. Man kan ju fråga sig: har Stockholmssystemet tillgång till kontrollstyrelsens papper, eftersom det vet allt detta så noga? Saken är naturligtvis den, att man vill blanda bort korten. Och det gör man ännu mer, då man, ideligen, håller på att tala om systembolagen i landsorten. Både jag och förmodligen även de övriga motionärerna veta nog, att det kan finnas utväxter även i landsorten. Men det vi mena är naturligtvis Vin- och spritcentralen och dess dotterbolag. Jag konstaterar, att därom har man icke yttrat ett ord.

Jag skall nu icke längre uppehålla mig vid, vad som förekommer i dessa officiella inlagor, och endast till sist säga ett par ord om allmänt kända förhållanden, som också tyda på, att en undersökning är högst nödvändig. Jag skall, trots att det finns många sådana förhållanden, endast påvisa ett enda fall. När herrarna och damerna kanske gå ut och vandra litet här i korridorerna, titta ni nog ibland tvärs över strömmen, och då få ni se en inrättning, som heter Grand hotell. Nog är det väl ändå märkvärdigt, att detta bolag, som egentligen aldrig har någon vinst, kan kosta på sig dessa dyra ombyggnader och reparationer. Man måste ovillkorligen fråga sig: varifrån komma pengarna, och, om de äro upplånade, vem skall egentligen betala dem. då bolaget icke går med någon vinst? Och går man vidare och undersöker förhållandena vid Grand hotell, kommer man till ännu en annan märkvärdig historia. 1924 års bokslut för Grand hotell utvisade en vinst av kronor 908:34. Det är kanske litet obehagligt att höra på denna historia. — Grand hotell hade sålunda en vinst av 908 kronor 34 öre. I själva verket hade man en driftsförlust, men man fick vinst därigenom att man hade utdelning på, om jag icke misstär mig, 500 SARA-aktier. Dessa SARA-aktier, som gävo 3,500 kronor i utdelning, äro bokförda för 1 krona. Jag frågar, mina damer och herrar: är det icke rena trustfasoner att bokföra ett värde så lågt — av lämplighetsskäl naturligtvis — som till 1 krona, när denna krona ger 3,500 kronor i vinst? Exemplet kunna upprepas från flera, flera håll, hur man uppför samma tillgång till

*Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

olika värden, allt eftersom det passar sig. Jag tror, att det finns grund och befogenhet för en undersökning efter trustlagen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr **Lithander**: Herr talman! I utskottets betänkande har majoriteten i viss mån bifallit motionerna. Den har velat komma fram till en granskning, men den har icke velat gå riktigt i samma tempo som motionärerna och icke velat gå fram med samma metoder. Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på, att vi motionärer äro betänksamma inför att dröja, till dess nästa avtal träffas med Vin- och spritcentralen. Vid den tidpunkten stå vi ungefär i samma läge som förra gången avtalet var före. Det fanns ingen utredning då, som vi för vår del till fullo godkânt. Det var en utredning med siffergranskning och allt sådant, men icke den detaljgranskning, som vi velat se för att kunna bedöma läget. Vi komma nu att stå där likadant, och det är därför som vi vilja, att man skall gå fortare fram.

Nu har socialstyrelsen sin särskilda lösning av detta spörsmål. Den säger, att man skall »ge till gemene man såvitt möjligt lättfattliga upplysningar». Nu förmodar jag, att socialstyrelsen med »gemene man» avser motionärerna, som icke dragit sig för att komma fram med dessa yrkanden. Och jag vill gärna också säga, att motionärerna i varje fall icke hittills haft lätt att fatta skälen emot dem, utan det vill nog till, att det kommer en utredning i den väg, som de önska, för att de för sin del skola vara nöjda.

Utskottet börjar med att anföra såsom skäl varför det icke går med på detta förslag bland annat, att det vore för kostsamt. Jag får lov att säga, att jag kunde icke låta bli att något småle, när jag såg det ordet: »kostsamt». Utskottet väjde för kostnaden här, när utredningen just skulle åt staten bevara sådant, som åtminstone enligt vårt förmenande under de gångna åren har fått behandlas på ett vida lättvindigare sätt, än vi äro vana vid, att vårt statsutskott och våra båda kamrar handskas med sådant, som i alla fall till sin innersta natur är statsmedel. Där står i kontrollstyrelsens utredning bland annat på sidan 12, att den undersökning, som motionärerna föreslå, skulle icke kunna »bringa till statsmakternas kännedom något enda mera betydelsefullt faktum, om vilket kontrollstyrelsen för närvarande saknar kännedom». Och på sidan 29 står det: »Dessutom underställa bolagen, utan att föreskrift där-om finnes i rusdrycksförsäljningsförordningen, beslut rörande frågor av den mest skiftande art kontrollstyrelsens prövning för att förvissa sig om att anmärkning ej i efterhand kommer att framställas.» Då skall jag bara be att få peka på en siffra, eftersom en av motionerna omfattar även utredning angående Stockholmssystemet och systembolagen. Där finns i revisionsberättelsen för Stockholmssystemet för år 1919 en post, som består av en utestående fordran från föregående år, och som har vuxit från 191,000 kronor till 791,000 kronor. Det har framställts offentligen en begäran att få en förklaring i det hänseendet. I det jag ber att få taga fasta på påståendet, att för kontrollstyrelsen är ingenting främmande och att det ingenting finns som detta verk icke kan blicka in i och ge svar på, får jag härmed hemställa, att man lämnar en förklaring till ifrågakvarande siffra. Vad är meningen med dessa överskjutande 600,000 kronor, och vem har fått hand om det beloppet? När det nu förvägras oss att på det sätt som vi önska se igenom handlingarna, bör man lämna oss upplysning rörande så stora belopp som dessa. Penningarna äro dock till sin natur statsmedel, och de böra därför inlevereras till statsverket, vilket i detta fall icke ägt rum.

I samma års revisionsberättelse för Stockholmssystemet förekommer vidare en post, som förefaller mig oförklarligt stor. Den avser uppkommet under-

mål för vin och spirituosa om 95,000 kronor, och det förefaller mig, att sådant med god skötsel skulle kunna undvikas.

Jag vill instämma med de föregående ärade talarna i vad de sagt om den högt aktade ställning, som intages av samtliga de revisorer, vilka under årens lopp företagit revisioner i Vin- och spritcentralen. Jag har anmärkt på att det icke förekommit någon växling beträffande revisorerna, och den anmärkningen vidhåller jag, men det finns ingen som sätter dem personligen mera högt än jag. Vad jag däremot vill göra gällande är, att dessa revisorer helt enkelt icke kunna med alla de uppgifter, som åvila dem, blicka in i handlingarna på det sätt som vi anse nödvändigt. Det är därför vi fordrat och begärt — och vi komma en gång dithän, mina herrar — att riksdagens revisorer få rätt att se på dessa saker.

Jag fick ett utdrag från Patent- och registreringsverket rörande ett protokoll av den 12 augusti 1920. Enligt § 10 där förfogar Vin- och spritcentralen över 50,000 kronor för ett ändamål, som man ju för allt i världen kan vara med om, men enligt min mening bör frågan om anslag passera statsutskottet och behandlas i riksdagens kamrar i stället för att avgöras på denna väg. Jag har tagit fram revisionsberättelsen för år 1920 och funnit, att det i denna del icke förekommer ett ord om ifrågavarande sak. Det är först efteråt, som den saken kommit på tal. Detta hade icke skett, mina herrar, om statens revisorer från början haft rätt att taga del av handlingarna.

På senare tider har man slagit in på den vägen att göra gällande, att staten icke har någon rätt att utfä ifrågavarande medel, emedan Vin- och spritcentralen aldrig utlovat några vinstmedel. Denna sats har bland andra verkställande direktören för bolaget uttalat i ett tal i Lund. Han säger där, att jag aldrig tröttnar på att göra gällande, att man givit falska förespeglningar om storartade miljoninkomster för statsverket.

Jag skall be de ärade kammarledamöter, som vilja ha enskilda samtal med varandra, att hålla dessa icke här inne utan i samtalsrummen, ty det gäller här, mina herrar, frågor, som äro av ganska stor betydelse och stor ekonomisk räckvidd. Det gäller här riktlinjer för den framtida politiken i ett viktigt avseende, frågor som äro av betydelse för alla, vilket parti vi än tillhöra, varför de torde kunna berättiga till någon uppmärksamhet. Jag skall i det avseendet särskilt be att få rikta mig till skånebänken. — Jag har här fått en skrivelse med ett tidningsurklipp, där det heter, att man hoppas att jag fullgör min föresats att få Vin- och spritcentralen närmare synad i sömmarna, så att det göres slut på den envåldsmakt, som Vin- och spritcentralen nu besitter. Skrivelsen är undertecknad: »Tacksamma skåningar.» Kanske skånebänken vill lyssna till de ord, som många tusen skåningar riktat till eder genom min obetydliga person?

Vin- och spritcentralens verkställande direktör framförde samma synpunkter här i Stockholm på Stockholms köpmannaklubb, i det han gjorde gällande, att Vin- och spritcentralen aldrig lovat, att något överskott skulle gå till staten. Jag hade fem minuter på mig för att bemöta ett anförande på tre timmar, men jag tog i alla fall upp den punkten, i det jag inskränkte mig till att hänvisa till vad den av oss högt skattade finansminister Thorsson på sin tid anförde i första kammaren, nämligen att han icke själv tagit steget till ifrågavarande organisation, men att han icke ogärna sett den koncentration, som kommit till stånd på grund av de miljoninkomster, som därigenom skulle beredas staten, i all synnerhet som statsverket genom det sätt, varpå ifrågavarande organ är bildat och fungerat, har att påräkna miljoninkomster. På den strängen har det också spelats, när det gällt att få riksdagen med på koncentrationen. I samma riktning gick ett utlåtande, som generaldirektör Buhre av-

Ang.
undersökning
rörande sy-
stenbolagens
verksamhe-
t. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

gav vid förslag om inrättande av läkemedelscentralen Astra; han utgick ifrån att Vin- och spritcentralens alla inkomster ginge till staten. Jag har här en skrivelse, som är dagtecknad den 5 september 1917 och undertecknad F. Bergeholtz, vilken var ordförande i Vin- och spritcentralen. I denna skrivelse uppgives, att om partihandeln med viner och spirituosa lades uteslutande i Vin- och spritcentralens samt dess dotterbolags händer, skulle därigenom mycket betydande fördelar uppstå för statsverket; icke bara vinsten å detaljhandeln med viner och spritdrycker skulle då, heter det, såsom hittills komma statsverket till godo, utan jämväl hela partihandeln inklusive vinsten av reningsverksamheten skulle oavkortat tillfalla det allmänna. Det är en skrivelse från Stockholmssystemet till statsrådet och chefen för finansdepartementet rörande det på bolagets initiativ nybildade Vin- och spirituosaaktiebolaget, vilkas inkomster helt skulle tillfalla statsverket. Doktor Bratt var samtidigt styrelseledamot i Vin- och spritcentralen och verkställande direktör i det Stockholmssystem, å vars vägnar ifrågavarande skrivelse avläts år 1917. Hur det då är möjligt att kunna säga, att Vin- och spritcentralen aldrig utfäst sig att lämna några inkomster till staten, är mig oförklarligt.

Jag skall vidare beröra en annan sak. I en proposition nr 217 i år föreslås det, att 60,000 kronor i stämpelmedel som tidigare betalats av Vin- och spritcentralen skulle bolaget befrias ifrån. Man menar, att man skulle bespara bolaget denna utgift, varigenom motsvarande ökning av bolagets rörelse skulle inträda, något som i sista hand komme att inverka på storleken av den till statsverket inlevererade vinsten. Jag kan icke se annat än att det är att skänka bort 60,000 kronor och att undandraga staten en inkomst. Medlen frångå staten genom att bokföras i Vin- och spritcentralen på det sätt att man bortskriver medlen i något av Vin- och spritcentralens dotterbolag, dotterdotterbolag eller eljest nära anhöriga bolag. Jag har så mycket mera att invända emot detta, som den ärade jourhavande direktören förklarat, att hans instruktion icke medgäve honom rätt att se på handlingarna i andra dotterbolag än sådana i första ledet. Det är verkligen mycket fintligt ordnat — vem som nu tänkt ut denna plan — att man har en jourhavande direktör med en statsministerlön, som icke har rätt att se på handlingarna i dessa efterkommandes bolag. Det förmärkes en anmärkningsvärd skicklighet i att bokföringsvägen föra över värden från det ena hållet till det andra. Om man tittar på revisionsberättelserna, får man se uppgifter av den art, att man verkligen kan drömma om dem sedan. Den siste ärade talaren omnämnde, hur bokföringen av aktier i Grand Hotell, som voro värda 50.000 kronor — de ge nämligen 7 % ränta — gick till. På ena sidan stå de upptagna till ett sammanlagt värde av 1 krona, och på den andra sidan uppgives 3,500 kronor utgöra avkastningen av denna enda krona. Jag undrar, vilket straff som kommer att följa av en sådan ockerhistoria. I samma revisionsberättelse förekommer det märkvärdiga — och detta har icke de vaksamma och högt aktade revisorerna observerat — att på den ena underavdelningen stå 1,000 aktier upptagna till ett värde av 100,000 kronor — och detta är fullt riktigt, ty de ge 7 % ränta; det gäller aktier i Stockholms Allmänna Restaurang Aktiebolag — medan samma post å 100,000 aktier enligt bokföringen för ett annat bolag — jag vet icke hur nära släkt det är — står upptagen till ett värde av 1 krona och en tredje post å 50,000 aktier av enahanda art värderas också till 1 krona. Detta betyder, att 100,000 kronor av medel, som skulle inlevereras till statsverket som överskottsmedel, äro borta, därför att de ligga hos Vin- och spritcentralens dotterbolag och dotterdotterbolag, vilka medel vederbörande kunna behandla hur de vilja; penningarna komma icke statsverket till godo. Om vi icke se upp, kan det inträffa, att den ena värdefulla tillgången efter den andra placeras ut i den stora familjen, utan att de efterlevande, d. v. s. för-

äldrarna, få någonting. Och i detta fall äro föräldrarna staten. I annat fall skulle jag icke så mycket talat om det hela.

Det finns vidare en annan sak, som jag för några år sedan tillät mig fästa den dåvarande finansministerns uppmärksamhet på, och eftersom den nuvarande finansministern är här närvarande, skall jag be att han är vänlig att ägna en tanke åt densamma. Det skedde teckning i ett företag, som hette Fenixpalatset till ett belopp av 125,000 kronor. Detta är ju visserligen icke stora summor för en miljonkoncern, men för oss, som stundom sitta här och diskutera om 100-kronorna, är det i alla fall något, som man icke kan bortse ifrån. Det märkliga är nu, att nämnda teckning skedde den 20 februari 1923, och redan den 27 april anmälades det, att aktiekapitalet nedsattes med hälften! Är det rimligt att placera penningar på detta sätt, utan att fråga statsutskottet och riksdagen, och är det riktigt, att när man påvisar sådant, det skall förvägras oss en opartisk granskning? Om allting är all right, varför då icke i all rimlighet namn säga: vi ha ingenting att fördölja, var välkomna allesammans, icke på middag utan till revision! Kan det vara riktigt, såsom det påpekas i den andra av mig icke undertecknade motionen, att 6,000 aktier i Stockholms Allmänna Restaurang Aktiebolag innehavas av Stockholmssystemet, under det att detta i sin ordning har 4,460 aktier i detta företag, Fenixpalatset, vars aktier ett par dagar efter det teckningen skedde nedsattes till hälften?

Jag skall vidare be att få yttra några ord, som jag skall tillåta mig att läsa upp: »Jag tror mig ha funnit, att bolaget i allmänhet har visat stor initiativrikedom och ibland en rent förbluffande initiativkraft på områden, som dock ligga ganska mycket i periferien av dess verksamhet, under det att detta vitsord om initiativkraft och målmedvetenhet däremot icke kan skänkas bolaget med hänsyn till det centrala i dess verksamhet. Sålunda har bolaget vidtagit en hel del åtgärder, vilka på ett mycket lösligt sätt hänga samman med bolagets egentliga verksamhet.» Nu tror kammaren måhända, att det är mina egna ord, och jag skulle verkligen önska, att de vore ett uttryck för mina tankar, ty jag tycker dessa ord äro mycket förståndiga. Men jag har icke tänkt detta själv, utan det är doktor Bratt. Det står nämligen ett dylikt yttrande i protokollet hos Stockholms stadsfullmäktige den 13 januari 1913. Men det var icke om Vin- och spritcentralen, som yttrandet fälldes, utan det avsåg Stockholmssystemet, innan detta fått den ärade talaren såsom verkställande direktör och framkom som en anmärkning mot detta. Jag kan icke se annat än att utvecklingen under doktor Bratts ledning fortgått på samma sätt som tidigare, och i än högre grad är detta fallet med Vin- och spritcentralen. Ty detta bolag har svävat ut över sin ursprungliga uppgift och givit en blank god dag i riksdagen. Man har gått till väga på ett helt annat sätt än som brukar ske i institutioner, som ha att förvalta allmänna medel, och jag har aldrig sett exempel på något liknande. Här ha på ovidkommande uppgifter gått bort så mycket pengar, att vi hade kunnat sänka skatteprocenten för alla samhällslager i riket, om en annan ordning följts härvidlag. Hade det funnits en målmedveten vilja att göra så mycket som möjligt för att staten skulle få alla medel intill sista öret, då hade det sett annorlunda ut i vår budget och ställningen varit en annan för vårt bevillningsutskott. Det är beklagligt, att detta icke skett i tider, då skattelindring är så behövlig för stora delar av landets befolkning. Men det är icke för sent, mina herrar, att nu vidtaga en ändring. För övrigt är det tack vare den vakenhet, som här visats, och den kritik, som framkommit i riksdagen, som vi kommit dithän vi kommit. I stället för strävandet att tillföra statsverket medel har det förelegat hos vederbörande en målmedveten strävan att via dotterbolag och dotterdotterbolag och via alla möjliga konton fon-

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

dera penningar i företaget och att på byggnader och dylikt offra större belopp än som äro rimliga. Det är därför vi kräva en undersökning. Jag vill ge vederbörande det rådet att fränfalla den ställning som de hittills intagit. Regimens ledare säger visserligen, att man icke nekat en undersökning, av det enkla skälet, att statsrevisorerna aldrig begärt att få taga del av handlingarna i fråga. Man vet ju dock, att statrevisorerna ha sin instruktion att gå efter; enligt denna ha de icke rätt att se på handlingarna och begära det därför icke heller. Men i samma ögonblick de få rätt därtill, komma de givetvis att göra det. Vederbörande måste frängå sin ståndpunkt och slå upp böckerna och säga: var så god och se så mycket och så långt tillbaka i tiden ni vilja. Detta är det enda sättet att få frågan ur världen både för Centralpalatset, enligt vad jag hoppas, och i riksdagens kamrar. Men innan detta sker ge vi oss icke. Jag har stått ensam i denna fråga många gånger här i kammaren, men nu ha i alla fall olika partier tagit upp saken och fört fram den. Jag är säger på, att även om jag icke framdeles skulle tillhöra kammaren, så blir det så många, som lägga fram denna angelägenhet, att jag icke är rädd för tronföljden i detta fall.

Jag skall, herr talman, med hänsyn till den långt framskridna tiden och då måhända många talare anmält sig icke längre uppehålla kammaren. Endast en liten sak vill jag tillägga. Vid den import av viner, som enligt 50 § uti ifrågavarande förordning äger rum, tager Vin- och spritcentralen en avgift av låt oss säga 100 kronor i förhållande till en avgift å den importerade varan om 200 kronor till systembolaget; detta är ungefär proportionen. För mig är det fullkomligt obekant, med vilken rätt Vin- och spritcentralen kan taga ut sådana avgifter av svenska medborgare utan att medgiva landets valda representanter att se på de handlingar som finnas. Vi ha aldrig tagit del av dessa handlingar i bevillningsutskottet, som dock handhar frågor av avgörande betydelse för svenska folkets rätt att sig beskatta, utan dessa avgifter bestämmas på andra håll liksom så mycket liknande i detta fall.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande reservationen. Det förekommer visserligen en del i motiveringen, som jag icke kan godkänna, men jag gillar slutklämman. Jag anhåller sålunda, att få ansluta mig till den reservation, som framställts av herrar Bodén och Petersson i Broaryd.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! För några år sedan skulle jag aldrig ha kunnat drömma, att jag skulle stå här i kammaren och å ett utskotts vägnar tala för avslag å motioner av nu ifrågavarande slag. Jag var nämligen en mycket pålitlig undertecknare av herr Lithanders motioner. Men i år skrev jag icke under kanske dels av den anledningen, att jag ansåg frågan ha kommit i ett annat läge sedan sist, och dels därför att jag förmodade, att motionen skulle hänvisas till det utskott, där jag komme att få äran att sitta med. Och att jag vidare från denna försiktighet gått därhän, att jag med utskottet instämmer i ett avstyrkande av motionen beror därpå, att jag under utskottsbehandlingen icke kunnat finna någon anledning att tillstyrka en sådan åtgärd, som av motionärerna föreslås.

Att utskottet kommit till nämnda resultat, kan kort och gott förklaras på följande sätt. Mellan staten och Vin- och spritcentralen är år 1923 ingånget ett femårsavtal. Vi ha icke funnit någon anledning att under den löpande avtals-tiden vidtages en sådan extraordinär åtgärd, som en undersökning av det slag motionärerna ifrågasätta. Före avtalets tillkomst gjordes på initiativ av den dåvarande finansministern en undersökning, vilken var grundlig och till sin omfattning fullt tillfredsställande — jag skall senare återkomma till den saken. Såsom herr Lithander tacksamt anoterade, har utskottet emellertid icke helt

och hållet slagit ifrån sig kravet på en utredning, utan säger endast, att utskottet anser, att »riksdagen för närvarande saknar anledning att under löpande avtalstid begära en extraordinär undersökning av spritcentralens verksamhet». Utskottet säger vidare: »Detta innebär emellertid icke, att formerna för utövande av statens kontroll icke böra upptagas till förnyad prövning. Tvärtom synes en sådan omprövning, även avseende formerna för organisation och revision, på grundval av vunnit erfarenhet vara att förorda, innan nytt avtal om upplåtande av partihandelsrätt träffas mellan staten och spritcentralen.» Utskottet menar sålunda, att då ett nytt avtal skall göras, må det företagas en undersökning, och då må allt detta, som herr Lithander och herr Laurin och motionärerna påpekat, komma fram.

Herr Lithander fäste sig vid talet om den »kostsamma utredningen», och herr Bodén frågade i sitt anförande, vad en utredning av ifrågavarande slag egentligen kunde skada. Det har gjorts en liten överslagsberäkning, varvid man kommit till den uppfattningen, att en sådan utredning, som herr Ljunggren m. fl. ifrågasätta, skulle komma på minst 150,000 kronor. Den är således *kostsam* och det är att skada statens ekonomi att sätta i gång med en dylik utredning, om man icke verkligen har mycket starkt vägande skäl för densamma.

Jag skall nu övergå till att resonera något om de synpunkter, som framförts i reservationen och av herr Bodén nu här i kammaren. Jag skall med hänsyn till den långt framskridna tiden försöka vara så kort som möjligt, och jag hoppas, att detta icke skall menligt inverka på överskådligheten.

Det talas i reservationen om de *frikostiga subventionerna*, som vidmakthålla det privata ekonomiska intresset på ifrågavarande område. Däröfver förekommer en ganska utförlig redogörelse i en bilaga till betänkandet, och man kommer där till en slutsats, som jag skall be att få läsa upp: »Påståendet har blivit möjligt allenast därigenom, att motionärerna givit principen om det privatekonomiska intressets avkoppling en betydelse, som den aldrig haft eller aldrig kan få.» Sedan talas det om *löner* och *omkostnader* i reservationen. Man behöver icke föranstalta om någon utredning för att få kännedom om dessa; det är bara att slå upp och se efter i handlingarna, till vilka belopp de omkostnaderna äro upptagna. För övrigt förhåller det sig på samma sätt med mycket av vad, som påpekades i herr Lithanders och herr Laurins anföranden. Herrarna visste ju nästan allting; inte behöver man föranstalta om en utredning för att få reda på saker, som man redan vet!

Sedan kommer ett yttrande av reservanterna, som jag anser ganska viktigt att taga upp till bemötande. Det heter först: »Styrelsen för aktiebolaget Vin- och spritcentralen hänvisar i sitt yttrande till den hösten 1923 verkställda undersökningen av nämnda bolag.» (Det var den undersökning, som jag nyss omnämnde och som jag lovade återkomma till.) Reservanterna fortsätta: »Denna undersökning avsåg dock huvudsakligen en granskning av bolagets soliditet och de olika tillgångarnas realvärde.» Jag nödgas påstå, att detta icke är riktigt återgivet. Det förhåller sig nämligen på det sättet — och detta fäster jag mycket stort avseende vid — att ifrågavarande opartiska undersökning, som föranstaltades av dåvarande statsrådet Beskow, utfördes av en kommission, bestående av tre personer. Av dessa hade endast en tidigare deltagit i granskningen av bolagets förvaltning. Av de båda andra ansågs den ene vara *oppositionsmän* mot bolaget. Den tredje var en av landets mest ansedda experter på revisionsområdet.

Nämnda utredning, som enligt reservanterna endast skulle undersöka soliditeten i företaget, avsåg enligt instruktionen »dels en granskning av de i balansräkningen per den 30 juni 1923 förekommande poster med särskild hänsyn till de olika tillgångarnas realvärde och till soliditeten av bolagets ställning, dels ock (och här kommer en sak, som jag ber herrar Lithander och

Ang.
undersökning
rörande sy-
stenbolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Laurin särskilt fästa sig vid) en sammanfattande ekonomisk *återblick* över bolagets hittillsvarande verksamhet, berörande i främsta rummet de mera betydelsefulla förvaltningsåtgärderna och inneslutande allsidiga upplysningar bl. a. angående de förhållanden och motiv, som föranlett deras vidtagande». Undersökningen avsåg enligt samma instruktion jämväl spritcentralens *dotterbolag*. Denna undersökning föranstaltades, såsom jag nyss nämnde, av dåvarande finansminister Beskow. Efter densamma ingick Kungl. Maj:t å statens vägnar ovan omtalade avtal med Vin- och spritcentralen. Om utredningen studeras av de ärade motionärerna, torde de där finna svar på många av sina frågor.

I reservationen talas vidare om de sociala verkningarna av det nuvarande restriktionssystemet enligt herr Ljunggrens m. fl. uppfattning. Jag skall icke nu ingå på någon närmare utläggning av denna sak. Jag vill endast framhålla, att det måste vara oriktigt att med ledning av statistiken för endast åren 1923, 1924 och 1925 säga, att en *jämn* stegring av spritkonsumtionen har skett. Jag tror icke, att man får använda statistik på det sättet, utan man får väl, såsom också kontrollstyrelsen rekommenderat, taga saken på längre sikt och låta statistiken omspanna flera år.

Reservanterna förklara, att de icke kunnat finna, »att de genom de avgivna yttrandena förebragta utredningarna vederlägga de i motionen nr 309 framförda synpunkterna, att det nuvarande restriktionssystemet icke givit en tillfredsställande nykterhetseffekt». Jag skulle knappast tro, att reservanterna någon gång bli tillfredsställda i detta avseende. Statistiken visar dock, att nykterhetstillståndet i högst avsevärd grad förbättrats sedan tiden före restriktionssystemets ikraftträdande. Jag skall icke besvara med några siffror i det fallet. Jag tror för övrigt icke, att reservanterna skulle bli belåtna ens om totalförbud infördes, ty fylleriförseelser förekomma ju även i länder, där förbud råder. Det finnes ju en jämförande statistik, som avser läget i Finland och Sverige i detta fall; man kan visserligen diskutera, huruvida en direkt jämförelse är möjlig, och jag skall heller icke göra en dylik jämförelse, utan bara säga, att det är ett faktum att det förekommer ett mycket stort antal fylleriförseelser i Finland.

Till slut vill jag påpeka vad som framhållits i utskottets utlåtande, nämligen att under den tid avtalet gäller, är dock statens inflytande över Vin- och spritcentralen betryggande. Av de åtta styrelseledamöterna tillsätter staten fyra, däribland ordföranden och vice ordföranden. Staten har därigenom majoritet i styrelsen. Av bolagets revisorer utses hälften av staten, och dessutom är jourhavande direktören tillsatt av Kungl. Maj:t. Man kan sålunda påstå, att »staten beretts *överbäggande* inflytande på bolagets ledning». Men som sagt, man kan mycket väl diskutera formerna för statens inflytande. Detta må man dock göra först när det är fråga om att ingå ett nytt avtal. Jag anholder, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Petersson** i Broaryd: Herr talman! Utskottets ärade ordförande började sitt anförande med att tillkännagiva, att han förut varit en av herr Lithanders trognaste anhängare, men att han under utskottsarbetet blivit övertygad om att han varit inne på fel väg. Förhållandet är raka motsatsen med mig. Jag har under arbetet blivit mer och mer förvissad och övertygad om, att den utredning, som här kräves, är av nöden och att både billighet och rättvisa fordra, att förslaget därom villfares.

Vid 1921 års remissdebatt den 17 januari uttalade doktor Bratt som svar på en framställd fråga, huruvida aktiebolaget Vin- och spritcentralen var att anse såsom en statlig eller en enskild organisation, att han på denna fråga kunde

svara varken ja eller nej. »Men», tillade han, »det finns många olika blomster i vår herres örtagård». Jag vill här kraftigt understryka detta blomsters egenart, och jag skall villigt erkänna, att jag under mitt utredningsarbete i utskottet funnit denna växt vara alldeles enastående i sitt slag. Vad jag däremot funnit tvistigt är, om namnet blomster kan försvaras. Den utredning, som här motionsvis begäres, har synts oss reservanter synnerligen välbefogad, under det att utskottsmajoriteten funnit det vara bra som det är. Jag vill dock medgiva, att sedan man tagit del av och beaktat alla de yttranden, som avgivits av de ansvariga myndigheterna, vill det mod till att gå emot desamma och gå in för bifall till motionärernas krav. Jag kan tillägga, att det ser ut som om man behövde mod även här i kammaren, om man skall yttra sig i detta ämne.

Jag utgår ifrån, att sprit är och förblir sprit, i vilken situation den än tillhandahålles. Min orubbliga tro är, att så länge denna vara finnes i handeln, lika länge kommer det att finnas mänskliga individer, som socialt gå under för dess verkningar, och lika länge skola andra tillskansa sig obehöriga ekonomiska vinster vid handhavande av försäljningen av varan. Det kan nu anmärkas, att jag under utskottsarbetet låtit mig ledas av vissa förutfattade meningar, men ingen kan dock bestrida, att de skäl, som jag avgivit, stå på erfarenhetens grund.

Jag skall här i största korthet uppehålla mig vid den del av frågan, som rör sig om de ekonomiska problemen. Det har varit med stort intresse, som jag iakttagit, huru den genialiske skaparen av detta system, just då det rört den ekonomiska sidan av saken, visat sig vara inne på sitt rätta verksamhetsfält. Här lämpar sig anpassningen med delvis enskilt och delvis statligt system på utomordentligt lyckligt sätt för vederbörande. Vad som inte lämpar sig för den ena sidan av saken bollar man hastigt och lustigt över till den andra. Likaså har vederbörande här förstått att kombinera enskild företagarverksamhet och enskilda utvecklingsintressen med den pondus, som statens medverkan obestriddigt skänker ett dylikt företag. Det mest betänkliga i denna organisation synes mig dock vara, att gränserna emellan det statliga och enskilda äro i vissa fall oklara. Jag för min del vill göra den personliga deklarationen, att jag helt är vunnin för den åsikten, att ett förståtligande i full utsträckning måste ske snarast möjligt, ty endast därigenom kan en fullt betryggande ekonomisk kontroll uppnås. Vad angår den nuvarande kontrollen, så har ju denna undan för undan skärpts och detta huvudsakligen med anledning därav, att den allmänna opinionen krävt en skärpt ekonomisk kontroll. Verkningarna av en dylik skärpt kontroll hava glädjande nog ej uteblivit, utan kan man ur siffrorna år från år under de senaste åren utläsa en förbättring. Mot denna bakgrund kan man inte säga annat, än att den bryska och många gånger som ovederhäftig stämplade opinionen utträttat något gott, ty ingen vet hurudana förhållandena varit, om ej denna opinion funnits till.

Nu säger man, när man kommer in på kontrollen, antingen att vederbörande organisation är av sådan natur, att det allmänna ej äger någon kontrollrätt; eller ock, där sådan rätt ligger i öppen dag, så pekar man på de av Kungl. Maj:t tillsatta förtroendemännen, vilkas uppgifter huvudsakligen äro av kontrollerande art. Ja, man till och med gör gällande, att ett bifall till utredningskravet skulle innebära en rätt så allvarsam anmärkning mot dessa män. Vi reservanter hava dock i vår motivering framhållit, att undersökningskravet synes oss icke innebära något misstroende mot de personer, vilka äro utsedda att bevaka det allmännas intresse på ifrågavarande områden, då nämligen deras befogenheter icke torde sträcka sig så långt, som erfordras för en så ingående och omfattande undersökning, som den i motionerna påyrkade. Vad angår omkostnaderna synas dessa inom samtliga företag, men alldeles särskilt inom

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Vin- och spritcentralen, kunna avsevärt nedbringas. Jag kan omöjligen för min del godkänna det uttalande, som gjorts av aktiebolaget Vin- och spritcentralens styrelse i deras infordrade yttrande å sid. 33, där styrelsen uttalar, att »Lönerna till ledningen och förvaltningspersonalen äro enligt vår uppfattning att anse som relativt låga.» Min uppfattning är den rakt motsatta, särskilt då det gäller ledningen. Enligt tillgänglig redogörelse åtnjuter verkställande direktören i Vin- och spritcentralen en årlig lön av 40,000 kronor jämte fri bostad, kassadirektören 25,000 kronor jämte fri bostad, bolagets ombudsman i ett för allt 23,000 kronor per år. Aktiebolaget J. D. Grönstedt & C:o har två verkställande direktörer, vilka vardera åtnjuta 25,000 kronor i årlig lön. Porterbryggeriaktiebolaget D. Carnegie & C:o har en verkställande direktör, som åtnjuter en årlig lön av 40,000 kronor. Chefen för Karlshamns-filialen åtnjuter en årslön av 19,000 kronor jämte fri bostad. När jag för en kort tid sedan åhörde en debatt här i kammaren, under vilken det diskuterades i ungefär 3 1/2 timme, huruvida en utgiftspost på 57,000 kronor skulle beviljas till förmån för landets egnahemsbyggare, tänkte jag ovillkorligen på de ungefär lika stora summor som enskilda personer, vilka äro anställda i den statliga sprithandelns tjänst, sträcka sina giriga händer efter, och då undrade jag verkligen vart det parti, som ställt de smås väl främst på sitt program, styr hän. Jag kräver för min del, att alla, som ömma för de små i samhället, skola se till att en sänkning av de oskäligt höga lönerna kommer till stånd. Det gäller ju här sprithantering, d. v. s. en i och för sig samhällsskadlig verksamhet. De nyss anförda lönesiffrorna äro hämtade ur den redogörelse, som avgavs år 1923 på föranstaltande av dåvarande chefen för finansdepartementet och vilken redogörelse ofta återopas, då det gäller att hindra en dylik undersökning, som här kräves.

Vad angår den år 1923 verkställda undersökningen, vilken jag noga studerat, vill jag som min åsikt framhålla, att densamma ej kan ersätta den undersökning, som här kräves av motionärerna, ty den år 1923 verkställda undersökningen hade till huvuduppgift att undersöka de olika tillgångarnas realvärden och soliditeten av bolagets ställning. Jag vill särskilt gentemot utskottets ärade ordförande anmärka detta. Jag har läst den avhandling, vari den år 1923 verkställda undersökningen resulterade, och jag får erkänna, att befunne jag mig i den ställningen, att jag skulle låna Vin- och spritcentralen pengar, skulle denna avhandling för mig vara en synnerligen värdefull ledning. Den visar nämligen, att Vin- och spritcentralen är ett solitt företag. Vill jag där- emot gå in på en närmare granskning av Vin- och spritcentralens förvaltning, duger ej den avhandlingen. Från 1917 till den 30 juni 1923 hade Vin- och spritcentralen en bruttovinst av 187,752,900 kronor. Men nettovinsten, var finns den? Till statsverket har ej inlevererats mer än 21,116,000 kronor! Vart har återstoden tagit vägen? Utgifterna redovisas endast i stora klumpsummor. Sådant kan ej godkännas. Kan utskottet verkligen göra gällande, att allt är bra, som det är? Man har ej fått se en enda verifikation. Här är ju fråga om en helt annan undersökning, ty här kräves en undersökning av hela systemet i avsikt att utröna, om detta fyllt sin uppgift såväl socialt som ekonomiskt. Vidare kräva motionärerna att undersökningen skall förrättas av personer, som otvivelaktigt äro oberoende av de ekonomiska företagen och helst tagas ur de olika politiska partierna, under det att den år 1923 företagna undersökningen verkställdes av utav Kungl. Maj:t utsedda revisorer samt av en för dessa av Kungl. Maj:t förordnad suppleant. Jag får, inom parentes sagt, upplysa utskottet om, att undersökningen 1923 tillgick så, att densamma verkställdes av nämnda suppleant och därefter godkändes av revisorerna.

Bibehållandet av ett antal av dessa s. k. dotterbolag motiveras med det anseende och den erfarenhet på den utländska vin- och spritmarknaden deras led-

ning besitter. Det förefaller den oinvigde som om detta skäl vore mycket långsökt. Vad som är säkert och vad som ej kan bestridas det är, att om dotterbolagen endast upprätthållas för den orsakens skull, så äro de säkerligen ej värda vad de kosta. I detta sammanhang vill jag erinra om, att man, beträffande såväl aktiebolaget Vin- och spritcentralen i dess nuvarande form som dess dotterbolag, påstått, att det vore nödvändigt, att sprithandeln omhänderhades av bolag och ej av staten, enär det knappast vore förenligt med statens höghet och värdighet, att staten uppträdde som sprithandlare på den utländska marknaden. Till detta vill jag svara, att, då staten gått in för att inom det egna landet åt sig bevara det avgörande inflytandet, då det gäller försäljningen av rusdrycker, så fordrar väl konsekvensen att staten även behåller sin överhöghet, då det gäller inköpen.

Vad slutligen angår den allmänna opinionen ute i landet, så anser jag för min del, att densamma skall tillmätas samma betydelse i detta fall som i en del andra, synnerligast då det här ej är fråga om några nya experiment, vars verkningar man ej kan överblicka. Jag för min del vill taga ett bestämt avstånd från allt, som kan betecknas som överdrift och ovederhäftighet. Men den begår säkerligen ett svårt misstag som vill, att man skall trotsa den allmänna opinionen och avslå undersökningskravet, ty den allmänna opinionen kommer säkerligen, om nämnda krav avslås, att växa sig allt starkare och starkare. Den kommer att finna en riklig näring därigenom, att allmänheten kommer att resonera som så: finnes ingenting att dölja, varför motarbetar man då en undersökning?

Herr talman! Med denna motivering yrkar jag bifall till den av mig och herr Bodén avgivna och vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag kommer att fatta mig mycket kort. Jag måste dock framhålla ett par saker.

Jag tycker, det är egendomligt, att herr Lithander, innan han gick att yttra sig här i kammaren, icke gjorde sig besvär att läsa igenom Vin- och spritcentralens sista årsberättelse. Herr Lithander säger, att jourhavande direktören i Vin- och spritcentralen icke skulle ha rätt att »titta på» dotterbolagen, men enligt instruktionen för jourhavande direktören i Vin- och spritcentralen åligger det honom särskilt att tillse »att Spritcentralen och dess dotterbolag i allo ställa sig till efterrättelse de vid varje tid gällande bestämmelserna på rusdryckslagstiftningens område; att bolagen noggrant fullgöra villkoren i avtal mellan Kungl. Maj:t och spritcentralen eller dess dotterbolag angående upplåtande av rätt att idka partihandel med rusdrycker m. m., så ock i övrigt, på sätt i avtalen förutsattes, driva sin verksamhet på ett för staten och det allmänna gagneligt sätt; att föreskrifterna i respektive bolags ordningar, i synnerhet i vad de åsyfta att tillgodose statliga och allmänna intressen, noga iakttagas; att kalkylerna rörande vederbörande bolags fabrikat och varornas försäljningspris äro riktigt uppgjorda; att erforderlig statistik över rusdrycksförsäljningen varder behörigen upprättad och avlämnad till vederbörlig myndighet; att skatt å rusdrycker, som det åligger Spritcentralen eller dess dotterbolag med partihandelsrätt att uppbära för statsverkets räkning, vederbörligen debiteras och inbetalas; skolande jourhavande direktören därvid, gemensamt med en av de av Kungl. Maj:t utsedda revisorerna i Spritcentralen eller dotterbolag, med ledning av vederbörande bolags böcker till riktigheten bestyrka de uträkningar, som skola ligga till grund för bolagens inlevereringar av skatt till staten; samt att vid bokslutens uppgörande bolagens tillgångar upptagas till skäliga värden.» Jourhavande direktören i Vin- och spritcentralen har sålunda precis samma granskningsskyldighet beträffande dotterbolagen som beträffande Vin- och

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

spritcentralen. Hur kan herr Lithander då komma och påstå, att jourhavande direktören ej får titta på dotterbolagen? Jag kan heller icke underlåta att anföra en episod som ger relief åt den kampanj som föres mot Vin- och spritcentralen. Det finns en tidning som heter Nationen. Jag vet icke vem som äger den, men en herre, som heter Adolf Anderson brukar skriva mycket i den. I ett av de sista numren av denna tidning heter det bl. a. i en artikel med titeln: »Kravet på revision av spritmonopolet» följande: »Den behöfliga förståelsen hos statsmakterna ernåddes genom olika slag av subsidier, 'gåvor' till politiska partier, värlönlade förtroendeuppdrag hos monopolet till riksdagsmän och andra inflytelserika personer, som gärna önskade en 'arbetsfri inkomst' etc. Herr C. G. Ekman intygade på sin tid för direktör Adolf Anderson, att det liberala partiet 1920 emottagit en 'gåva' av dr Bratt på 50,000 kronor, och föreningen 'Frisinnade kvinnor' likaså en 'gåva' på 20,000 kronor — uppgifter, som han visserligen senare offentligt förnekat, men vilkas riktighet direktör Anderson är beredd att med ed intyga.» En agitation, som tar sig sådana uttryck, tycker jag man borde kunna vara färdig med när som helst. Jag är övertygad om att i riksdagen icke finnes någon ledamot, som hyser tvekan om att icke de i denna tidningsartikel lämnade uppgifter, som jag nyss läste upp, äro oriktiga. Då man emellertid kan komma med sådana påståenden offentligt, är det lätt att förstå, av vad art de påståenden, som framställas vid samtal man och man emellan äro. Det är karakteristiskt för hela denna agitation, att sådana på heder och ära gående beskyllningar kunna framslungas.

Jag har icke, innan denna debatt avslutas, kunnat underlåta att anföra detta flagranta exempel på arten av den agitation som i denna fråga föres.

Sedan är det en sak till. I den av herr Petersson i Broaryd och herr Bodén avgivna reservationen uttalas, att det synes reservanternas vara i hög grad önskvärt — icke minst för de företag, det här gäller — att en undersökning på sätt, som i motionen nr 309 påyrkas, kommer till stånd. Reservanternas fortsätta: »Det i motionerna framställda undersökningskravet synes oss icke innebära något misstroende mot de personer, vilka äro utsedda att bevaka det allmännas intresse på ifrågavarande områden, då nämligen deras befogenheter icke torde sträcka sig så långt, som erfordras för en så ingående och omfattande undersökning som den i motionerna påyrkade.» Reservanternas mena tydligen, att styrelseledamöterna och revisorerna i ett bolag icke skulle ha samma undersökningsrätt som av Kungl. Maj:t tillsatta granskningsmän skulle få. Det kan då åtminstone ingen påstå, som gjort sig mödan genomläsa aktiebolagslagen! Jag tycker, det är ganska underbart, att riksdagsmän kunna komma med ett påstående, att ett bolags styrelseledamöter och revisorer icke skulle ha rätt få reda på allt, som förekommit i bolaget. Det är första gången, jag hört ett sådant påstående i riksdagen. Enligt aktiebolagslagen skola alla handlingar, som finnas i respektive bolags ägo, tillhandahållas dessa personer. Men vore det så, som herr Petersson i Broaryd tyckes tro, att bolagets styrelser och revisorer ej skulle ha rätt att få se alla bolagens handlingar, då förstår jag hans krav på en grundlig revision. Herr Petersson i Broaryd tyckes misstro all revision, där icke han varit i tillfälle att granska till räkenskaperna hörande verifikationer, men en sådan revision blir sannerligen inte lätt att åstadkomma!

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talaren har tagit alldeles fel. Jag har icke talat om dotterbolagen utan jag har endast sagt, att vederbörande icke hade rätt att titta på dotterdotterbolagen. Detta mitt påstående

kan jag styrka genom att omtala, att kapten Bernström på en direkt fråga från en person, som var intresserad av detta ämne och som frågade honom: »Har kapten en så vittgående fullmakt, att ni kan gå in på Stockholms allmänna restaurantaktiebolag och bedja att få se bolagets böcker», gav ett klart nekande svar i det han tillade »Min fullmakt omfattar endast Vin- och spritcentralen samt detta bolags dotterbolag i första led.» — Därmed har jag besvarat den anmärkning, som den siste ärade talaren framställde mot mig.

Eftersom jag nu har ordet och det har varit tal om revision och om allegater och dylikt, skall jag bedja att få ställa en fråga till den ärade revisorn, herr Eriksson i Grängesberg. Jag har sagt, att han på grund av sin omfattande övriga verksamhet icke gärna kan utöva en mera ingående revision. Skulle han vilja svara mig på denna fråga: Har han granskat kassaböcker och allegater alla år, något år eller intet år? Märk väl, kassaböcker och allegater?!

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Mitt anförande skall icke bli långt. Jag skall blott hemställa till herr Lithander att uppgge namnet på något av Vin- och spritcentralens »dotterdotterbolag».

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! I likhet med herr Johanson i Stockholm ber jag att få hemställa till herr Lithander att nämna, vilka bolag som äro dotterdotterbolag till Vin- och spritcentralen.

Vidare skall jag be att få fråga herr Lithander, i vilket bolag i Sverige, av samma storlek som Vin- och spritcentralen, revisorerna i detalj granska alla räkenskaper och allegater. I Vin- och spritcentralen har man en sifferrevision, som utföres av tjänstemän, vilka icke ha någon annan sysselsättning och som förestås av en av bolagets revisorer.

Herr **Lithander**: Herr talman! Att granska kassaböckerna och därtill hörande allegater, brukar vara den viktigaste av de uppgifter, som åligga revisorerna i ett bolag.

Som exempel på ett dotterdotterbolag till Vin- och spritcentralen skall jag be att få nämna aktiebolaget Fenixpalatset, som innehas av Stockholms allmänna restaurantaktiebolag.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Var det så att Fenixpalatset var dotterdotterbolag till Vin- och spritcentralen? Var det meningen? (Herr Lithander: ja!) Ja, då skall jag bedja att få litet bättre utrett släktskapsförhållandet mellan dessa två företag.

Vidare skall jag be att få meddela, att Vin- och spritcentralen har fyra revisorer. Av dessa är en fullt avlönad och granskar bolagets räkenskaper dag för dag. Detta är hans uteslutande sysselsättning. Jag förmenar att revisionen i Vin- och spritcentralen är ordnad på ett ganska tillfredsställande sätt.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman, !Jag måste tacka för den upplysning, jag fick av herr Lithander rörande Vin- och spritcentralens dotterdotterbolag, ty jag måste erkänna, att jag inte har någon aning om tillvaron av detta dotterdotterbolag, oaktat jag har äran vara medlem av styrelsen för aktiebolaget Vin- och spritcentralen. Jag tycker herr Lithander borde tagit reda på sistnämnda bolags organisation, innan han började med en så utom-

*Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

ordentlig energi ge sig på en kritik av bolaget. Något dotterdotterbolag till Vin- och spritcentralen existerar inte.

Herr Lithander: Herr talman! Det händer, att aktiebolaget Fenixpalatset är frukten av någon illegitim förbindelse.

Herr Forssell: Herr talman! Det är herr Johansons i Stockholm något övermodiga inpass i diskussionen, som föranlett mig att vid denna mycket sena timme begära ordet. Herr Johanson i Stockholm riktade en allvarlig reprimand till herr Lithander, för att denne icke skulle tillräckligt omsorgsfullt ha satt sig in i Vin- och spritcentralens förhållanden. Jag får då säga, herr talman, att man har verkligen rätt att gentemot en ledamot av Vin- och spritcentralens styrelse uttala, att han på kritiken av Vin- och spritcentralen ställer beyddigt större anspråk, än Vin- och spritcentralens styrelse ställer på sig själv. Man begär av kritiken, att den skall helt och hållet vara inne i hela den labyrinth, i hela den irrgångssalong, som detta företag utgör, samtidigt som man får läsa uttalanden från detta företags styrelse, vilka stå i uppenbar strid med de dokument, som ingå i riksdagstrycket.

Jag skall bedja att som bevis för detta mitt påstående få ur det utskotts-
betänkande, som vi här ha i våra händer, andraga några citat och jämföra dessa, med vad som finnes skrivet i tidigare årgångar av riksdagstrycket. Jag finner t. ex., att utav den rapport, som av Vin- och spritcentralens styrelse avgivits till andra tillfälliga utskottet och som är undertecknad av styrelsens ordförande och kontrasignerad av dess sekreterare herr Marcus, bolagets styrelseordförande tar på sitt ansvar att lämna några uppgifter, som jag tycker kunde behöva kontrolleras och en smula revideras. Här säges alltså på sid. 48 följande: »Tanken att bolaget skulle komma att inleverera större belopp såsom vinstmedel till statsverket har vid bolagets uppkomst spelat en mycket underordnad roll». Ja, det säger man år 1926 beträffande Vin- och spritcentralens tillkomst! En sådan legend söker man nu att sprida ut! Men går man tillbaka till det äldre riksdagstrycket och läser om de motiv, som förebragtes i båda kamrarna, när det på sin tid gällde att motivera och försvara de avsteg, man tillät sig i förhållande till då gällande rusdrycksförordning, nämligen 1917 års rusdrycksförordning, vilken ju medgav en enskild partihandel, som man emellertid på förvaltningsvägen eluderade genom att vägra de partihandelslicenser, som kontrollstyrelsen skulle kunnat utdela efter ansökan av dem som önskade erhålla dylika licenser — gör man det, ja, då finner man något helt annat. Då yttrade finansministern Hjalmar Branting den 31 december 1917 till statsrådsprotokollet, att nu var ett stort bolag, Spritcentralen, i sin första början, vilket bolag representerade en betydande del av reningsverksamheten och den övriga partihandeln inom riket, och att ledningen och avkastningen av detsamma blivit erbjuden till statsmakterna. »Ledningen och avkastningen» — observera detta, mina herrar! Och ett år härefter, i januari 1919, kom så samma fråga på tal i första kammaren. Man kritiserade monopoliseringstendenserna, och herr Thorsson svarade, att man fick icke vara ledsen över detta monopolorgan, som kommit till i motsats till den gällande lagstiftningen, emedan statsverket genom det sätt, varpå organet vore bildat och fungerade hade att påräkna de miljoninkomster, som denna rörelse skulle giva därigenom att bolagen — det var då hela koncernen — försäkrat sig vara nöjda med 7 % på det nedlagda kapitalet, under det att alla övriga inkomster skulle komma att tillfalla statsverket. Ja, mina herrar, så ha ministrarna, under vilkas hägn denna monopolisering kommit till stånd, inför folkrepresentationen motiverat densamma. Men år 1926

har man i Vin- och spritcentralen panna att säga, att frågan om vinstmedel för statsverket har vid bolagets tillkomst spelat en underordnad roll.

Detta var, mina herrar, en punkt, vid vilken man sannerligen har rätt att sätta ett frågetecken, men jag skall icke dröja med att komma med ännu ett belägg. Här står i rapporten till det tillfälliga utskottet följande: »Visserligen ställdes i början av år 1921 från finansministern till bolaget en förfrågan, huruvida staten kunde emotse något avsevärdare belopp i vinstmedel för år 1920.» (Detta var under år 1921). »Denna hemställan», heter det vidare, »som skedde under uttrycklig hänvisning till statsverkets utomordentliga behov av inkomster, föranledde bolaget att med väsentlig minskning av de avskrivningar och fonderingar, som eljest varit avsedda, ställa 5 miljoner kronor av 1920 års vinst till statsverkets förfogande.» Så skildrar man sin ädelmodiga hållning och sin generositet mot statsverket, då man lämnade detsamma 5 miljoner kronor »av 1920 års vinst». Men, mina herrar, går man till riksdagstrycket för år 1922, så får man veta, hur det verkligen förhöll sig. Jag hänvisar här till riksräkenskapsverkets betänkande, som är bilagt inkomst- och utgiftsberäkningarna i 1922 års statsverksproposition och till den diskussion, som sagda år uppstod i riksdagen i samband med finansminister Thorssons första proposition rörande partihandelsmonopolets reglering. Där kan man inhämta, att ännu i början av oktober 1921 hade dessa 5 miljoner kronor icke inlevererats. Man får också veta, att riksräkenskapsverket i oktober 1921 måste vända sig till Vin- och spritcentralen och fråga, varför de medel av 1920 års vinst, som skulle bli disponibla under år 1921, icke ännu inbetalts till statsverket. I sitt svar till riksräkenskapsverket meddelade då bolagets styrelse, att anledningen till att de 5 miljoner kronorna icke inlevererats var att söka i den omständigheten, att, då bolagets rörelsekapital vore relativt begränsat, den ifrågavarande inleveransen icke kunnat ske utan att beloppet skulle upplånas. Detta sade man trots den oerhörda omsättning som vid den tiden förekom. Man hade mycket väl kunnat i behörig tid och utan upplåning göra en dylik inleverans, om man icke bundit pengarna i företag, som ingalunda hade med monopolets uppgifter att göra. Först i slutet av december 1921 kunde bolaget inleverera beloppet. Det framgår vidare av handlingarna för år 1922, att det ingalunda var av 1920 års vinstmedel, summan sent på året 1921 inlevererades till statskassan. I själva verket åstadkommos dessa medel genom den nybeskattnings av allmänheten, som Spritcentralen i form av höjda priser genomförde från och med juli 1921. Då riksdagen beslöt att höja omsättningsskatten, passade Vin- och spritcentralen på att höja sina priser, och denna prisförhöjning lärde för det sista halvåret 1921 ha tillfört bolaget t. o. m. en större merinkomst än de 5 miljoner man åtagit sig att inleverera till staten för 1920 års verksamhet. Så förhöll det sig med den saken och så kom inleveransen till stånd, under det man nu har kurage att säga, att det gällde en inleverering »av 1920 års medel». Det må verkligen, när man från Vin- och spritcentralens sida tager sig ton och tillåter sig gentemot en kritiker säga, att han icke har reda på vad som passerat framhållas, att Vin- och spritcentralen har försökt att införa det tillfälliga utskottet lämna en alltigenom oriktig framställning av vad som härvidlag skett.

Herr talman, mina herrar! När man på denna punkt kan kontrollera, om man har litet minne av vad som passerat, vad som förekommit, frågar man sig, huru det förhåller sig på alla andra punkter. Denna sida av Vin- och spritcentralens rapport till det tillfälliga utskottet gör en verkligen benägen att tro, att det nog skulle vara ganska nyttigt med en liten strålkastare in i skrymslena på detta enväldiga företag, som i alltför stor utsträckning håller saker och ting fördolda. Jag tror att den fråga, som vi här ha att göra med, är en fråga, som

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

vi icke kunna komma ifrån, helt enkelt därför att vi här ha att göra med symtom av en friktion, vilken vi kunna räkna med för framtiden. Det gäller helt enkelt och simpelt den naturliga strävan hos folkrepresentationen att göra sin suveränitet gällande gentemot ett stort företag, som i sin hand har betydande belopp, vilka de fått på grund av ett utav staten lämnat monopol. Här finns en tendens att skapa organismer, som varken äro statliga eller kommunala och ej heller privata, ett slags organismer i en fjärde administrativ dimension, som ingen människa kommer åt. Angripas de från statens eller kommunens sida, heter det, att de äro privatföretag, och begär en privatman upplysningar, säger man, att det går icke an, ty här föreligger ett statligt eller kommunalt företag. Det är en spökgestalt, som är ogripbar för varje kritik, vilken vill tränga in i detaljerna och se saken ansikte mot ansikte. Detta är ett ohållbart läge, som riksdagen måste söka komma ifrån, och det är helt naturligt, att så länge man från Vin- och spritcentralens sida icke fogar sig i riksdagens supremati, kommer denna schism att fortsätta. Det är alldeles själfvallet, att i det långa loppet kommer riksdagen att stå som segrare, och det vore bra mycket klokare, om man från Vin- och spritcentralens sida såge detta faktum i ögonen och böjde sig i tid, så att konflikten icke till slut bleve av alltför skärpt karaktär.

Nu måste jag säga, att jag med en viss tillfredsställelse konstaterat utskottsmajoritetens formuleringar. Man finner ju, att utskottet betonar, att här behöves en omprövning i frågan om formerna för organisation och revision. Majoriteten skjuter emellertid saken på framtiden; allt detta som man anser behöfligt, finner man sig icke kunna vinna förrän vid det nuvarande avtalets utgång. Man ser sig tydligen icke i stånd att få det genomfört under det nu gällande avtalstiden. Jag tror dock, att man i den delen ser litet för pessimistiskt på statsmakternas möjligheter. Har man den uppfattningen, att här behövas nya former, bör man gå in för att söka skapa dem redan nu och icke skjuta det hela på framtiden. Jag tror, att det på många håll förefinnes en känsla av att man redan före avtalstidens utgång både behöver och kan finna någon form för en undersökning, som sedan kan ligga till grund för en uppgörelse i form av ett nytt avtal. Man bör i det hänseendet se till, att man får en rätt ordning på frågorna. Undersökningen behövs som *förutsättning* för det nya avtalet; man skall icke sluta detta i blindo och få undersökningen till stånd, *sedan* man redan bundit sig. Det är en sådan tanke, som ligger bakom de sympatier, som på sina håll torde finnas för vissa tankegångar i reservationen. Å andra sidan är man nog på de håll jag åsyftar icke benägen att i allo skriva under de motiveringar och formuleringar, som förekomma i den föreliggande reservationen, och man drager sig nog av naturliga skäl särskilt för formuleringen i yrkandets första punkt. Jag tänker därvidlag på det uttryck som står på tredje raden »helst inom olika politiska partier». Jag tror, att man skulle kunna samla på en bredare front alla dem, som ha en känsla av att någonting här behöver göras, om man ströke motiveringen och nämnda uttryck. Jag vill sålunda, herr talman, anhålla om bifall till reservationen med uteslutande av motiveringen och med uteslutande av de ord, som jag nyss citerade: »helst inom olika politiska partier».

I detta yttrande instämde herrar *Järte, Weibull, Bengtsson* i Kullen och *Lilliecreutz*.

Herr **Eriksson** i Grängesberg: Herr talman! Jag begärde ordet när jag hörde hur herr Forssell begynte sitt anförande. Jag trodde, att alla vi som vågade kritisera motionärerna, skulle riktigt få »storsmockan», men därav blev intet. Jag förstår inte, att herr Johanson »tog sig ton» genom att han efter-

lyste, vilka Vin- och spritcentralens dotterdotterbolag voro. Han fick ju också bekräftat, att några sådana icke funnos och att uppgiftslämnaren sålunda varit på fel väg.

Den siste ärade talaren uppehöll sig vid frågan, när 1920 års vinst inlevererades till statsverket och andra dylika spörsmål. Är det sådana frågor, som skola bli föremål för undersökning och revision eller vad är det för någonting egentligen? Under åren 1917—1922 ha från bolaget inlevererats i vinst 21 miljoner och i skatter 20 miljoner kronor, sålunda tillsammans 41 miljoner, under det att aktieägarna fått 6 miljoner. Med den ståndpunkt riksdagen intagit till frågan om Vin- och spritcentralens vinstleverans till staten kan man, om man vill kritisera, möjligen anse att vinsten varit för stor. Men är det så, att herr Forssell kan få riksdagens majoritet med på att Vin- och spritcentralen skall lämna större vinst till statsverket, så är det ingen konst, så länge det svenska folket menar, att brännvin aldrig blir för dyrt — man kan få både 25 och 50 miljoner kronor — ty det är då bara att höja priset. Men detta innebär, att Stockholms stad genom kommunalskatten får taga ut en kolossal skatt av landsbygden, och det förstår man att herr Forssell såsom stockholmaren har ingenting emot.

En sak, som förvånat mig i detta sammanhang, är, att man icke får reda på, hur den ifrågasatta revisionen skulle gå till och vem som skulle utföra den. År 1923 tillkallade den dåvarande Tryggerska regeringens finansminister en man, som skulle vara pålitlig ur kritikernas och motionärernas synpunkt, nämligen nuvarande direktören för Stockholms stads gasverk, ingenjör Hultman. Denne man hade år 1920 i Stockholms stadsfullmäktige en sådan uppfattning i denna fråga, att han röstade emot det Brattska bolaget och ville neka det oktroj. Det var sålunda en man, som väl icke i något avseende kunde vara insyltad i det restriktionsbolag, som sedan kom till stånd; han hade ju ingalunda några sympatiska känslor för Vin- och spritcentralen. När inte ens han lyckades komma med någon kritik i detta fall, vem skall man då hitta på? När sedan Vin- och spritcentralen fick oktroj och man som jourhavande direktör tillsatte en man, som inte heller, såvitt jag vet, på förhand hade några särskilt sympatiska känslor mot bolaget utan som gick till sitt verk med kritisk blick på tingen, hur skall man då kunna få fram en annan, mera kritisk revision? Jag skulle vilja veta, hur revision skulle gå till för att skapa det förtroende, som man nu påstår att koncernen saknar!

Herr Weibull: Herr talman! Jag har endast det tillägget att göra, att år 1928 går kontraktet ut. Det har inte nämnts förut i debatten. Alltså har Kungl. Maj:t åren 1927 och 1928, för att framkomma till riksdagen med förslag i det hänseende förändring önskas med Vin- och spritcentralen beträffande dess organisation och kontrollen över densamma.

Herr Ljunggren: Herr talman! Jag kunde inte annat än förvåna mig över det sätt, på vilket herr Eriksson i Grängesberg bemötte den, som han kallade, agitation, som här bedrevs och som han med hänvisning till ett uttalande av en här i kammaren inte närvarande man karakteriserade. För herr Eriksson i Grängesberg torde det dock inte vara obekant, att även på det håll, som han själv räknar sig till, nämligen nykterhetsfolket, måhända även inom hans eget parti, finns det personer, som i denna sak hava ungefär liknande uppfattning som motionärerna och som måhända också deltaga i denna s. k. agitation.

Jag skall i det avseendet be att få påminna herr Eriksson om, att det inte var längre än blott för några dagar sedan, som framstående medlemmar av hans

*Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)*

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

egen nykterhetsgrupp voro med om att karakterisera just det förhållande, som vi här tala om, i det dagsprogram, som de tillsammans med oss uppsatte för det svenska nykterhetsfolket. Jag ber att få läsa upp en del av detta uttalande och på så sätt i protokollet bevara det som en protest mot herr Erikssons uttalande och som ett bevis för, att motionärerna i sitt krav stå i full samklang med Sveriges nykterhetsfolk. I det nykterhetsfolkets dagsprogram heter det sålunda bl. a.:

»Alltjämt kvarstå i alkoholhanteringen privata vinstintressen av betydande styrka. Alltjämt är tillverkningen av brännvin, utskänkningen av rusdrycker samt tillverkningen och försäljningen av starkare maltdrycker till väsentlig del föremål för enskild företagsamhet. Så länge ingen ändring skett härutinnan, kommer varje strävan till nykterhetsbefrämjande lagstiftning att mötas av ett hårdnackat och hänsynslöst motstånd från dessa företagare. Nykterhetsintresset inom och utom nykterhetsrörelsen bör därför skapa sig rörelsefrihet för vidtagande av de nykterhetsfrämjande åtgärder, som i framtiden kunna finnas erforderliga, och trygghet för att de föreskrifter, som komma att utfärdas, efterlevas, genom att *jämväl från förenämnda näringsgrenar bortskära det enskilda vinstintresset*. Härvid liksom i fråga om de företag, som redan genom dylik beskärning av privatintresset kommit till stånd, bör emellertid skapas erforderlig offentlig kontroll. Därjämte måste tillses, att icke i dess ställe hos offentligt framskjutna personer uppstår ett till inkomsten av styrelseledamotskap eller dylikt knutet intresse i alkoholhanteringsens fortbestånd.»

Jag hemställer, om inte vi, som hava en sådan uppfattning, äro i vår fulla rätt att vid varje lämpligt tillfälle och nu i detta fall kräva just den utredning, som kan behövas, för att bortskära dessa allmänna vinstintressen, som ligga i vägen för vad vi anse böra vara rätt och rimligt att genomföra.

Här har mest talats om granskning av Vin- och spritcentralen. Därom vill jag inte yttra mig. I motionen av undertecknad m. fl. ha ju också systembolagen angivits såsom lämpliga föremål för granskning, såsom ju ävenledes av flere föregående talare framhållits. Jag vill ytterligare betona det, att det i en offentlig inläga från kontrollstyrelsen konstateras, att ännu 1925 är det icke mindre än 13,437,000 kronor, vilka som restauratörernas bruttovinst hamna i de enskildas fickor i stället för att de borde komma det allmänna till godo. Man skulle ju också kunna tänka sig, att åtskilliga av systembolagens omkostnader skulle kunna väsentligt begränsas. Jag kom att se på en siffra i kontrollstyrelsens utlåtande beträffande systembolagens omkostnader, jag menar inte revisionsomkostnaderna, ty de äro säkerligen nödvändiga och kanske ännu mera nödvändiga än förut, utan jag menar en del andra, exempelvis styrelsearvoden. Det visar sig, att styrelsearvodena haft en viss tendens, alldeles som spritkonsumtion och fylleriförseelser, att hålla sig betydligt i höjden. Sista året uppgick styrelsearvodessumman närapå till en halv miljon kronor. Jag missunnar visst inte dessa herrar styrelseledamöter i våra spritbolag att kunna få sig en välkommen extrainkomst. Jag har själv suttit i spritbolag åtskilliga år som landstingets representant, så att jag vet ungefär, hur det kan förhålla sig i det avseendet. — För att inte någon skall missförstå mig, ber jag att få säga, att när jag utkvitterade mina arvoden överlämnade jag dem mot kvitto till välgörande ändamål. — Jag tog mig friheten att i det spritbolag, jag tillhörde, föreslå, att styrelsearvodet skulle utgå med 10 kr. pr sammanträde för de kanske tio, tolv, femton sammanträden som höllos om året i stället för de 500 kr. som eljes utkvitterades. Skillnaden skulle komma det allmänna till godo. Det föreföll mig, som herrar styrelseledamöter knappast hade anledning betrakta sig i högre ställning i ekonomiskt avseende än dåtida riksdagsmän — arvodet var då tio kronor om dagen. Förslaget blev emellertid avslaget. Det

var uppenbarligen med en viss sorg vederbörande tänkte på, att revisorerna skulle se den reservation, jag gjort till protokollet och möjligen tycka, att styrelsearvodet kunnat vara lägre.

Nu är det ju så, att styrelsesammanträdena förekomma tätare än förr, men jag hemställer ändå, om inte i synnerhet ordförandens arvode på många ställen och likaså styrelseledamöternas i förhållande till presterat arbete äro överdrivet tilltagna. På denna punkt finns, såvitt jag förstår, åtskilligt, som skulle kunna reduceras.

På tal om kontrollstyrelsens utlåtande, har jag funnit, att denna styrelse också pekat på en annan sak, nämligen spritbolagens antal. Det framhålles, att omkostnaderna skulle kunna nedsättas genom att förminska antalet bolag. Kontrollstyrelsen yttrar nämligen, att vilja statsmakterna genomföra en vida längre gående begränsning av systembolagens antal, kunna säkerligen avsevärda besparingar göras såväl i fråga om lönekontot som å åtskilliga andra omkostnadskonton. I detta avseende borde ock åstadkommas en revision.

Det har talats om dotter- och dotterdotterbolag i både legitim och illegitim form, när det gäller spritcentralen. Det har inte nämnts något om systembolagens dotterbolag. Även om systembolagen kanske icke äga några dotterdotterbolag, finns det i alla fall en sex, sju stycken dotterbolag, s. k. restaurangaktiebolag. Nu påpekar ju visserligen kontrollstyrelsen, att dessa bolag hava kommit till av praktiska skäl. Samma kontrollstyrelse säger dock, att ett systembolag kan få ett helt annat grepp om själva utskänkningen, då hela restaurangrörelsen på en restaurang ligger i bolagets hand. Även i fråga om dessa restaurangbolag skulle det kunna vara lämpligt att göra vissa undersökningar. Jag känner ett systembolag, som, efter vad jag vill minnas, har satt in 100,000 kronor i ett sådant restaurangbolag, ett dotterbolag, och så ha styrelseledamöterna, tror jag, tecknat en aktie var, för att det skall finnas det antal personer som lagen föreskriver för bildandet av ett aktiebolag. Systembolaget är sålunda den egentlige bildaren av dotterbolaget, ehuru en fyra fem personer ytterligare gått in med sina aktier. Nu säger kontrollstyrelsen, att det visat sig lämpligare att bilda restaurangbolag än hänvisa denna restaurangrörelse till särskild avdelning inom systembolaget. Jag skall då be att få nämna, att detta dotterbolags styrelse som jag avser är ingen sådan avdelning, utan den består, om jag icke är illa underrättad, av precis samma personer som systembolagets styrelse. Jag kan inte förstå, varför inte samma personer i systembolaget kunde sköta denna restaurangrörelse lika bra som samma personer kunna, sedan de bildat ett dotterbolag och genom detta bedriva denna rörelse. Hemligheten torde vara, att det inte är möjligt att få en extra ersättning eller extra styrelsearvode av systembolaget, som står under speciell kontroll, men att det går mycket lätt att få något tusental kronor extra i dotterbolaget eller restaurangbolaget, vilket också förekommer. Däri ser jag huvudsyftemålet med denna, åtminstone på det ställe, jag åsyftat, onödiga omläggning av restaurangrörelsen, så att den överföres till ett särskilt dotterbolag.

Med dessa få exempel har jag sökt visa, att även inom systembolagsrörelsen nog finnas saker och ting, som tåla att tänka på, och att det är fullväl befogat, att man ser till, vad som kan göras för att minska omkostnaderna. Om jag då därtill för min personliga och mina meningsfränders del lägger stor vikt vid den sociala sidan av saken, när jag ser, hur många tiotusentals fylleriförseelser förekomma i landet och hur spritkonsumtionen under senare år oupphörligt ökas, då har jag viss anledning undra, om det inte är möjligt att kunna genom granskning och utredning få sådana anordningar före-

Ang.
undersökning
rörande sys-
tembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

slagna, som även i detta avseende, på samma gång omkostnaderna nedbringas, kunna åstadkomma ett förbättrat nykterhetstillstånd i landet.

Nu säger utskottets ärade ordförande, att det allt som allt skulle kosta så mycket som 150,000 kronor, eller vad det var, att företaga en sådan undersökning. Jag tycker nästan, att den summan är väl liten att skrämma riksdagen med, då man har för avsikt att genom en sådan undersökning måhända kunna bringa miljoner in i statsverkets kassor i st. f. vad som genom en sådan undersökning utgäves.

Jag vet fullväl, att motiveringen i vissa delar av reservationen, som här anförts, inte tilltalar en del av kammarens ledamöter. Mig synes dock de skäl som anförts för en undersökning vara bärande. Jag har i vad jag nu framhållit sökt peka på, varför vi nykterhetsvänner vilja vara med om en sådan undersökning. Det är bl. a. därför, att vi tro, att denna undersökning skulle vara till gagn även i socialt hänseende, så att på samma gång en omkostnadsminskning ägde rum, ett bättre nykterhetstillstånd här i landet skulle åstadkommas.

Herr talman! För min del har jag ingenting att invända mot, att de där orden om »olika politiska partier» tages bort ur klämman, men jag kan inte finna, att det är nödvändigt att i övrigt frångå motiveringen.

Herr **Lithander**: Herr talman! Jag ber att få återtaga mitt yrkande för att förena mig med herr Forssell i hans yrkande.

Herr **Bodén**: Herr talman! Jag vill också återtaga mitt yrkande och instämma med herr Forssells yrkande.

Herr **Petersson** i Broaryd: Herr talman! Jag ber att få förena mig med herr Lithander i att instämma i herr Forssells yrkande.

Herr **Laurin**: Herr talman! Jag ber att få förena mig med herr Forssell i hans yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Forssell under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Bodén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Forssell under överläggningen framställda yrkandet.

Herr talmannen meddelade, att herr Bodén jämte 28 av kammarens ledamöter framställt skriftlig begäran om voterings verkställande medelst namnupprop, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 76 ja och 68 nej varjämte 13 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan intages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen		1	
» Andre Vice Talmannen			
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman			
» Löfgren i Stockholm	1		
» Hagman	1		1
» Eriksson i Stockholm	1		
» Hansson i Stockholm	1		
» Nylander			1
» Johanson i Stockholm	1		
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin			1
Herr Forssell		1	
» Carlsson i Stockholm		1	1
» Holmdahl		1	
» Järte		1	
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Karlsson i Nynäshamn			
» Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö	1		
» Andersson i Igelboda			
» Andersson i Tungelsta			
» Bernström			
» Christenson i Södertälje			
» Laurin		1	
» Mosesson			
» Abl			1
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg			
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta		1	
» Björnberg			
» Andrén		1	

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby	1		
» Olsson i Ramsta		1	
» Schill			
» Laurén			
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson	1		
» Lundkvist	1		
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam			
» Pettersson i Bjälbo			
» Sjögren	1		
» Johansson i Arkösund	1		
» Westman		1	
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Rimforsa			
» Björkman		1	
» Ericson i Boxholm			
» Ward	1		
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping		1	
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna		1	
» Hamrin		1	
» Carlström		1	
» Fast	1		
» Petersson i Broaryd		1	
» Svensson i Högsjöhult			1
» Lilliecreutz		1	
» Andersson i Löbbo	1		
» Göranson		1	
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult			
» Olsson i Blädinge		1	
» Svensson i Betingetorp			
» Leo			
» Blomquist			1
» Svensson i Grönvik		1	
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar	1		
» Olsson i Kalmar			
» Werner			1
» Gustafson i Vimmerby			
» Johansson i Krogstorp		1	
» Wagnsson	1		

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Olsson i Högby			
» Heiding		1	
» Wirsell		1	
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans		1	
» Svedman		1	
» Gardell i Stenstu			
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa			
» Törnkvist i Karlskrona			
» Kloo	1		
» Jeppsson			1
» Holmgren			
» Adler			
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup			
» Borggren	1		
» Persson i Fritorp			
» Björklund	1		
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund		1	
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler			
» Lovén	1		
» Jensen	1		
» Engberg			1
» Lindskog		1	
» Weibull	1		
» Bergström i Hälsingborg	1		
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge	1		
» Nilsson i Tånga	1		
» Olsson i Kullenbergstorp		1	
» Sköld			
» Andersson i Höör	1		
» Törnkvist i Bjuv	1		
» Paulsen	1		
» Fjellman		1	
» Månsson i Erlandsro		1	
» Nilsson i Hörby			1
Fru Nordgren	1		

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson			
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt		1	
» Uddenberg i Varberg			
» Andersson i Falkenberg			
» Larson i Tönnersa			
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing			
» Kristensson i Göteborg			
» Lithander		1	
» Sjöström	1		
» Pehrsson i Göteborg		1	
» Hedvall			
» Höglund	1		
Fru Thüring	1		
Herr Almquist		1	
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo		1	
» Olsson i Broberg			
» Olsson i Berg			
» Osberg			
» Carlson i Mölndal	1		
» Wallerius			
» Brännberg	1		
» Mårtenson	1		
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén	1		
» Danielsson		1	
» Gustafson i Kasenberg			
» Lindgren		1	
» Hansson i Trollhättan	1		
» Olsson i Mellerud	1		
» Alströmer		1	
» Ryberg		1	
» Gustafsson i Älvsered		1	
» Johansson i Väby			
» Petersson i Lerbäcksbyn		1	
» Weijne	1		
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen		1	
» Magnusson i Skövde			
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården			
» Vahlstedt		1	

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Lundén		1	
» Anderson i Storegården			
» Bodén		1	
» Hedin			
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken			1
» Carlsson-Frosterud			
» Andersson i Prästbol			
» Ros			
» Norling	1		
» Norsell	1		
» Spångberg	1		
» Björling		1	
» Eriksson i Västbro		1	
» Morfeldt	1		
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg i Karlskoga	1		
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro	1		
» Ödström		1	
» Ljunggren		1	
» Öhman	1		
» Lundgren		1	
» Persson i Falla		1	
» Mogård	1		
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås			
» Lorichs			
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo		1	
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg	1		
» Jansson i Falun	1		
» Hansson i Bäck		1	
» Ernfors		1	
» Andersson i Rasjön		1	
» Pettersson i Hällbacken	1		
» Andersson i Ovanmyra		1	
» Englund			
» Sundström			
» Smedh			

Ang.
undersökning
rörande sy-
stembolagens
verksamhet
m. m.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuvi	1		
» Sävström	1		
» Lindley			
» Olsson i Hov			
» Johansson i Kälkebo		1	
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn		1	
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle	1		
» Herou			
» Högström			
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			
» Johansson i Sollefteå	1		
» Vännerström	1		
» Bergström i Bäckland		1	
» Lagerkwist	1		
» Strindlund		1	
» Västberg			
» Molander	1		
» Rudén		1	
» Frost			
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs		1	
» Hedlund i Östersund	1		
» Hedlund i Häste		1	
» Persson i Trängen		1	
» Olsson i Rödningsberg	1		
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund			
» Bäckström			
» Wikström			
» Brännström			
» Lindmark		1	
» Lindberg			
» Sandberg		1	
<i>Norrbottens län.</i>			
Herr Hage			
» Nilsson i Antnäs		1	
» Lövgren i Nyborg			1
» Dahlén	1		
» Samuelsson	1		
» Hedström		1	
» Grapenson		1	
Summa	76	68	13

§ 10.

Annåldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till akademien för de fria konsterna;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till de allmänna läroverken jämte en i ämnet väckt motion;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående definitiv löne-reglering för befattningshavare i överståthållarämbetets kansli m. m.;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag för undervisning i slöjd åt vid vissa sjukvårdsanstalter intagna barn i skol-åldern;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en baltisk-geodetisk kommission m. m.;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffande och underhåll genom statens försorg av möblering för vissa rum i den för lands-hövdingen i Stockholms län avsedda tjänstebostaden;

nr 209, angående de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1926—1927 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fördelning av automobilskattemedel jämte i ämnet väckta motioner;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande avsättning till statsverkets fond av rudsrycksmedel m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omklassificering av postkontoren samt telegrafverkets och statens järnvägars stationer m. m. jämte vissa i ämnet väckta motioner;

från jordbruksutskottet:

nr 9 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar dels ock åtskilliga be-träffande samma huvudtitel väckta motioner; och

nr 215, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar;

från bankoutskottet:

nr 216, i anledning av väckt motion om höjning av dagtraktamentena till kyrkomötets ledamöter; och

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löne-förbättring under budgetåret 1926—1927 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

från andra lagutskottet:

nr 218, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 219, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditori-arbete dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 220, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslag) dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från riksdagens kansli, nr 214, angående utredning i fråga om meddelande av viss föreskrift rörande kastration av husdjur.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 29 samt § 80 mom. 1 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4, 5, 9 och 11 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen, dels ock väckta motioner angående ändring i vissa bestämmelser om kommunala och politiska val; och

nr 28, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i lagen om val till riksdagen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställningar i avseende å vissa anslag till utrikesdepartementet;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till bestämmelser angående de icke rättsbildade domsagobiträdenas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående återbäring av inkomst- och förmögenhetsskatt för nobelstiftelsen;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser i fråga om den stärbhus efter präst tillförsäkrade förmånen av tjänst- och nådår m. m.;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 2 mom. 1 i förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken, ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade bestämmelser angående ny pension för viss pensionerad icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkten 15 av andra huvudtiteln gjorda framställning angående personligt avlöningstillägg åt kontorsbiträdet i Göta hovrätt J. M. Håkansson; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa bestämmelser för förste provinsialläkare och provinsialläkare i fråga om rätt till pension;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en statsunderstödd, frivillig försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 60, i anledning av väckt motion om understöd av statsmedel till vissa ömsesidiga försäkringsanstalter på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående förkortning av studietiden för blivande läkare m. m.; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser för allmänna bidrag till primärkommunerna.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Ramsta	under 2 dagar fr. o. m. den 13 maj,
» <i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 2 » » 14 »
» <i>Lorichs</i>	» 2 » » 13 »
» <i>Jansson</i> i Falun	» 2 » » 14 »
» <i>Anderson</i> i Storegården	» 2 » » 13 »
» <i>Englund</i>	» 4 » » 14 »
» <i>Lithander</i>	» 5 » » 14 »
» <i>Lundén</i>	» 2 » » 13 » och
» <i>Hallén</i>	» 5 » » 15 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.16 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 14 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 innevarande maj.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman O. N. Olsson i Broberg, som lider av leversjukdom, är på grund härav förhindrad tillsvidare att delta i riksdagsarbetet.

Stockholm den 12 maj 1926.

Olof Sandberg
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 27 och 28, statsutskottets utlåtanden nr 124—126, sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 9, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 8, bankoutskottets utlåtanden nr 46—49, jordbruksutskottets utlåtanden nr 59 och 60 andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7.

§ 4.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att konstitutionsutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av väckt motion om avskaffande av censurbestämmelserna i fråga om valbarhet till riksdagens första kammare, må uppföras såsom första ärende bland två gånger bordlagda sådana på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölles.

§ 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 8 A, i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar, dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1926—1927 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1926—1927 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från inbetalning till kyrkofonden av vissa för avlöning åt extra-ordinarie präster i Stockholm utbekomna medel;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet m. m.;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till befattningshavare vid länsstyrelserna;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skyddskoppympningen;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m.; och

nr 229, i anledning av inom riksdagen väckta motioner angående anslag till anordnande av s. k. folkhögskolekurser i Härjedalen; samt

från första lagutskottet:

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om åläggande av skyldighet för ägare av fastighet i stad att utgiva ersättning för anläggning av gata och kloakledning så ock att i visst fall upplåta mark till gata; och

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin ävensom av lagen den 27 november 1925 (nr 463) om utsträckt tillämpning av förstnämnda lag, m. m.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Björklund* under 4 dagar från och med den 15 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.52 e. m.

In fidem
Per Cronwall.